

ISSN 2321-015X

Vol.2, 2013 (SCARJ)

Sonari College Academic and Research Journal

সোণারি মহাবিদ্যালয় বিদ্যায়তনিক আৰু গৱেষণা পত্ৰিকা

০০২

Sonari College Research Committee

১১

ISSN 2321-015X
Vol.2, 2013 (SCARJ)

Sonari College Academic and Research Journal
সোণারি মহাবিদ্যালয় বিদ্যায়তনিক আৰু গৱেষণা পত্ৰিকা

Sonari College Research Committee

*Sonari College Academic and Research Journal (Annual) published
by Sonari College Research Committee, Sonari College, Sonari,
District- Sivasagar, Assam, India, PIN-785690.*

Editorial Board

Advisors :

Arpan Kr. Baruah
Ranu Mohan

Editor :

Dr. Reeta Dutta

Joint Editor :

Raghunath Kagyung
Paranan Konwar

Members :

Dr. Rana Konwar
Sunil Dutta
Sushil Suri

Co-ordinator :

Binud Raj Khanikar

Printed at :

Urmila Offset Printers, Sonari, Sivasagar, Assam

*Disclaimer : The responsibility for the facts, data furnished in the
articles and conclusions drawn is entirely that of the author(s).*

কৃতজ্ঞতা

যি সকল লেখকে তেখেতলোকৰ বহুমূলীয়া লেখনিৰে এই
সংখ্যাটি প্রকাশ কৰাত সহায়-সহযোগ আগবঢ়ালে
তেখেতলোকলৈ সম্পাদনা সমিতিৰ হৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন
কৰিলোঁ।

ধন্যবাদেৰে—

সম্পাদিকা

ড° ৰীতা দত্ত

সোণাৰি মহাবিদ্যালয় বিদ্যায়তনিক আৰু গৱেষণা পত্রিকা

অধ্যক্ষৰ একাষাৰ

আধুনিক কালত দেশৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত নানা পৰিৱৰ্তন আনিবলৈ বিচৰা হৈছে। বিশেষকৈ উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক উন্নত পৰ্যায়ৰ পৰিৱৰ্তন চকুত লগা হৈছে। নতুন বিষয় অন্তৰ্ভুক্তি, শিক্ষকৰ কাৰ্য-কুশলতা বৃদ্ধি, বৈদ্যুতিন মাধ্যমৰ প্ৰয়োগ, আদিৰ প্ৰয়োগে উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰখনক এক নতুন গতি দিছে। একৈশ শতিকাৰ এই শৈক্ষিক পৰিৱৰ্তনে দেশৰ নতুন প্ৰজন্মক আধুনিক বিশ্বক এক নতুন দৃষ্টিৰে চাবলৈ অনুপ্রাণিত কৰিছে।

শিক্ষা বিভাগৰ উচ্চ পৰ্যায়ত বিভিন্ন চিন্তা আৰু গৱেষণাৰ ফচল উচ্চ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ বিচাৰিলেও এইবিলাক পশ্চিমৰ উন্নত দেশৰ আমদানীকৃত ব্যৱস্থা। আমাৰ দেশৰ চৰকাৰে উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে উন্নত দেশৰ তুলনাত যথেষ্ট কম টকা ব্যয় কৰে। ফলত বিদ্যালয়ত নামভৰ্তি কৰা ৮০% ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েই উচ্চ শিক্ষাৰ পৰা বঞ্চিত। আৱশ্যকীয় পৰিমাণৰ শিক্ষানুষ্ঠানৰ অভাৱ, উপযুক্ত শৈক্ষিক তথা সামাজিক বাতাৱৰণৰ অভাৱ, অভিভাৱকৰ আৰ্থিক সংকট, উচ্চ শিক্ষা লোৱাৰ পাছত উপযুক্ত কৰ্ম সংস্থাপনৰ অভাৱ আদিয়ে উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণত বাধাৰ প্ৰাচীৰ হিচাবে থিয় দিছে। পশ্চিমীয়া ব্যৱস্থাক দেশলৈ আদৰি আনিলেও তেনে সা-সুবিধা, নিয়োগৰ নিশ্চয়তা আদিৰ যে দেশত অভাৱ আছে সেই দিশলৈ লক্ষ্য ৰখা নহয়। ফলত দেশৰ পুঁজি ব্যয় কৰি শিক্ষিত কৰা যুৱক-যুৱতীসকল সংস্থাপনৰ আশাত দেশ এৰিবলৈ বাধ্য হৈছে।

গোলকীকৰণে পৃথিৱীখনক আমাৰ ওচৰ চপাই আনিলেও উপযুক্ত শৈক্ষিক নীতিৰ অভাৱ আৰু জনসাধাৰণৰ মাজত তাৰ সঠিক প্ৰচাৰ, প্ৰসাৰৰ অভাৱে আমাক সঠিক দিশত আগবঢ়াই নিবলৈ সক্ষম হোৱা নাই। যি কি নহওক বিভিন্ন মহাবিদ্যালয়, বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে বৰ্তমান শৈক্ষিক উত্তৰণৰ দিশত গ্ৰহণ কৰা কিছুমান ব্যৱস্থাই শিক্ষা ক্ষেত্ৰত যে কিছু পৰিৱৰ্তন আনিব সেই সম্পৰ্কে আমি আশাবাদী। সোণাৰি মহাবিদ্যালয় শিক্ষা কোষে প্ৰকাশ কৰা এই গৱেষণাধৰ্মী পত্ৰিকাই মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-ছাত্ৰৰ শৈক্ষিক উত্তৰণত নিশ্চয়কৈ সহায় কৰিব বুলি আমি অন্তৰেৰে আশা কৰিলো। অনাগত দিনত এই পত্ৰিকা অধিক জাকত-জিলিকা হৈ উঠক - সেই আশা আৰু কামনাৰে-

অৰ্পণ কুমাৰ বৰুৱা
অধ্যক্ষ (ভাৰপ্ৰাপ্ত)
সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

CONTENTS

English Section :

1. Determination of Technical Efficiency of Fisheries: A case on the Sone beel of Karimganj district. ★ *Manish Roy & Ritwik Mazumder/1*
2. Displacement and Identity Crisis: A Study of Anita Desai's *Baumgartner's Bombay*. ★ *Dr. Anita Konwar /16*
3. Manuscripts preservation in the Satras of Majuli/22
★ *Nijumoni Changmai & Dr. Jyotirekha Gogoi*
4. Women Empowerment through NREGA : A study based on Ghilamara Gaon Panchayat ★ *Lucky Chetia/32*
5. Analysing the Barriers of National Integration in Assam with Special Reference to the Problem of Insurgency ★ *Lindy Goodwin/ 37*
6. The Decolonization of English Language and Studies – The Indian Context ★ *Deepanjali Gogoi/ 51*
7. Norms, Estimates and Trends of Poverty in Assam : A Chronological Review ★ *Paranan Konwar/ 58*
8. Teaching Technique in Higher Education with Special Reference to the Rural Colleges ★ *Pronita Kolita/73*
9. Ligand Free, Base Free Suzuki Cross Coupling Reactions in Basic Ionic Liquids ★ *Milon Jyoti Koiri & Diganta Sarma /82*
10. Strives to develop Financial Health of Assam— A layman's diagnosis
★ *Dilip Ranjan Baruah/ 87*

Assamese Section :

11. জাতীয় চেতনাৰ প্ৰেক্ষাপটত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ
ভাষা-চিন্তা ★ *ড° অনুৰাধা শৰ্মা / ৯৫*
12. বৰ্ণ বিশ্লেষণ : এক চমু আভাস ★ *পদ্মকুমাবী গগৈ / ১০৬*
13. অসমীয়া গীতিসাহিত্যৰ ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰা ★ *ড° ৰীতা দত্ত / ১১১*
14. চৰ্যাপদ আৰু সমকালীন ভাষা সাহিত্য সংস্কৃতি ★ *বেখামণি গগৈ / ১২১*
15. মিটিং সমাজ, সমাজ-ব্যৱস্থা আৰু নাৰী ★ *ৰঘুনাথ কাগ্‌লুং / জেলচিং য়েইন / ১৩২*
16. কোৱাণ্টাম বিশ্ব - ধাৰণাৰ পৰা প্ৰযুক্তিলৈ ★ *ড° ৰাণা কোঁৱৰ / ১৪২*

Determination of Technical Efficiency of Fisheries: A case on the Sone beel of Karimganj district.

Manish Roy¹ & Ritwik Mazumder²

1. Introduction

The most remarkable fishing sector in Assam is situated in Sone beel of Karimganj district. From the time of immemorial, fishing has been regarded as one of the most important activities, where a significant part of the population living in the neighbourhood of the Sone Beel. Sone Beel, the biggest 'Beel' (wetland) in Assam is situated in between two hill ranges, viz., the Badarpur-Saraspur range and the Chowkirmukh-Dohalia range. In the East, the neighbouring structure is the Badarpur line of folding; while, there is the Chargola anticline towards the west. A typical geomorphological feature is the tight foldedness of the anticlines represented by hillocks having very high dips of the sedimentary beds (Kar et al., 1991). The fisheries sector is almost entirely dominated by small scale, poor fishing households who produce a major portion of total freshwater fish catch in the district.

However, the region has witnessed a poor performance of fishery productivity, in terms of production or catch per unit efforts due to various reasons. Fishing is an important source of livelihood for the majority of households dwelling around the Sone Beel area. But they have been plagued by a number of problems. These include poor and inefficient fishing gears and vessels, lack of capital, poor fisheries management, limited access to better market coupled with poor handling facilities, poor infrastructure and high post-harvest losses. Together with a lack of alternative employment opportunities and rapidly increasing number of fishing households, the above mentioned problems have been the main cause of the decrease in fish catch as well as degradation of fish stock and over-exploitation. As a result, most households will continue to be trapped in poverty. The

1. Research Scholar, Department of Economics, Assam University, Silchar.
Email. hkd22manish@gmail.com
2. Assistant Professor, Department of Economics, Assam University, Silchar

main challenge for the growth of small-scale fisheries is how to improve production and performance while, at the same time, ensuring sustainable level of fisheries resources. Therefore, measurement and analysis of performance and efficiency of small-scale fishing households are important.

Since, the principal occupation of these people is fishing, (more specifically inland freshwater fishing), sustainable livelihood, standards of living and hence overall quality of life of the fishing household is indisputably linked with, the productivity and efficiency of fish catch with respect to catch-effort or labour time spent, along with the income from it and, the income from any non-fishing occupation – say for example agriculture and allied activities, or other petty businesses.

A number of studies have been conducted on small scale fishing household by the researchers, on technical efficiency of fish catch using well known econometric and linear programming method. According to Fare et al. (1985, 1994), the determinants of technical efficiency could be undertaken by applying different methods such as the nonparametric programming approach, the parametric programming approach, and the parametric statistical approach. Two proposed methods for measuring fishing capacity—stochastic production frontier (SPF) and data envelopment analysis (DEA)—are employed in multi-input, multi-output applications to the catcher-processor fleet. The DEA method applies linear programming techniques to observe inputs used and outputs produced by decision-making units and constructs an efficient production frontier founded on best practices. The most influential literature is available on technical efficiency of fish catch such as Inoni (2007) conducted a study to improve the efficiency of resource utilization in pond fish production in Delta State, Nigeria, using a production function approach. Primary data was used to estimate allocative efficiency in pond fish production. Regression results indicated that pond size, feeds, fingerlings, and labour were significant ($p < 0.05$) determinants of output in pond fish production while the influence of labour was negative, the impact of the other variables was positive. The index of resource-use efficiency revealed that fish farmers were not only inefficient in the allocation of productive resources, but grossly over-utilized feeds, fingerlings, fixed costs, and labour with an allocative

efficiency index of 0.0025, 0.00064, -0.00017, and 0.00025 respectively. Ajao (2011) analysed the technical efficiency of earthen and concrete ponds in Oyo State from a sample of 80 earthen fish farmers and 120 concrete fish farmers selected by using Data Envelopment Analysis (DEA) approach used to analyse the technical efficiency of earthen and concrete ponds under the Constant Return to Scale (CRS) and Variable Return to Scale (VRS) specifications.

Esmacili and Mohamad Omrani (2007) estimated technical, allocative and economical efficiency of selected fishermen in Hamoon Lake southeastern of Iran. Data set applied in the study included cross sectional data that obtained from 74 questionnaires, completed among Sistani fishermen in 2004. The average technical efficiency of selected sample, using DEA approach, was calculated 82.7%. These figures for allocative and economic efficiencies were 75.5 and 62.7%, respectively. Johannis Hiariey et al. (2012) explored excessive fishing capacity is a core issue in marine capture fisheries.

Alternatively the parametric statistical approach, which is known as a stochastic production frontier analysis (Aigner et al., 1976; Aigner et al., 1977; Meeusen and van den Broeck, 1977), may appear to be appropriate for examining the relative technical efficiency of firms exploiting renewable resources because of the involvement of the stochastic characteristics in the production process (Kirkley et al., 1995, Sharma and Leung, 1999). There has been considerable study to extend and apply this approach from literature reviews such as Stephanie Szakiel et al. (2006) on Measuring Capacity in Commonwealth. To measure excess capacity, bioeconomic models and nonmetric indicators are considered to provide the most useful and cost effective results for policy makers. A frontier production function approach is in widespread use to assess the productive efficiencies of firms in many industries. For the fisheries industry, however, the application of this approach for assessing the relative technical efficiency is still limited in reality (Kirkley et al., 1995; Sharma and Leung, 1999). Sharma and Leung argued that it is partly due to fisheries management authorities seem more concerned with the biological aspects of fisheries resources rather than with the economic performance of fisheries, and the difficulty in collecting the required data as well. Similar study of (Khem et al.1999) examines

the level and determinants of technical efficiency for a sample of domestic longline fishing vessels operating in Hawaii in 1993. The two approaches have their own merits and demerits in the analysis of technical efficiency, but no study has been conducted on technical efficiency of fish catch by using corrected ordinary least square (COLS) method in literatures survey. This study is trying to measure technical efficiency of fish catch using COLS approach, the logic of the estimator was first suggested much earlier by Winsten (1957).

The main objective of this study is to analyse the technical efficiency of fish catch of Sone-beel fishermen in Karimanj District. Also, the study sought to identify the factors that may affect in technical efficiency of fish catch. The study also attempt to suggest some policy suggestion to promoting efficiency of fish catch and thus to improve the standards of living and overall quality of life of fishing households living around the Sone Beel in Karimanj district. The issues of over fishing or over concentration of catchers in the area due to rapid population growth among fishing households are deliberately kept outside the purview of the present study.

2. Material and Methods

2.1 Model specification of technical efficiency

The production frontier represents the maximum output attainable for each input level given the state of technology. Firms operate either on a frontier (they are technically efficient) or beneath the frontier (they are technically inefficient). The technical efficiency (TE) in production refers to the achievement of maximum potential output from a given amount of factor inputs, taking into account physical production relationship. The technical efficiency (TE) of an individual firm is defined in terms of the observed output (Y_i) to the corresponding frontier output (Y_i^*) given the available technology. This could be expressed mathematically as:

$$TE = \frac{Y_i}{Y_i^*}$$

The Stochastic Frontier Production Function (SFPF) is used to analyze the productivity and technical efficiency of fish catch. But this study mainly applies corrected ordinary least square method (CLOS) in order to measure the technical efficiency (TE) of Fish Catch.

Least Squares Regression Based Estimation of Frontier Functions

In most applications, the production model, $f(x_i, \beta)$ is linear in the logs of the inputs or functions of them, and the log of the output variable appears on the left hand side of the estimating equation. It is convenient to maintain that formulation and write

$$\ln y_i = \alpha + \beta X_i + \varepsilon_i$$

where $\varepsilon_i = -u_i$ and x_i is the set of whatever functions of the inputs enter the empirical model. We assume that ε_i is randomly distributed across firms. An important assumption, to be dropped later, is that the distribution of ε_i is independent of all variables in the model. For current purposes, we assume that ε_i is a *nonzero* (negative) mean, constant variance, and otherwise ordinary regression disturbance. The assumptions thus far include $E[\varepsilon_i | x_i] \leq 0$, but, absent any other special considerations, this is a classical linear regression model. The model can thus be written

$$\ln y_i = (\alpha + E[\varepsilon_i]) + \beta X_i + (\varepsilon_i - E[\varepsilon_i]) = \alpha^* + \beta X_i + \varepsilon_i^*$$

This defines a classical linear regression model. Normality of the disturbance is precluded, since ε_i^* is the difference between a random variable which is always negative and its mean. Nonetheless, the model's parameters can be consistently estimated by ordinary least squares (*OLS*) since *OLS* is robust to non normality. Thus, the technical parameters of the production function, with the exception of the constant term, can be estimated consistently, if not efficiently by *OLS*. If the distribution of α were known, the parameters could be estimated more efficiently by maximum likelihood (*ML*). Since the constant term usually reveals nothing more than the units of measurement of the left hand side variable in this model, one might wonder whether all of this is much ado about nothing, or at least very little. But, one might argue that in the present setting, the constant is the *only* parameter of interest. Remember, it is the residuals and, by construction, now $E[u_i | x_i]$ that are the objects of estimation. Three approaches may be taken to examine these components.

Since only the constant term in the model is inconsistent, any information useful for comparing firms to each other that would be

conveyed by estimation of u_i from the residuals can be obtained directly from the ordinary least squares residuals,

$$e_i = \ln y_i - \alpha^* - \beta X_i = -u_i + \widehat{E}[u_i]$$

Where, β is the least squares coefficients in the regression of $\ln y_i$ on a constant and x_i . Thus, for example, $e_i - e_m$ is an unbiased and point wise consistent estimator of $u_i - u_m$. Likewise, the ratio estimator $\exp(e_i)/\exp(e_m)$ estimates

$$\frac{TE_i \exp(E[u_i])}{TE_m \exp(E[u_m])} = \frac{TE_i}{TE_m}$$

consistently (albeit with a finite sample bias because of the nonlinearity of the function). For purposes only of comparison of firms, one could simply ignore the frontier aspect of the model in estimation and proceed with the results of *OLS*. This does preclude any sort of estimator of TE_i or of $E[u_i]$, but for now, that is not consequential.

Since the only deficiency in the *OLS* estimates is a displacement of the constant term, one might proceed simply by 'fixing' the regression model. Two approaches have been suggested. Both are based on the result that the *OLS* estimator of the slope parameters is consistent and unbiased, so the *OLS* residuals are point wise consistent estimators of linear translations of the original u_i s. One simple remedy is to shift the estimated production function upward until all residuals except one, on which we hang the function, are negative. The intercept is shifted to obtain the *corrected OLS* (COLS) constant,

$$a_{cols} = \alpha^* + \max_i e_i.$$

All of the COLS residuals,

$$e_{i,cols} = e_i - \max_i e_i$$

Satisfy the theoretical restriction. Proofs of the consistency of this COLS estimator, which require only that in a random sample drawn from the population u_i , $plim \min_i u_i = 0$, appear in Gabrielsen (1975) and Greene (1980a). The logic of the estimator was first suggested much earlier by Winsten (1957). A lengthy application with an extension to panel data appears in Simar (1992). In spite of the methodological

problems to be noted below, this has been a popular approach in the analysis of panel data. (e.g., Cornwell, Schmidt, and Sickles (1990) and Evans et al. (2000a,b).)

2.2 Data

The study is based on primary data. The data has been collected in a household level socio-economic survey covering all the 6 Gram Panchayats surrounding the Sone Beel by using a well structured pretested schedule by employing the direct interview method. The total sample size (fishing households) covered in the present study is 50. A representative sample is preferred in the present study rather than a purely random sample. Detailed information on fishing effort, fish catch (nominal), fishing equipments, area of pond, alternative occupation and earnings from them, and all relevant socioeconomic information has been collected through the survey. The tools as described in the study are employed to fulfil the objectives already outlined.

2.3 Model construction:

In this study the production function is assumed to be specified by a linear production function assumes perfect substitutability between two inputs. First of all, technical efficiency scores were calculated. The results of the first stage were used as dependent variables in the second stage and the technical efficiency scores were regressed against a set of explanatory variables.

The inputs used to calculate the technical efficiency score were labour hour and pond area (bigha). As labourer only household members that were involved working in fish catch during the whole year were considered. Pond area is considered as an important measure of input in fish catch efficiency.

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1(X_1) + \beta_2(X_2) + \mu_i$$

Where,

Y_i = Value of fish catch of output measured in rupees.

X_1 = number of labour hours

X_2 = total area of pond operated, measured in bigha

β_0 = intercept, $\beta_1 - \beta_2$ = parameters to be estimated, μ_i = random variables identical and normally distributed with zero mean and constant variance $N(0, S^2)$.

Technical efficiency is the measurement of fish farm success in producing maximum output from a given set of resources (Farrel, 1957). Certain non-input exogenous variables are assumed to influence firm level technical efficiency. The efficiency effects variables considered in the study are: non fishing income, education in year, family size. This is defined mathematically as:

$$\ln TE_i = \alpha_0 + \alpha_1 \ln Z_1 + \alpha_2 \ln Z_2 + \alpha_3 \ln Z_3 + e$$

Where, TE_i = technical efficiency of the i-th fish farmer

Ln = natural logarithm

Z₁ = Non fishing income

Z₂ = farmer's educational level (years of schooling)

Z₃ = Family size (person)

α_0 = intercept, $\alpha_1 - \alpha_3$ = parameters to be estimated, e = error term

3. Results and Discussion

Table 1: Technical efficiency of fish catch using corrected ordinary least square method (COLS) of Sone-beel

variables	coefficients	t-value
Constant	-67.49636	-0.17635
lab-hr value (X ₁)	9.636676	1.638651
Pond size (X ₂)	1395.875	7.019365*
Adj, R ²	0.757461	
F-statistic	77.51484	
D-W statistic	2.015408	

Note: * indicates significant at 1 percent.

Table 1 In order to be able to estimate the potential contribution of physical inputs to the level of fishing output, we estimate the linear production function using ordinary least squares (OLS) method. It reveals that the coefficient of labour hour is positive but insignificant.

The influence of labour hour is mostly impact on technical efficiency of fish catch. It appears to be one of the important variables. And coefficient of pond area is positive and highly significant at 1 percent. It has also a positive influence on technical efficiency of fish catch. From a pure statistical view point, the estimated regression line fit the data well. The value of Adj, R² is 0.75 which shows that the explanatory variables explain about 75 percent of the variation in catch effort of the fishermen.

Table 2: Technical efficiency model of estimates

Variables	Coefficients	t- value
Constant	-5.28918	-1.30657
Non fishing income (Z ₁)	-0.28506	-0.53332
Farmer's educational level (Z ₂)	-0.76437	-1.80486**
Family size (Z ₃)	5.850101	6.59229*
Adj, R ²	0.556712	

Source: field survey, 2012. * and **Significant at 1% and 10% level respectively.

Technical Efficiency Model Estimates

Here technical efficiency scores were calculated first then the results of the first stage were used as dependent variables in the second stage and the technical efficiency scores were regressed against a set of explanatory variables such as non fishing income, education, and household size. Estimated parameters in the technical efficiency model reveal that the coefficient of non fishing income is estimated to be negative; the income from other than fishing activities accruing to households has a negative impact on efficiency. The coefficient of education in this study is negative; suggesting that households with high level of formal education operate inefficiently in their fish catch activity, there is more diversification in this occupational field. The coefficients for household size have a positive sign, implying that the household size has a positive impact on technical efficiency. The value

of Adj, R^2 is 0.556 which shows that the explanatory variables (determinants of socio-economic factor) explain about 55 percent of the variation in catch effort of the fishermen.

Table 3: Summary statistics of respondents' Characteristics

Variables	Mean	SD	Minimum	Maximum
Non fishing income (Rs.)	3420	938.7356	2000	6000
Fishing experience (years)	14.22	8.271638	3	35
Educational level (years)	6.08	1.849876	3	10
Age (years)	36.72	8.238882	25	55
Household size (persons)	5.5	0.839096	4	7
Pond Size (bigha)	1.928	0.958536	1	5.5

Source: Derived from Field Survey Data, 2012

Summary Statistics of fish Farmers

The summary statistics of the farmers are presented in Table 3 above. The mean value for age indicated that the average age of the farmers was 36 years with age range of 25-55 years represents an active productive age in fishing. There is no age restriction in going into fishing in the study area. Also, the average household size was five persons while the average farming experience was fourteen years. The fishing experience was measured by the number of years the fishermen had been involved in fishing activity. Clearly, the skippers were highly experienced, with an average 14.22 years of fishing experience. The farmers had about 6th standard of formal education on the average. The low level of education might be due to the poor economic condition and the location of the study area in this region. Household size was low; on average, there were 5.5 persons per household with a range of 4-7. With an average pond size of 1.928 (bigha) the farmers were able to harvest approximately Rs. 3638.3 of fish value.

Table 4: Frequency Distribution of Technical Efficiency of Fish Catch Production

Range	frequency	Percentage
20-30	4	8
30-40	0	0
40-50	4	8
50-60	11	22
60-70	8	16
70-80	10	20
80-90	6	12
90-100	7	14
Total	50	100

Mean technical efficiency: 66.88%

Maximum technical Efficiency: 100%

Minimum technical efficiency: 23.52%

Technical efficiency estimated is tabulated above. The above table shows that the technical efficiency ranges from 20% to 100%. A technical efficiency measure of 100 indicates a complete efficiency use of the inputs included in the frontier function specification with mean technical efficiency estimated to be 66.88%. The maximum numbers of fishermen have technical efficiency score (22%) 50-60, whilst 46 percent of the farms have efficiency score between range 70 and above. whilst 54 percent of the farmers operate with efficiency level with indices between 20 and 70 ranges. The predicted mean technical efficiency is estimated to be 66.88 percent. This indicates that on the average, fish farmers catches about 67 percent of the potential (maximum) frontier output, given the present state of technology and input level. This means that about 33 percent of technical potential output is not realised. Therefore, the possibility of increasing fish catching can be achieved in the short run by adopting the best fish catch practices.

Figure 1. Percentage of Technical Efficiency Scores for small-scale fishing households

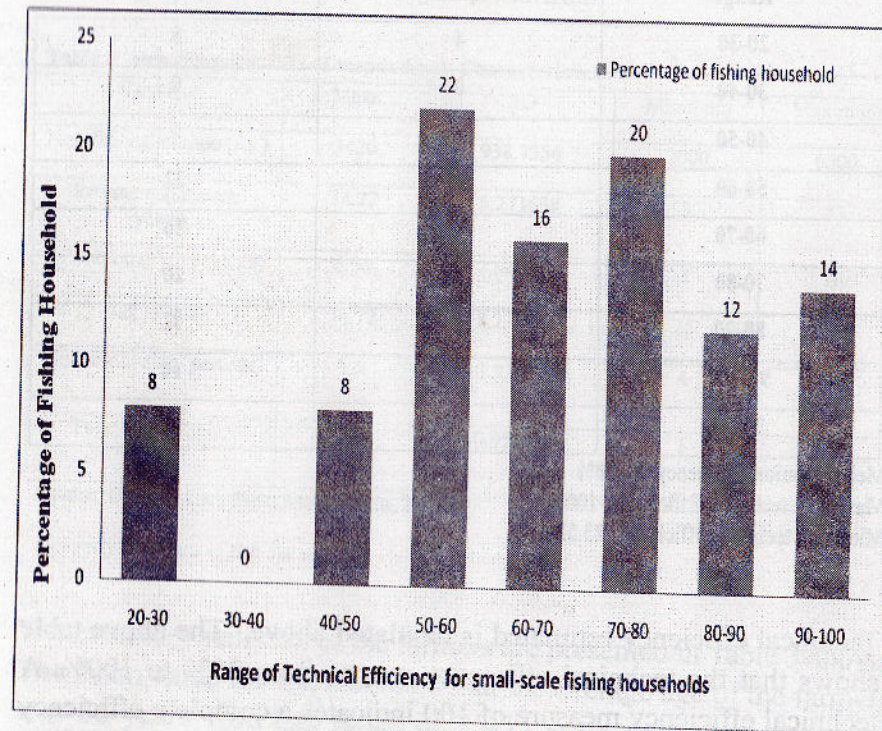

Figure 1 provides frequency distribution of the estimated technical efficiency scores, relative to the best practice frontier scores is depicted in figure above. It can be seen that the majority of fish catchers have a technical efficiency score of 50 to 60 (22%), followed by 20% of fish catchers with efficiency scores of 70 to 80. While the zero level of the observed cases (0%) have technical efficiency scores of 30-40. The fishermen that had a technical efficiency score of 80-90 or above just accounted for just 26%. In summary, the majority of the catchers have an average levels of technical efficiency of 66.88 percent and there is potential to improve the technical efficiency (productivity), given the state of their technology and resource conditions.

4. Conclusion and Recommendations

The study shows that some beel fish farmers were technically inefficient in the use of productive resources in fish catch activities. Majority of the fishermen are lying below the efficiency level. The results obtained from this study have shown that the average technical efficiency level is about 66.88%. This implies that the fishing productivity level is substantially smaller than what the fishing households could have achieved had they used productive factors more efficiently. The coefficient of labour hour was statistically insignificant though it has a great influence on fish catch whereas area of pond size was positive and statistically significant at 1 percent. This implies the size of pond in fishing is important to improve the level of efficiency. From the efficiency model it is observed that formal education and non fishing income of the fishermen reduce the level of efficiency and there should be more technical education and training facilities so that new age fishermen will get more benefits from this occupation. In addition, the results show that the household size is associated with high technical efficiency of fish catch. It is also found that stock of fishes gradually declining as more number of fishermen engaged without maintaining proper guidelines. Fish farmers are facing several problems in their fish catch activities. These problems or constraints negatively affect the efficiency of fish catch in the study area.

Based on these findings, the study provides evidence to increase fish catch efficiency through reduction in technical inefficiency by promoting and encouraging fish farmer's association to interact and exchange ideas between the old and young farmers and experienced and less experienced ones. Because increasing technical efficiency would result in the growth of production without increasing costs, which lead to reduce poverty. At the same time, pressure on the environment would be checked. In addition, as the poor tend to be more efficient, income distribution would improve as well. Increasing technical efficiency thus supports all three pillars of sustainability. The study recommends further work to specify a stochastic frontier model which permits a more general structure. A more comprehensive study could also be considered using frontier analyse with large sample.

References

1. Aigner D., Lovell C.A.K. and Schmidt, P. (1977). Formulation and estimation of stochastic frontier production function models. *Journal of Econometrics* Volume 6, pp. 21-37.
2. Aigner, D., Amemiya, T. and Poirier, D. (1976). On the estimation of production frontiers. *International Economic Review* Volume 17, pp. 377-396.
3. Aigner, D., K. Lovell and P. Schmidt, (1977), "Formulation and Estimation of Stochastic Frontier Production Function Models," *Journal of Econometrics*, Volume 6, pp. 21-37.
4. Ajao, A.O. (2011) "Comparative Technical Efficiency of Concrete and Earthen Fish Pond in Oyo State Nigeria" *Global Journal of Science Frontier Research* Volume 11, (9) December 2011
5. Coelli, T. P. Rao and G. Battese, (1998), "An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis", Kluwer Academic Publishers, Boston.
6. Esmaeili A. and Mohamad Omrani. (2007), "Efficiency Analysis of Fishery in Hamoon Lake: Using DEA" *Approach journal of applied Sciences* Vol. 7(19) pp 2856-60,2007
7. Fare, R., Grabowski, R. and Grosskopf, S. (1985). *The Measurement of Efficiency of Production*. Kluwer Academic Publishers; Boston.
8. Fare, R., Grosskopf, S. and Lovell, C.A.K. (1994). *Production Frontiers*. Cambridge University Press, UK.
9. Farrel, M. J. (1957). The measurement of production efficiency. *Journal of Royal Statistic Society Series A120* part 3 pp. 253-281.
10. Felthoven, R. G., (2001), "The Measurement of Capacity, Utilization, and Economic Performance: An Application to North Pacific Groundfish Fisheries" *Research Theses and Dissertations, California Sea Grant College Program, UC San Diego*
11. Greene, W., (1993), "The Econometric Approach to Efficiency Analysis," in H. Fried, K. Lovell, and S. Schmidt, eds., *The Measurement of Productive Efficiency*, Oxford University Press, Oxford.
12. Inoni O.E. (2007), "Allocative Efficiency in Pond Fish Production in Delta State, Nigeria: A Production Function Approach" *Agricultura Tropica Et Subtropica* Volume 40 (4) 2007

13. Kar, D. and S. C. Dey (1991). Gill nets in Lake Sone of Assam with their economics and impact on fishery. *Journal of Applied Zoology Research* Volume 2(2). pp. 76-79
14. Khem R. Sharma Pingsun Leung (1999), "Technical Efficiency of the Longline Fishery in Hawaii: An Application of a Stochastic Production Frontier" *Marine Resource Economics*, Volume 13, pp. 259-274
15. Kirkley J.E., Squires D., Strand I.E. (1995): Assessing technical efficiency in commercial fisheries: the mid-Atlantic sea scallop fishery. *American Journal of Agricultural Economics*, Volume 77: pp. 686-697.
16. Meeusen, W. and van der Broeck, J. (1977). Efficiency Estimation from Cobb-Douglas Production Functions with composed errors. *International Economic Review* 18, pp. 435-444.
17. Pham Ba Vu Tung (2010), "Technical Efficiency Of Improved Extensive Shrimp Farming In Ca Mau Province, Vietnam"
18. Stephanie Szakiel, Nhu Che, Peter Gooday and Lisa Elliston (2006). "Measuring Capacity in Commonwealth Fisheries" Australian Agricultural and Resource Economics Society Annual Conference Manly, 8-10 February 2006
19. Winsten, C. B. (1957). Discussion on Mr. Farrells paper. *Journal of the Royal Statistical Society, Series A (General)*, 120(3): pp. 282-284

**Displacement and Identity Crisis: A Study of Anita
Desai's *Baumgartner's Bombay***

Dr. Anita Konwar

Introduction:

Displacement is a key term in postcolonial theory which applies to all migrant situations. It refers both to physical displacement and a sense of being socially or culturally "out of place". Migrant literature focuses on the social contexts in the migrants' country of origin which prompts them to leave, on the experiences of migration itself, on the mixed reception which they may receive in the country of arrival, on the experiences of racism and hostility and on the sense of rootlessness and the search for identity which can result from displacement and cultural diversity. It is possible to distinguish the 'emigrant perspective' of the migrant whose main focus is backwards to the country of origin from the 'immigrant perspective' of the migrant who is reconciled with the prospect of permanent residence in the country of arrival. Anita Desai is one of the prominent writers of Indo-Anglian literature. Desai has written several novels related to the theme of migration, displacement and the identity crisis of the protagonist.

Objective and methodology:

Baumgartner's Bombay, an important novel by Anita Desai deals with the displacement of Baumgartner, a Jew from his homeland Germany to India. It is the racial hatred of the Nazis for which the Jew had to escape from Germany to India seeking refuge. Displacement and identity crisis are important issues to be examined in the novel. Being a member of a marginalized race, Baumgartner's identity is endangered not only in Germany, but also in India. The objective of this paper is to analyze the effects of displacement and identity-crisis faced by the protagonist in an alien country. The methodology applied in the paper is analytical method.

Assistant Professor, Dept. of English, Sonari College

Analysis:

Literature has always been concerned with the questions about identity. Characters confront their identity and identity is defined by various combinations of their past, the choices they make and social forces that act upon them. Jonathan Culler comments, "Literary works characteristically represent individuals, so struggles about identity are struggles within the individual and between individual and group: characters struggle against or comply with social norms and expectations."¹ Culler's comment is applicable to Baumgartner's struggle for identity in *Baumgartner's Bombay*. Baumgartner is compelled to leave his homeland because of the political situation in Germany. He comes to India in search of shelter. The sense of belonging to a common homeland and the unifying experience of displacement have established the bond of Baumgartner with his community. Being displaced from the origin, one undergoes traumatic experience and has to struggle to adapt oneself to the new environment. Yet one cannot forget one's roots. In the innermost self, there is always a secret desire to return to the origin. Though Baumgartner has set out in search of his new identity, he is not able to forget his Jewish self.

Stuart Hall defines cultural identity in terms of "one shared culture, a sort of collective 'one true self', hiding inside the many other, more superficial or artificially imposed 'selves', which people with a shared history and ancestry hold in common."² Cultural identities reflect common historical experiences and shared cultural codes which provide the Jews as 'one people' with stable, unchanging and continuous frames of reference beneath the shifting divisions of their actual history. The oneness underlying all other superficial differences is the essence of 'Judaism' that is realised by Baumgartner at the crucial point of his life. Baumgartner wants to experience and share this identity with his community in this unknown area. Having been displaced into the margin, he could experience the trauma of marginalization. While staying at Germany, Baumgartner did not have to search out his separate identity from the Germans. Racial prejudice of the Germans has taught him to examine his identity in the binary relation of self/other. He feels the need to search out his own community here.

Though Baumgartner tries his best to adjust himself to Indian culture, it is not so easy for him. His complexion marks his difference

from the local people. During the world war the Jews were totally devastated; they had few choices to make. In Germany they languished in the concentration camps and in India they led an imprisoned life in the internment camps.

Accepting-but not accepted; that was the story of his life, the one thread that ran through it all. In Germany he had been dark-his darkness had marked him the Jew, der Jude. In India, he was fair-and that marked him the firanghi. In both lands, the unacceptable. (*Baumgartner's Bombay*, p.20)

The sense of ambivalence and lack of belonging in the new location leads to Baumgartner's identity question. The labels of a Jew, a German, or a 'firanghi' frustrate his attempt to adopt this country as his new home. He tries to accept the alien culture as his own, but he is not accepted by any culture. He is in search of his identity beyond racial bonds. Though he is willing to accept India as his home, he is quite disillusioned because of his mistaken identity as European. He is not only geographically and culturally isolated but also estranged from his language. His exile makes him aware of his cultural alienation and he consciously broods over his Germanness.

Life in exile may be a voluntary one or in some cases it may become a circumstantial factor as in the case of Baumgartner. Edward Said writes, "The pathos of exile is in the loss of contact with the solidity and the satisfaction of earth: homecoming is out of question."³ Baumgartner is also a rootless wanderer in India who is unable to find a space of his own. His state of exile captures his psychological and emotional effects of loss and it is related to his sense of rootlessness, the loss of his bearing in the world. Edward Said says, "Exile is strangely compelling to think about but terrible to experience. It is the unhealable rift forced between a human being and a native place, between the self and its true home: its essential sadness can never be surmounted."⁴ In such a pressurized situation he tries his best to adjust himself to his physical and social environment: "It seemed desperately important to belong and make a place for himself"(93). His physical traits happen to be an obstacle to his much needed identity.

As Baumgartner undergoes different kinds of sufferings,

bafflement and disillusionment, he develops an insight and self-confidence to reconcile himself with his present condition. Moving on to voluntary leave-takers, the expatriates live a life of perennial outsider and their alienation awards them a special fluid space wherein memory can intervene to create unreal and often distorted images. While he was a prisoner in the internment camp, the painful memories of his childhood disrupts the peace of his mind. He is worried about his mother. In the internment camp in India he faces hostility among the 'alien outsiders'. The Jews remain aloof from the Nazis in the camp. They are excluded from most camp duties as the Nazis among the Germans are in charge of the camp along with the British. The power politics again works here as the Nazis want the Jews to do the menial work for them. But the Jews decline. Being a Jew, Baumgartner finds the attitude of the Nazis rather intimidating. He keeps all the information regarding the situation of the Jews in Germany, their disappearance, the labor camps, Nazi propaganda etc. while he tries to build a defensive barrier against it.

After his imprisonment is over, he comes to his apartment in Hira Niwas. There is no chance of his going back to Germany. So "he would have to accept India as his permanent residence"(132) and he has to find his new identity in India. Hugo suffers from an existential problem. In Germany, he is victimized and in India too, he falls a victim to circumstances. He is cheated in business partnership by Chimanlal's son after his death. Being deceived and isolated, Baumgartner's loneliness is intensified. Baumgartner struggles throughout his life to break out of the cocoon of his own culture to adapt himself to the new cultural environment and to attain self-respect as the citizen of a new land. His search for roots seems to be a journey from one state of void to another. His death at the hands of a German boy symbolizes the tragic fate of the Jews under the Nazi rule. Even India could not provide him the safeguard. He has to suffer through the great political upheavals, both in Germany, before the war and later in India. Though Baumgartner tried his best to survive in his new home, his tie with the original land was not broken. There was the surge of an overwhelming nostalgia for a lost origin, for past. There was the desire in him to return to that lost origin when he remembered the happy days with his mother in Germany. He wants to be one again with the mother, to go back to the beginning

but this return to the beginning is like imaginary in Lacan that can neither be fulfilled nor required. The splitting of identity and the lack of order and stability in his life leads to anxiety and a sense of futility. The intermingling of cultures can no longer provides comfort for Baumgartner, so he could not sever himself from his root. As there was not a favourable atmosphere to have a sense of belonging to the new setting, he faces uncertainty at every step of his life that promises no stable cultural identity that he seeks.

Conclusion:

Displacement may occur due to different reasons. It may be deliberate on the part of the immigrants or it may be a compulsion. Whatever the reason may be, displacement leads to enormous strain on the psyche of the immigrants if the alien situation proves to be hostile. In *Baumgartner's Bombay*, it is the circumstantial compulsion for the protagonist. *Baumgartner's Bombay* shows the negative effect of racial prejudice. It is because of racial discrimination, he is doubly victimized in the hands of the Germans. Racial identity enforces racism, ethnocentric bias, class hatred and it establishes the unalterable boundaries between individuals. If human beings could rise above racial bias and learn to respect others, the man-made boundaries would collapse and the trauma of exile would not be felt.

End Note:

- ⁱ Jonathan Culler : *Literary Theory: A Very Short Introduction* (1997; New Delhi: OUP, 2006) 111
- ⁱⁱ Stuart Hall : "Cultural Identity and Diaspora," *Contemporary Postcolonial Theory: A Reader*, ed. Padmini Mongia (1966; London: OUP, 1977, 2002) 111.
- ⁱⁱⁱ Edward Said : *Reflections on Exile and Other Literary and Cultural Essays* (London: Penguin, 2001) 173.
- ^{iv} Edward Said : op.cit., p.173.

Works Cited

- Bhabha, Homi K : *The Location of Culture*. 1994. London: Routledge, 2004. 2nd Indian Reprint, 2009.

- Boehmer, Elleke : *Colonialism & Postcolonial Literature*. 1995. New Delhi: OUP, 2006.
- Culler, Jonathan : *Literary Theory: A Very Short Introduction*. 1997. New Delhi: OUP, 2006
- Desai, Anita : *Baumgartner's Bombay*. 1988. London: Vintage, 1998
- Eagleton, Terry : *Literary Theory: An Introduction*. 1983. 2nd ed. Delhi: Doaba Publications, 2000.
- Meleod, A.L., ed. : *The Literature of Indian Diaspora: Essays in Criticism*. New Delhi: Sterling, 2000.
- Mongia, Padmini, ed. : *Contemporary Postcolonial Theory: A Reader*. 1966. London: OUP, 1977. Indian Print, 2002.
- Nayar, Pramod K : *Contemporary Literary and Cultural Theory: from Structuralism to Ecocriticism*. Delhi: Dorling Kindersley, 2010.
- Said, Edward : *Orientalism*. 1978. New York: Vintage Books, 1979.
- : *Reflections on Exile and Other Literary and Cultural Essays*. London: Penguin, 2001
- Sharma, Charu, ed. : *Mapping Migrations Perspectives on Diasporic Fiction*. New Delhi: Books Plus, 2006.
- Waugh, Patricia, ed. : *Literary Theory and Criticism*. New York: OUP, 2006

Manuscripts preservation in the Satras of Majuli

Nijumoni Changmai¹ & Dr. Jyotirekha Gogoi²

1. Introduction:

Preservation is the process of keeping an object safe from harm or loss, damage, destruction or decay and maintains it in a reasonably sound condition for present and future use. Satras are the Assamese Vaishnavite monasteries for religious practices. These great Vaishnava monasteries were founded at the initiative of the Ahom kings of Assam in the middle of the 17th centuries. Satras is an institution which motivates the minds of the people through ritual performance to realize the existence of God. They are places where the vaishnaves dedicate themselves to serve God and also preach the followers for devotional performance to make the mass people understand and practice the doctrine of the vaishnavism and realize belief in one God and the means of the ultimate eternal peace. There are various numbers of Satras in Majuli where have lots of manuscripts. Majuli a subdivision of the Jorhat district in Assam and situated between 26°-25° and 27°-12° North latitude and 93°-39° and 94°-35° East longitude, is well known as one of the largest river island in the world that immensely deserve the glory of a global heritage site for its unique scenic beauty and the cultural creativity of the indigenous communities that the island has nurtured since antiquity. Majuli Island is almost an Island of the traditional Assamese life and culture. The indigenous art and crafts, the music and dances forms, and the food and dress habits of the indigenous Assamese have considerably survived the stress and strains of time and circumstances of Majuli.

1. Research Scholar of Ph.D., Dept. Library and Information Science, Singhaniya University, Rajasthan
2. Assamese Department.

Where fogs, thunderstorms and dust rising are the characteristic features of weathers. Besides, in these region hazards of manuscripts particularly the environmental factor has been affected by temperature, humidity, water and such other damaging agents. At present 40 (forty) numbers of Satras are present in Majuli. Although, four well known Satras, namely Auniati Satra, Garamur satra, Uttor komolabari Satra, and Chamuguri Satra are situated in Majuli and the social and cultural process in the island are by and large oriented towards these Satras. On the other hand the immigration and settlements of the other communities over the centuries have significantly affected the demographic complexion in almost all parts of the valley.

2. Classification of Satras:

Satras in Majuli are found in two distinct types – Monastic with its celibate immates (kewalia/udasin bhakat) and the celibate pontiff (udasin adhikara) or celibate pontiff with house holding immates (grihi/grihashthi/vishyee bhakat) and House holding (grihi/grihashthi), with house holding immates (vishayee bhakat) and house holding pontiff (grihi/grihashthi/vishyee adhikare) of the monastic satras, the big ones, Auniati, Dakhinpat, Garmur and kamalabari (Uttar&Dakhin) and Bhugpur are situated in the Majuli Island. These monastic satras being the ideal representative of the kind, are most well known and influential in the society.

3. Objectives:

- ❖ To trace out the need of Manuscripts preservation.
- ❖ To study about the various factor and causes that may damage and destroy these manuscripts.
- ❖ To create a public awareness for preservation of valuable manuscripts.

4. Methodology :

Materials for writing the paper have been collected from various sources, which can be broadly divided into (a) literary cum historical and (b) field report and personal observation.

5. List of Manuscripts preserved in a few Satras of Majuli :

5.1 Uttar Kamalabari Satra: Uttar Kamalabari Satra is a part of Kamalabari Satra. There have more than 80 numbers of manuscripts; here we mention only a few numbers of manuscripts -

- o Mahabharatar Yuddha.
- o Mahabagavata.
- o Rukmini Haran.
- o Janma Rahashya.
- o Bargeet.
- o Kirton Ghosa.
- o Padma Puran.
- o Nam Malika .
- o Ratnawali
- o Bhakti Pradip
- o Bali Chalan
- o Syamanta Haran
- o Bhuyan Bonsar Utpatti Charitra Puthi.
- o Karuna Badh.
- o Siva Parvati. etc

5.2 Auniati Satra: Auniati Satra's first satradhikar was Niranjandev who was established likely in the saka year 1575-76.

- o Kumar Sambhav.
- o Mahapuja Bidhi.
- o Dasam
- o Sundara Kanda Ramayan.
- o Kirton Ghosa.
- o Hari Chandra Akhyan
- o Anadi patan.
- o Bhakti Ratnawali.
- o Babrubahonor Yuddha.
- o Satrunjay.

5.3 Chamuguri Satra: It is a Bongaon within the Salmora mauza, Chakrapanideva established this Satra in the year 1585.

- o Sri Charit.
- o Namghosa.
- o Nam Malika.
- o Bhakti Ratnakar.
- o Janma Rahashya.
- o Hamdoi Montra.
- o Sarbaroga mantra Nidan
- o Adikanda Ramayana.
- o Rukmini Haran Kabya.
- o Guru Charit by Ram Saran Thakur.

5.4 Garamur Satra: It was earlier established in the Salmara mauza, but now within the Kamalabari mauza. It's founder satradhikar was Lakshminarayandeva. It was established in the year 1657-58.

- o Bhagavata ix canto.
- o Dasam 6copies.
- o Ramayana 3 copies.
- o Gita.
- o Lila Mala.
- o Kalia Daman Nat.
- o Krishna Lila Nat
- o Ayurveda Nat.
- o Puja Bidhi.
- o Kriya Bidhi.
- o Sruti.

The above mention Satras preserve many more manuscripts than those listed here with. At least, when I visited the satras in the year 2010, I could count as many as 95 usable manuscripts on various subject. These usable manuscripts may be classified into two categories in terms of date, some are very old, as old as 300-400 years, while some others are quite new. This shows that the art and culture of manuscripts writing in these Satras continued since the beginning and till 20th century.

Though, there is a huge number of old manuscripts in the Satras

of Majuli, a considerable amount of manuscripts have been destroyed in various reasons. Most of them have been destroyed by fire, water and insect. Other important causes of destruction of Assamese and Sanskrit manuscripts are natural calamities, humidity, chemical causes and the ignorance of proper preservation of manuscripts.

6. Types of material for Manuscripts:

Various kind of material used for wrote the manuscripts. These were-Clay, Papyrus, Plam leave, Bark, Wood, Bone, Stone, Paper, Sanchipat, Tulapat, and Leather etc.

7. Accessioning of Manuscripts:

One can perform the act of reasoning, unless one possesses power of accessioning. Accessioning helps to convert unorganized thought and impression into recognizable patterns. So accessioning of manuscripts is more important for the Satras authority, library, or any other institution. An accession register has following culomns:

- Accession number.
- Date of receipt of manuscripts.
- Title of manuscripts.
- Author.
- Date of Manuscripts.
- Language.
- Particulars of the source.
- Material of Manuscripts.
- Size of folios.
- Serial No of folio.
- Condition of Manuscripts.
- Complete or uncompleted manuscripts.
- Price.
- Particulars of the bill.
- Remark etc.

On the other hand, some manuscripts are collected and others are donated by someone to the Satras. Importantly the Satra's authority is not recorded properly from where these manuscripts are collected

and the name and address of the person who donated it to the Satras. There are so many other manuscript are scattered in the area. If there will be a survey regarding it, a large number of manuscripts can found. Because still there are some manuscripts keeping by some Assamese family. They are preserving it by themselves and do not want to donate it because they think it that if they donate it somewhere, it may misused or may not preserved properly. In this case, classification and cataloguing is also important for proper save.

8. Classification:

The Satras authority has to find out a method or scheme of classification which suits the nature of his collection and clientele. Before the logical scheme of classification were originated books in libraries were arranged either by there accession number or alphabetical or by their author or title of manuscripts, language, publisher etc.

9. Cataloguing:

It is important to organizing human knowledge in Satras. It is an art of making records in such a manner that they may be readily identified, located and examined. Classification defines the place of a document on shelves. The catalogue is a guide map of document of a library/Satra and any other type of institution.

10. Need of preservation of Manuscripts:

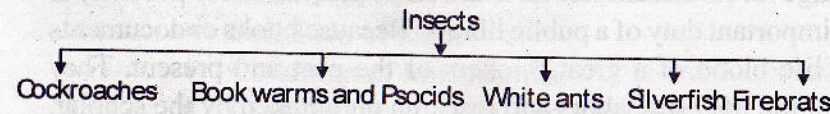
The main function of Satra's is to collect and preservation of knowledge for its dissemination to all. Its conservation for posterity is also an important duty of a public library. Because books or documents are the life blood of a great thinkers of the past and present. They represent the life long labors and research undertaken by the scholar. Before the invention of paper and printing press, scholars were begun to write on different writing materials. The process of manuscripts writing was laborious and costly. The developed countries like England, America, Germany and French have tried their level best to preserve the old manuscripts and documents not only for their country but for other countries too. These are a type of evident from the printed

catalogue of the library of world that we are the biggest producer of manuscripts on aspects of human knowledge's. We could not save our most of the cultural heritage due to our backwardness. On the other hand the foreign rulers, travelers and writers have taken away the most valuable manuscripts and documents and translated them into their own language and we are still unaware about these manuscripts. Due to political and religious upheavals a large portion of manuscripts has been destroyed.

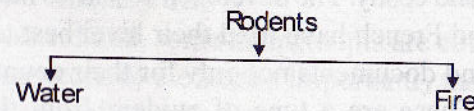
In present time, government as well as NGO, has set up the manuscripts repositories on a large scale. These repositories have the distinction of preserving such old books and manuscripts which help in linking the ancient history of India in one complete chain. In most our repositories, it is seen that manuscripts are kept in close shelves and are not issued to the research students and ancient writers of the subject only because either they are in a very brittle condition or they are very rare. We should get them repaired, microfilmed and make available to the readers and research student. We have lots of manuscripts and documents in our religious places like Temple, Mathas, Satras etc. It is very sad to say that some manuscripts are destroyed by insect and time. In ancient time our ancestors were totally unaware about the manuscripts with which they could save their historical documents and valuable manuscripts. There are some enemies of manuscripts and other documents for which preservative measures should be taken.

11. Factors influencing the preservation:

A. Insects:

B. Rodents:

11.1. Influence of the climate conditions :Temperature and humidity

Manuscript materials are affected by high temperature, too high and too low humidity, dust and acidic gases in the atmosphere and sunlight. These materials kept in a hot and dry climate become brittle. In the presence of excessive humidity paper often tends to crumble and become damp. Extreme variation of temperature in many places in Annam, also effected flexibility of these materials.

More temperature and humidity may cause the growth and propagation Of pests as well as a variety of fungus commonly known as mildew.

11.2. Atmospheric Pollution : Acidic gases and dust :

The presence of acidic gases in the atmosphere, especially sulphur-dioxide and sulphurated hydrogen in the polluted air on paper and other writing is also accelerated by exposure to sunlight certain colours of paper, fabrics etc. fade and become fragile under the action of direct sunlight.

12. Precaution against these insects :

- i. Insecticidal powder like DDT or spray insecticides like pip or flit all place frequently at the dark corner wall's beneath and at the back of the rack and almirah.
- ii. Naphthalene is a good deterrent to insects and should be kept among manuscripts or other reading materials on shelves.
- iii. Rats and mice are most common pests among the rodents. For preventing rats and mice from entering the room all joints between the partition walls and main structure should be effectively sealed.
- iv. Dampness, stagnant air, sunlight and hot and dry climate bring about the deterioration of manuscripts. Deleterious influencing agents can be minimized by avoiding rooms which are damp, improperly ventilated and dark. A dry, well ventilated suitable room is needed for proper keeping of manuscripts.
- v. Exposure of manuscripts to direct sunlight regularly will make manuscripts yellow and brittle. Exposure of manuscripts even if damp to direct sunlight should be avoided. Similarly manuscripts should be exposed to direct heat.

- vi. Accumulation of dust among manuscript is unhygienic and favours the growth of mildew. Using of electrically operated vacuum cleaner is an ideal method for it.
- vii. Manuscripts should be handled with care. If care is not observed in handling the manuscripts; all endeavours for proper preservation and storage will be vain while removing the manuscripts from shelves or almirah, these should not be dragged out from their places. Instead, these should be lightly lifted with both hands and also care being taken that other manuscripts will not disturbed.

13. Repair of Manuscripts :

The most recent method of preservation of manuscripts and documents is by lamination through machine. This is a costly process and the National Archive of India uses this process. Hand lamination is also possible by an expert mender and binder. Before laminating a manuscript the quality of ink which is use in writing the manuscripts should be considered. In this connection it is suggested that if the ink of manuscript is faded, microfilm or Photostat copy should be taken.

Besides all these method there are other means of protection of manuscripts by hand repairing, chiffon and tissue the paper etc. In all these methods the binder should see the ink used in manuscripts. In case the permanent ink is used the mender will simply loose the sheet of a manuscripts and wet them in ordinary water and will apply chemically prepared adhesive past over the leaves of manuscripts and keep a piece of chiffon at one side and same process will adopted to the other side of the leaves. In case ordinary ink used in manuscripts mender will use foil and acetone as adhesive. In this process good quality of tissue paper should be used. In repairing manuscripts on palm leaf and brick bark. In case the palm leaf or brick bark is not available rag paper can be used.

Conclusion:

At last, it is prudent to any that, it is our duty to collect and preserve the manuscripts from their inevitable destruction. The loss and destruction of manuscripts is a great loss for the nation as well as

present civilization .The wisdom and knowledge in the page of manuscripts are being gradually forgotten, with the result that the confidence in our capacity and potentiality which have been kindled in us by the knowledge of our past achievements, lacks the requisite foundation to rest serve them from their inevitable destruction. These culturally rich manuscripts we must preserve for our future generation. The manuscripts of specially acquired and properly organized. Old manuscripts have social, educational, cultural and historical value. It reflects the ancient civilization of human beings. These valuable manuscripts should be preserved not only for present generation but for our future generation also. Collection and preservation of manuscripts should not be the main aim of Satra. These must be used. Otherwise, their hidden message will remain at the folio of the manuscripts itself.

Bibliography

1. Marcel Dekker : Encyclopedia of Library and Information Science, New York.
2. Barmah, T. : Auniati Satra Buronji.
3. Goswami, H.C : A Descriptive Catalogue of Assamese Manuscripts.
4. : Preservation and Conservation of Library Material. MLIE-101.
5. Baruah, B. K. : History of Assamese Literature, New Delhi. Sahitya Academi, 1978, pp 14-15, 17-80.
6. Borua, Hem : Assamese Literature, New Delhi, National Book Trust. 1965, pp s42-48, 49-50, 77-85.

Women Empowerment through NREGA : A study based on Ghilamara Gaon Panchayat

Lucky Chetti

Empowerment is an active, multi-dimensional process which enables women to realize their full identity and powers in all spheres of life i.e. social, economic and political. Above all the indicators of empowerment, economic empowerment of women are most essential. Economic empowerment seeks to alter the economic status of women by attacking the forces which cause gender division of labour, gender gap in wages, lack of control for women over their material resources, emphasizes development of women's skills, promotion of their savings and investment and enlarged economic opportunities. It is true that most of the rural women are busy within the family performing household activities and as a result, they are always dependent on their male counterpart. That is why, they are not able to take any family decision. So, it is obvious that unless women are empowered economically the whole process of empowerment will remain futile. In such a situation, the Govt. of India has brought a ray of hope in the field of economic development for the rural women through the NREGA. The NREGA has been passed for securing the livelihood of the people in rural areas by guaranteeing 100 days of employment in a financial year to a rural household. The Act was notified on 7th September 2005. The then Prime Minister of India has consented to launch the NREGA on 2nd February 2006 for the first phase of 200 districts. While providing employment, it has to ensure that at least one-third of the beneficiaries are women. The act is sensitive to working conditions of women workers as it advocates providing accessible worksite (within 5 K.M of workers' residence), Crèches for women with children below 6 years and above all and gender parity of wages. Given the active interest and participation of women in NREGA, the act has undoubtedly the potential to be a major

Assistant Professor, Dept. of Political Science, Sonari College, Sonari.

instrument in facilitating economic and social transformation.

Objectives of the Study :

1. To evaluate the role of NREGA in the process of economic empowerment of the rural women and its impact on decision making process of the rural women workers within their family.
2. To examine the role of NREGA in the social transformation of the rural women in their society.
3. To assess the extent of awareness regarding the government programmes.

Methodology :

Keeping in view the specific set of objectives, a field study was carried out. On the basis of random sampling method 30 women beneficiaries of NREGA under *Ghilamara Gaon Panchayat* selected for interview. Field study, Official Documents and interview schedule provided as the primary sources. On the other hand, secondary data collected from books, journals, Periodicals etc.

Operational field of Study :

The present study is related to NREGA and its contribution for the empowerment of rural women. The investigator selected 9 No. *Ghilamara Gaon Panchayat* as an operational field of study. *Ghilamara Gaon Panchayat* consists of 13 villages and it is one of the units of Local Self Government of Lakhimpur District. *Ghilamara Gaon Panchayat* is a part of Ghilamara Development Block. There are various communities of people living together. 900 NREGA workers are found under the panchayat in due course of my study. In official record, there are 30% women workers and rests of the workers are male. They belong to the different castes and communities. All the respondents have the positive attitude in the field of education. But lack of communication facilities and bad economic condition hampered in their education. Rest of 30% workers were illiterate, 28% read up to seven standard, 40% workers read up to ten standard and only 2% workers read H.B standard.

Table 1 : Age wise distribution of beneficiaries.

Sl. No	Age Group	No. of Respondents	% of the Total
1	20 - 30	8	27
2	30 - 40	14	47
3	40 - 50	5	16
4	50 - 60	3	10

Table 1 : Shows that majority of women workers are below 40 years and they are able to utilize their youth force.

Table 2 : Occupation details / Distribution of beneficiaries.

Sl. No	Particulars	No. of Respondents	% of the Total
1	Seasonal Agricultural labours	12	40
2	Daily wage earners	8	27
3	Agricultural and Allied activities	8	27
4	Cutting, Knitting and Weaving	2	6

Table 2 : NREGA is providing opportunities for the various type of occupational groups.

It is found that after joining NREGA, the economic conditions of the workers have been improved and the standard of living of the workers has also increased. The positive impact of the NREGA is that most of the rural women have formed a habit of savings for their family benefit. They are also able to look after the family through financially. As a result, the women workers got self confidence, able to express them, questioning the government authorities about the various Government Schemes etc. On the other hand, NREGA has enabled the rural women to influence in the decision making process

within the family, which we rarely see even in urban, educated and working women. It also creates social mobilization among the women in the society. The women workers have realized about the bad impact of caste system, now members belonging to all the castes mingle freely, meet together, share the experiences and work together.

But the beneficiaries expected some changes regarding the implementation of the government programme. Payment of wage should be on time. There should be co-operation between authority and the workers.

Findings :

1. Most of the beneficiaries belong to the age group ranging from 30 to 40 years.
2. All the beneficiaries are belonging to the below poverty line.
3. Majority of the women beneficiaries are married and they are from nuclear family.
4. Out of the 30 respondents 12 respondents illiterate, 10 respondents studied up to ten standard, 1 respondent studied up to H.S and rest of the seven respondents were seven standard.
5. The decision making capacity of the women workers has been increased and fairly attained equality in family matters.
6. Social mobility and free movements within and outside the village has been increased.
7. Majority of the women beneficiaries have developed the habit of savings either in the post office or in the bank.

Conclusion :

Women are an integral part in every society but in real sense this part of the society has always been dominated by the male counterpart. In rural areas, it has been seen that majority of the women are dependent upon their husband in the field of economic. That is why, they have not the equal right within the family matters. But the act of NREGA has able to change the condition of the women not only in family but also in the society. It is true that the programme has been suffered certain drawbacks but the ultimate goal of the NREGA is more preferable.

References :

1. B. Suguna : "Empowerment of Rural Women Through Self-Help Groups," Discovery Publishing House, New Delhi, 2006.
2. Jaya Arunachalam U. kalpagan (ed) : "Development and Empowerment of Rural Women," Rawat Publications, New Delhi, 2006.
3. S. L. Baruah : "Status of Women in Assam," Omsons Publication, New Delhi, 1992.
4. K. C. Vidya : "Political Empowerment at Grassroots," Kanishka Publishers, New Delhi, 2007.
5. A. Saikia : "Female Participation in Agricultural Operations in Assam – a study in Sibsagar District," Ph. D. Thesis submitted to Guwahati University, 1982.

Analysing the Barriers of National Integration in Assam with Special Reference to the Problem of Insurgency

Lindy Goodwin

Introduction:

The phrase national integration was used by Pt. Nehru in 1961. Literally 'integration' means to make up a whole out of different parts. It is synonymous with wholeness or completeness. The process of integration is the process of bringing culturally and socially discrete groups into a single territorial unit and the inculcation of a sense of loyalty, belonging and identity to that unit. The word integration was added to the preamble in 1976. National Integration means bringing about social, economic and cultural differences within a tolerable range. It implies doing away with interstate prejudices based on linguistic and cultural differences. National integration aims at fostering and increasing respect and affection for those belonging to other cultural and ethnic groups. The phrase 'national integration' has a special significance in case of North-east India. In no other state or region in India does such a variety of tribes with individual languages and cultural differences co-exist together. Assam though one of the states of north-east, reflects on its own this huge diversity in tribes, cultures and languages. Being one of the most important states of the north-east Assam faces an acute need for national integration. Even though the formation of the composite 'Assamese' culture and language has to a large extent removed some of the differences between the different tribes and ethnic groups, however national integration is yet to be fully achieved in the state. Earlier it was simply the cultural differences which stood in the way of integration, but now the barriers of national integration have assumed a complex political character with the interests of many at stake. National integration is further obstructed by specific individuals or groups who manipulate the sentiments of the people in order to suite their own selfish ends.

Assistant Professor, Department of History, Sonari College, Sonari

There are a number of identifiable and not so easily recognizable factors that operate against national integration. By and large these factors are expressions of self-centred groups with vested interests and work as under currents not coming to the surface. Some of the barriers which can be easily noticed and labelled are-

- i) Casteism
- ii) Communalism
- iii) Linguistic differences
- iv) Religious Fanaticism
- v) Regionalism
- vi) Social disparities and
- vii) Economic disparities etc.

In the case of Assam even though we can observe similar barriers but they have assumed slightly different forms owing to the many ethnic groups present in the region. Through this paper an attempt will be made to analyse and study the different barriers which prevent national integration in Assam like Casteism, Communalism, Ethnic and Autonomous movements, Language differences, Immigration of foreigners and last but not the least Insurgency. Special importance will be put on the problem of insurgency in Assam as a barrier to national integration. Insurgency has since ages tormented this region affecting its development and economy and preventing national integration. Insurgency has become a burning problem of the state and serves as not only a motivator but also a means for other agents standing in the way of integration of the state. The paper will also attempt to put forward certain recommendations to overcome these barriers and promote national integration in Assam.

Objectives:

The paper hopes to achieve certain objectives which are as follows-

- i) To identify and study the different barriers obstructing the process of national integration in Assam.
- ii) To focus specifically on the problem of insurgency in Assam as one of the gravest barriers obstructing integration.
- iii) To suggest certain remedies to combat and overcome these barriers in order to make the dream of national integration a reality.

Methodology:

The methodology employed in this paper is the descriptive method. A study of all available primary and secondary sources relevant to the topic has also been carried out.

Discussion:

In many respects, Assam can be said to be a perfect replica of India but on a smaller scale because of the presence of different, ethnic, religious and linguistic and tribal groups living together in the region for centuries. Assam has never been a land of a single nationality or language at any point in time. The population of Assam consists of an intermixture of Mongolian, Indo-Burmese, Indo-Iranian and Aryan races. These difference though a splendid example of diversity have gradually emerged as obstacles in the way of national integration. As mentioned earlier though there are some common barriers in the way of national integration, these barriers have assumed a slightly different form in the context of Assam. The main barriers of national integration in Assam are as follows-

i) Communalism-

Communalism is a problem which is not specific to Assam alone. In fact it is one of the gravest problems faced by the whole of India since ages. India is a predominantly Hindu country with a generous population of Muslims, Christians, Sikhs and Buddhists. Communal clashes between Hindus and the other major religions have been common in the Post-British period. However the clashes between Hindus and Muslims have been much stronger than those with others and have caused many disastrous events in the past. The Muslim population in India grew during the medieval period when the country was by and large ruled by Turko-Afghan rulers. Even though due to the liberal religious views of the Mughal rulers a syncretism came about between the Hindus and Muslims which was reflected in various facets of society, however the indigenous Hindus could never accept the Muslims as their brothers and viewed them essentially as foreigners. The Muslim population too on the other hand was manipulated by radical Islamic elements which served to further widen the rift be-

tween the Hindus and Muslims. Moreover the politicisation of communalism has further served to worsen the problem. The concepts of Hindutva and Islamic brotherhood has exploited the religious sentiments of both communities and given them an ugly form. This has resulted in a long series of severe clashes over the years which has stood in the way of national integration

In Assam too communalism has severely crippled the process of national integration. It may be noted that Islam was never taken up as an alternative to Hinduism in Assam. This was because Assam was never a part of Mughal India. The Muslim community in Assam was established as a result of the settlement of war prisoners taken during the Turko-Afghan and Mughal invasions of the region, the settling of a number of Muslim priests who had come to the region to spread their faith and infiltration of a few Muslims when Kamrup-Kamata came into contact with Bengal and Gauda. These Muslims however merged so well with the Assamese society that they could hardly be distinguished from the Hindus. Dr. Leela Gogoi has referred to these Muslim as Asamiya Muslims and said that they are an integral part of Assamese nationality. However the majority of the present day Muslim population in Assam has been formed as a result of immigration of Non-Assamese Muslims to Assam. Hence the Communalism barrier in Assam is seen to be very much similar to the barrier posed by Immigration of foreigners to Assam. The number of Muslims in the bordering areas of Assam has gone up to such an extent that they cannot be accounted for merely as their natural growth. Muslims immigrants in Assam are predominantly posing as a threat to the culture and language of Assam. The immigration of Muslims from the adjoining East-Bengal or Bangladesh has been continuing since decades now and is posing a serious threat to the indigenous inhabitants of the border areas. Communal clashes in border areas have become frequent and increasingly violent. The main reason of the clashes being encroaching of territories by the land hungry immigrant Muslims which is the homeland of the indigenous tribes on one hand and threat to language and culture on the other. In fact the encroachment of immigrants has been to such an extent that indigenous Assamese have been reduced to a minority in some areas while the immigrants have come to form the majority. It was against this problem of a growing immi-

grant Muslim population that the Assam movement was launched in 1979 and continued till 1985. Security agencies in India reportedly have information that about fifteen militant Islamic organizations are operating in the state, of which three (viz., Muslim United Liberation Tigers of Assam [MULTA], Muslim Liberation Army [MLA]—formerly known as the Muslim United Liberation Front of Assam [MULFA], and Islamic Liberation Army of Assam [ILAA]) are quite strong. The very establishment of these organisations point to communalism in Assam. There is a very thin line between communal clashes and ethnic conflicts in Assam. The clashes which have occurred till very recent times between the Bodos and the immigrant Muslims has been described as communal clashes at the national level. But some try and describe them as ethnic conflicts as well since the Bodos have been for a long time occupied in a struggle to protect their ethnicity. However it can be said that even though the Bodo-Muslim clashes might have an ethnic base to them but they are essentially communalistic. Communal clashes were also noted in Assam after the partition of Bengal in 1905, during the language movement in 1960. The Nellie massacre of 1983 can also be cited as an example of communal disharmony etc. So it can be seen that communalism has existed and developed in Assam in the British as well as post-independence period. It continues to pose a problem to national integration in Assam even though it is sometimes disguised in the form of ethnic struggles and clashes.

ii) Ethnic and Autonomous Movements-

Ethnic movements in India are minority movements, of those who have distinct culture, language, etc. who feel that they are geographically isolated, socially and economically marginalized and politically ignored. Ethnic movements and ethnic conflicts are a wide spread phenomenon, found in many parts of the world, because many modern nations included many distinct ethnic groups within them. But, when a nation fails to integrate, ethnic groups conflicts arise. 'Ethnic identity' consists of the objective uniqueness of the group, which is distinct from others. 'Ethnicity' is generally understood as an objective and

subjective expression of ethnic identity. Today we find ethnic movements, where ethnic groups are trying to consolidate their identity. This arises when the dominant group imposes restrictions on the smaller group or groups making the ethnic groups feel threatened, insecure and discriminated. As mentioned earlier the population of Assam is an intermixture of Mongolian, Indo-Burmese, Indo-Iranian and Aryan races. A considerable number of people speaking Bengali and other languages and dialects also live in Assam. While the Assamese people are concentrated in the Upper Assam, the Bengalis form the majority in the three southern districts of Assam, namely, Cachar, Karimganj and Hailakandi. The Karbis and Dimasas live in the hilly districts of Karbi Anglong and North Cachar hills. They have their own dialects and cultures and they do not identify wholly with the Assamese people. Besides these hill tribes, there are many plain tribes spread throughout Assam. Although plain tribes, like Deuris, Tiwas, Sonowal, Kacharis, Mech Cacharis, etc. are assimilated into Assamese nationality, a few like Boros, Rabhas, Koch Rajbanshis, etc. maintain their separate. There is also a mixed tea garden population composed of people originally speaking Hindi, Santhali, Oriya or Tamil dialect. The desire for a distinct identity among the ethnic groups resulted in a number of movements demanding autonomy. There are around eight separate autonomous councils in Assam presently. Movements for separate states or autonomy on the part of different ethnic groups are today common in Assam. The fact of belonging to one group often gives rise to fellow feelings and sentiments. Factors like the desire to preserve one's culture and traditional institutions, preventing them from being assimilated with the dominant culture, fear of being deprived of what is one's due and exploitation of resources by outsiders make such sentiments stronger. Along with such factors of ethnic identity formation, a crisis is created by politicisation. The very crisis arising out of cultural, economic and linguistic deprivation grows and develops into a conflict through political interference. As the meaning of the term indicates, politicisation itself is not a negative concept. It helps the ethnic groups to grow conscious of their existence and rights. But over-interference of politics in the phenomenon of an identity crisis makes the situation

worse. The present situation of identity crisis, social formation and rise of sub-nationalism is to a great extent due to political orientation in the wrong direction. Politics of recognition and representation has encouraged the growth of the ethnic groups' demand for a distinct set up which results in the formation of sub-nationalism or a nation within a nation. The role played by politics in the desire for identity does not end with the moulding of public sentiment in a definite direction or birth of the demand for separate identity or autonomy by each ethnic group. It continues throughout the process of conflict which is an offshoot of the aspiration for identity. The conflict arises out of deprivation, self-assertion. It is politicised by the elements that are unable to find a solution to the till today. One of its main reasons is the policies and actions of the government. The State response to the Bodo, Sonowal Kachari, Rabha-Hasong and other movements is bureaucratic. The Bodoland Accord and declaration of BTC is an example for such bureaucratic behaviour of the state.

iii) Language differences-

Even after the separation of the Bengali-speaking Sylhet, Assam remained a strikingly multilingual region. According to the first post-independence population census in 1951, 56.7% of Assam's population was Assamese-speaking. In Assam's hills and valleys, people spoke other "indigenous" tribal languages and dialects apart from Assamese. But the first challenge to the idea of Assamese as the state's official language came from the Bengali speakers who in 1951 made up 16.5% of Assam's population, including a large number of partition refugees from Sylhet as well as almost the entire population of Barak Valley. Their protests were soon followed by those of the indigenous tribes of Assam hills. Linguistic differences in Assam led to severe intercommunity tension and even violence. Riots broke out when the Assamese politicians tried to push through with the Official Language Bill of 1960, making Assamese the sole official language in Assam's two valleys. Riots on a lesser scale broke out again in 1972 when the local university tried to introduce Assamese as the sole medium of instruction in Assam's colleges. In both instances, there were violent conflicts between the ethnic Assamese and Bengali Hindus, resulting in large-scale deaths, police action, and state

repression. In 1960-61, it was decided that Assam would have not only but two state languages—Assamese in the Assamese-dominated Brahmaputra Valley and Bengali in the Bengali-dominated Barak Valley; the 1971 compromise allowed for a continuation of English teaching alongside Assamese in Assam's colleges. Language differences continue to plague Assam and pose as a major hurdle to national integration especially in the districts of lower Assam where the population of migrant Bengali speakers is gradually growing posing as a threat not only to the Assamese language but also to other tribal indigenous languages.

iv) Immigration of Foreigners-

The word immigration means moving from one region or province to the other. It is usually used to illustrate movement across international borders. India has been a country which has been receiving immigrants from its neighbouring countries since the ancient past. However it was only after the partition of India and Pakistan and India and East Bengal that the words 'immigration' and 'immigrants' came to have a considerable national and political significance. Assam is one of the states which is most affected by the problem of immigration of foreigners. This is because the nature of immigration and immigrants entering Assam are essentially illegal. In most cases the immigrants enter Assam from some well-known points of entry in an organized and planned manner. They usually take the help of their local contacts—sometimes people of their own villages settled in Assam, or even Indian brokers or middlemen who make money by way of getting them transported to their places of destination and providing them with "official" papers as proof of their Indian citizenship. It seems there exists a well-knit network thorough which migration takes place. The role of the early settlers coming from the same village or district of Bangladesh is important in getting the late-immigrants settled and economically rehabilitated. The migration of foreigners into Assam is not a recent phenomenon. It is very difficult to say who actually constitute the indigenous population, for almost all groups living here seem to have come to this region from different places, at different points in time. The Kirats belonging to Mongoloid race had migrated from the western part of China and speak Sino-

Tibetan language. The tribes like Bodo, Garo, Rabha, Deurias, Misings, Morans, Chutias, Dimasas and Koches (Rajbongshi), Lalung, and Hajong belong to this race. The Kaibartas and Banias from Dravidian race came to Assam from the Mediterranean coast. The Aryans from Caucasian race are said to have migrated through the Gangetic Plain to this region, as early as in the 1st century AD etc. The integration of entire north-eastern region into the British India gave a new direction to the process of immigration. The British rule encouraged the immigration of people of different provinces into the region for its own reasons. As the Assamese were initially reluctant to learn English, the British brought along with them many English knowing Bengalis to work as clerks, lawyers and other professionals. But the migrations that took place during the British period, apart from creating the ground for cultural and linguistic conflicts, generated competition among different groups for new economic and political opportunities thrown open to the public by colonial rule. At that point of time the 'natives', all ethnic groups existing prior to the British rule, did not feel threatened by the tribal people from other provinces who came to work in the tea plantations as wage labourers. But they became highly apprehensive of the educated Hindu Bengalis, the hardworking Muslim Bengali peasants and the enterprising Marwaris, who entered the bureaucracy, agriculture and business respectively. The 'natives' who could not compete with the new immigrants, began to worry about domination by these new immigrants in all spheres. So it can be said that the problems which immigration create have a deep history. However in recent times the number of illegal migrants entering Assam from the erstwhile Bangladesh is not only creating changes to the demography and language, but to the identity and culture of the indigenous tribes also. Ethnic tension and violence between the migrants and indigenous people is on the rise and the situation is being worsened day by day. The government negligent attitude towards the matter has further caused the situation to deteriorate. The Assam Movement launched in 1979-85 raised its voice against this very problem. However to due politicisation of the matter the movement was not able to achieve hundred percent success and the problem continues till the present day. The Indian state's mishandling of this issue demonstrated in the signing of a formal accord—The Assam Accord of

1985—which was a complete non-starter from its inception, compounded the sense of discontent and alienation in Assam's society. The Assam Accord's much-touted creation, the Illegal Immigrant Detection by the Tribunal (IMDT) Act of 1985 failed to detect more than a thousand-odd illegal immigrants in the next 25 years. The Act is imposed only in one Indian state, Assam, and it has not been repealed by the central government, in spite of repeated demands from civil society, opposition and students' parties, and in spite of public interest litigations. These cemented the belief that the Indian state has turned a blind eye on what the locals believed as "unbridled" illegal immigration from Bangladesh.

The Problem of Insurgency in Assam- Insurgency is usually defined as an armed rebellion or resistance movement against a constituted authority. Assam has been plagued by the problem of insurgency since many decades. The many reason for the presence of insurgent groups in Assam is a protest against the government of India for not according Assam an equal status with the other states of India and for meeting out second class status to its citizens. The insurgent groups of Assam demand sovereignty and a free nation. Even though majority of the insurgent groups in Assam were formed to secure the individual interests of the respective groups they were associated. However they have long strayed from their original aim and now cause harm to the very groups that they were formed to protect. The two most important insurgent associations in Assam are the United Liberation Front of Assam (ULFA) and the National Democratic Front of Bodoland (NDFB). Inept handling of the situation by the Indian state at the center, cross-border patronage, and access to sophisticated small arms and light weapons made Assam's graph of violence and civilian deaths rise. The Assam agitation has prepared the ground for the rise of militancy in Assam by provoking national and ethnic identities. The dreaded ULFA, which dared to challenge India's sovereignty over Assam, was only an offshoot of the Assam agitation. The birth of ULFA showed the way for other ethnic groups to float their own militant outfits to realise their demands. Today in addition to ULFA, many other militant organisations like Bodo Liberation Tigers Force (BLTF), Karbi National Volunteers (KNV), Dima Haram Daoga (DHD), United

Peoples' Democratic Solidarity (UPDS), Koch Rajbangshi Protection Force, Rabha National Security Force, Muslim United Liberation Tigers Association (MULTA), etc, are active in Assam. Apart from these Assam-based militant outfits, a few other militant groups active in the bordering states, such as NSCN (K), NSCN (I-M), People's United Liberation Front (PULF) and National Liberation Front (BNLF), also have their bases in Assam. All outfits claim to be working for protecting the interests of their respective communities. Their avowed goals range from protection of the interests of the 'natives' from foreign immigrants to formation of autonomous district/state and creation of a separate state within the Indian Union to complete secession from the Indian Union. Initially many of these organisations maintained close relations with the communities they claim to represent. But in course of time they moved away from their own people, their activities having nothing to do with the interests of the people they claim to serve. The earlier recruits to the extremist organisations believed that their activities were meant to promote the interests of their people, but many are taking to militant activities either for adventure or for making quick bucks. These militant outfits resort to all kinds of methods, including abduction, killing, extortion, etc, to collect money for conducting their activities. Usually it is the businessmen, tea garden managers and big contractors who become their targets. But at times even school teachers, petty businessmen and government employees were kidnapped and lakhs of rupees were demanded from their family members or employers. Some served illegal eviction notices to several poor immigrant peasants. Taking advantage of the upsurge of nationalist feelings in the aftermath of the Kargil crisis, the army and the government managed to smother the image of ULFA and NDFB by projecting their links with ISI. To escape from the operations of the Unified Command, the ULFA and NDFB have shifted their camps to Bhutan and Bangladesh, directing their operations from there. While going ahead with the army operations, the government is also coming out with sops to wean away both militants and the people from the insurgent activities. To project a humane face, early this year, the government made a shrewd offer of safe passage for militants who wished to see their family members. Even though peace talks between the government and the insurgent groups continue and in spite of the surrender of a number of militants from

various associations, peace is yet to be achieved. Until the threat of insurgency is completely removed till then National integration will be only a utopian dream.

Recommendations and Conclusion-

Historically, Assam has inherited a fractured society, divided along national and ethnic lines. The growing competition for limited social and economic space has further intensified the hostilities and prejudices among the ethnic groups since the colonial period. The problems discussed above are but a brief description of the actual situation. Unless measures are adopted to tackle and solve these problems the unity of Assam as a nation will never be possible. Certain suggestions and remedies which may be helpful are mentioned below however these recommendations are tentative in nature.

- i) Concrete steps towards stopping of politicisation of religious sentiments between different communities must be taken. The same must be applied to politicisation of ethnic movements as well.
- ii) Government must adopt a stringent action plan in order to stop the problem of illegal migration into the state once and for all.
- iii) In addition to the government people also must become more sensitive to the needs of other communities and groups and respect each others differences. NGO's and other social activist groups can contribute by creating awareness amongst the people.
- iv) Talks between government and insurgent groups must be held regularly and concrete decisions be taken in order to persuade them to give up arms and settle matters through peaceful means.

It must be remembered that Assam as a state is unique in the fact that it is one of the most diverse regions in regards to presence of ethnic groups, religious communities and languages. Moreover the problem of insurgency further complicates the entire situation. The process of national integration will not be possible immediately. It may take many years before that dream is achieved. The government, political parties, ethnic groups, insurgents association, and the common people themselves all have a responsibility. Unless people put their differences and selfish aspirations aside and come to an amicable settlement integration will not be possible.

Bibliography-

- Baruah, Sanjib : India against Itself: Assam and the Politics of Nationality, OUP, 1999,
- Brown, David : The State and Ethnic Politics in South-East Asia, Routledge, 1994.
- Das, Samir Kumar : *Ethnicity, Nation and Security: Essays on Northeastern India*, South Asian Publication, New Delhi, 2003.
- Das, N.K. : Ethnic Identity, Ethnicity and Social Stratification in Northeast India, New Delhi: Inter-India, 1987.
- Dutta, P. S. : *Autonomy Movements in Assam*, Omsons Publications, New Delhi, 1993.
- Guha, Amalendu. : *Planter Raj to Swaraj: Freedom Struggle and Electoral Politics in Assam 1826-1947*, PPH, New Delhi, 1977.
- Haque, Mahfuzul : *Ethnic Insurgency and National Integration: A study of selected Ethnic problems in South Asia*, Lancers Book, New Delhi, 1997.
- Malla, N. (ed). : *Nationalism, Regionalism and Philosophy of National Integration*, Regency Publications, New Delhi, 1998.
- Nag, Bajal : *Roots of Ethnic Conflict: Nationality Question in Northeast India*, Manohar, New Delhi, 1990.
- Verghese, B.G. : *India's Northeast Resurgent: Ethnicity, Insurgency, Governance and Development*, Konark Publications, New Delhi, 1997.

Articles:

1. Das, Samir Kumar. : 'Ethnicity and rise of Religious Radicalism The Security Scenario in Contemporar North-East India', article in *Religiou Radicalism and Security in South- Asia* b Satu. P.Limaye, Mohan Malik, Rober Wirsing, 2004, Asia-Pacific Center Fo Security Studies.
2. Dasgupta , Anindita : 'Postcolonial Ethnic Management Assam through the Prism of the Malaysian Experience', article found in *E-journal o www.asianscholarship.org*.
3. Garg ,Pranami. : 'Aspiration For An Ethnic Identity- Evolve or Created: A Question Asked in the Context of Assam', Paper presented at the *Seminar on 'Ethnic Identity, Social Formation and Nation Building with special reference to North East India'*, Department of Anthropology, Dibrugarh University Dibrugarh, March, 2007.
4. Guha ,Amalendu. : 'Little Nationalism Turned Chauvinist' article in *Economic and Political Weekly* Vol- XVI No.8, 1981
5. Hussain, Monirul : 'Tribal Movement for Autonomous State in Assam' article in *Economic and Political Weekly*, Vol XXII, No 32, August, 1987
6. Mishra, Udayan : 'The Assamese Movement and the Assamese National Question' in B L Abbi (ed), *North East Region: Problems and Prospects of Development*, 1984, CPRID, Chandigarh.
7. Srikanth, H. : 'Millitancy and identity Politics in North East India' article in *Economic and Political Weekly*, 18th November, 2000.

The Decolonization of English Language and Studies- The Indian Context

Deepanjali Gogoi

Introduction :

India is known to be multilingual and multicultural. This country has earned itself the name of being a "sociolinguistic giant" because of the multiplicity of languages and dialects spoken in this country. This is one country which has "forty-seven languages used in education as medium, eighty-seven in press, seventy-one in radio, thirteen in cinema and thirteen in state level administration."¹ English in India is undoubtedly an import of British colonialism. However English language today has broken the shackles of being a "colonial language". Considering the fact that India has diverse languages and culture this language has taken on new overtones and is being increasingly used for communicative and commercial purposes. This paper makes an attempt to study how in the process an indigenous pattern of the language has been developed which is much suited to Indian needs.

Methodology Adopted :

The present paper is based on literature survey of certain primary and secondary sources. It employs the method of descriptive analysis of the data studied and collected for the purpose.

Discussion :

"I do not want my house to be walled in on all sides and my windows to be stuffed. I want the cultures of all the lands to be blown about my house as freely as possible. But I refuse to be blown off my feet by any. I refuse to live in other people's homes as an interloper, a beggar

Associate Professor, Dept of English, Sonari College

or a slave. I refuse to put the unnecessary strain of learning English upon my sisters for the sake of false pride or unquestionable social advantage. I would have our young men and young women with literary tastes to learn as much English and other world languages as they like, and then expect them to give the benefits of their learning to India and to the world. But I would not have a single Indian forget, neglect or be ashamed of his mother-tongue, or to feel that he or she cannot express the best thoughts in his or her vernacular."²

Mahatma Gandhi

Gandhi way back in 1921 outlined the correct attitude towards learning English, using it to our advantage and also in the process talked about inter-cultural openness. Today the number of non-native speakers of English exceeds that of native speakers. English is undoubtedly the de facto world language. From being the working language of the Asian Trade Group ASEAN to causing language riots like the Soweto riots in South Africa this is one language that has achieved a truly global status. Apart from the apparent geographical factor arising out of the colonial expansion policy of the British there is also the associated socio-cultural factor. The language has penetrated into the media, education, entertainment, and specifically the IT industry. Whenever there is any reference to Global English there is on the one hand the assumption that the world will speak one language—English and this in turn will lead to Mcdonaldization of culture. But there is now the adoption of English as a second language (ESL) in many countries where English has become their very own language, through which they can express their own values and identities, create their own intellectual property and export goods and services to other countries.

The spread of English has inevitably led to the diversification of the language. As the world is in transition, so the English language is itself taking new forms. In many parts of the world, as English is taken into the fabric of social life, it acquires a momentum and vitality of its own, developing in ways which reflect local cultures and languages, while diverging increasingly from the kind of English spoken in Britain or North-America. Now we have native varieties of English termed as "new Englishes" and they are used in their own contexts and usage. "The 'old varieties' of English, for example, might

be traditionally described as British, American, Canadian, Australian, New Zealand, etc. the 'new Englishes' on the other hand have two major features, in that English is only one of two or more codes in the linguistic repertoire and that it has acquired an important status in the language of such multilingual nations."³

In India there is "a continued and schizophrenic debate about the status of English and its role in the region."⁴ This debate has its roots in the Macaulay minute wherein he stated that the purpose of English education was to produce people who might appear to be like Indians but English in spirit and of mind and habits. Thus English is a language which was imposed by colonialism in India. But the impact of this colonial import on Indian minds has been alarming. From nursery rhymes to mythology, psychology and specifically in literature the West has dominated. Toddlers are taught "twinkle, twinkle, little star" than perhaps their very own "chanda mama". There is also the lack of interest in Indian mythology. Literary studies in English were more concerned with Milton's *Paradise Lost* than perhaps the "Ramayana" or the "Mahabharata".

But in post-independence India the English language has been 'indianized'. India has eighteen major languages and a huge number of mother tongues each of which affects the speaker's English differently. English in India today has become an agent of decolonization which enables people to access the global economy. In a globalized economy to be at par with other countries it becomes imperative that every country capitalizes on something that would ensure that it becomes globally competitive. English endows us with the necessary contemporary skills to face successfully the challenges of our times. Moreover Indian writers in English have showcased India to the world and also proved that this language no longer represents the western concepts of literary activity. As Salman Rushdie puts it, "What seems to me to be happening is that those people who were once colonized by the language are now rapidly remaking it, domesticating it, becoming more and more relaxed about the way they use it....; assisted by the English language's enormous flexibility and size, they are carving out large territories for themselves within its frontiers."⁵

Post-independence Indian poets in English like Nissim Ezekiel, Jayanta Mahapatra, A.K. Ramanujan, Kamala Das and many others

have succeeded in decolonizing English and giving it a local flavor. Initially the novelists of the early decades tried to develop a distinctly Indian voice. Perhaps it is Raja Rao who in his preface to *Kanthapura* has clearly brought out the contradictions inherent in Indian English Writing. He says: "We cannot write like the English. We should not." At the same time he says, "We cannot write only as Indians."⁶

The novels written between the 1950's and the mid 1960's by Indian English Writers concentrated on the Indian experience i.e. it covered diverse aspects of the land called Hindustan. For example R. K. Narayan's *The Guide* (1958) was about bogus spirituality. Khuswant Singh's *Train to Pakistan* (1956) and Manohar Malgonkar's *A Bend in the Ganges* (1964) covered the holocaust of partition. Then again Kamala Markandaya's *Nectar in a Sieve* (1954) depicted the misery of rural India. Mulk Raj Anand's *Two Leaves and a Bud* as the name itself signifies exposed the exploitative and suppressive economic policies of the Britishers which aimed at ethnic subordination. "A tea-estate in Anand's *Two Leaves and a Bud* is a world within a world that projects ethnic intolerance, suspicion, cruelty and exploitation of the poor labourers by the Britishers who perpetuate a sort of 'Internal Colonialism'."⁷ Herein we get an insight into the life of the 'coolies' of the tea-gardens of Assam and their exploitation in the hands of the British.

Nissim Ezekiel as the Bangladeshi academic Kaiser Haq has put it "naturalized the language to the Indian situation, and breathed life into the Indian English Poetic tradition".⁸ Most of Ezekiel's poetry was about urban India, issues of alienation, love, marriage, sexuality, life in the city, integration and spiritual values. A classic example for Indian English and how an Indian uses English language to put forth his ideas is seen crystal clear in some of the poems of Nissim Ezekiel who portrays the realistic picture of Indian English. The following poems exemplify this fact: "A very Indian Poem in Indian English", "Goodbye Party to Miss Pushpa T. S.", "The professor". As Thirumalai points out, Nissim Ezekiel made a "clever use of Indian English as a means to explore the Indian mind and sensibility. Nissim's writing is an embodiment of the best of Indian civilization and tradition. An Indian Jew by birth, Nissim Ezekiel transcended all borders and spoke the voice of love and sanity. What insightful observations of our own life and thoughts! What a love for freedom of

expression and oneness of humanity! In his hands, our English came life in ways that we never would have dreamt!"⁹

After Ezekiel, there is in the poems of Jayanta Mahapatra and Ramanujan a sense of rootedness, the quest for regional and linguistic identity resulting from the sense of prolonged decolonization that has afflicted India since its independence. Jayanta Mahapatra received the Sahitya Akademi award in 1981 for his poetic volume *Relationship* which was considered to be "an outstanding contribution to Indian English literature for its awareness of the Indian heritage, evocative description, significant reflection and linking of personal consciousness with race memory".¹⁰ Mahapatra's poems cover the history, the myths, legends and rites of Orissa. His *Dawn at Puri* focuses on the sufferings, hunger and poverty of Orissa. It also gives us an insight into the conditions of the widows who were forced to live a life of austerity.

Ramanujan's English poems are included in three volumes—*The Striders*, *Relations* and *Second Sight*. He deals specifically with the Indian experience in his poetry. He seeks his identity in the mythical and literary past of India. Thus in his poetry he makes use of images of big trees, mynahs, snakes, Madurai, a Delhi sundial etc. the following excerpt from his poem *Warning* reveals the stark simplicity of his style:

*Poverty is not easy to bear
The body is not easy to wear
So beware, I say to my children
Unborn, lest they choose to be born.*

In order to decolonize English studies in India it is imperative that Indian English Literature and Indian writing in English be allotted prominent status. Indian English Literature will aid students in developing consciousness about their own history, culture, values, traditions, legends, flora, fauna and the like. K.V. Dominic, a teacher in a private college of Kerala has come up with his own brand of poetry in order to give his students a unique learning experience. Given below is his poem "A Cow on the Lane"¹¹:

The train will leave at 5 am;
fifteen minutes remain,

and five more miles to drive.
 Lo, a cow lies on the lane;
 the horn sounded stormily.
 The cow retorted smiling:
 "Don't disturb my slumber."
 Her posture reminds me
 of Hanuman blocking
 the journey of Bhimasena,
 seeking kalyanasaugandhika
 flower for his Draupadi;
 how elder brother Hanuman
 pricked his arrogant brother's
 bubble of ego and insolence.
 "Dear cow, kindly clear the road,"
 I pleaded her with folded hands.
 "This world is not your grandpa's.
 It's so vast and wide.
 Can't you take another route?"
 What she said is right.
 Like Bhimasena, my ego crumbled;
 I drove my car backwards;
 took another lane and reached
 the station just on time.

Here the poet has made use of a colloquial style and also incorporated the myth from the *Mahabharata*. Thus we see that Indian English Literature has in fact decolonized the English language and in the process come up with an Indian brand of English. We can rightly say as the Filipino poet Gemino Abad once said, "The English language is now ours. We have colonized it, too."¹²

Conclusion :

Indian English has come into its own, and Indian English literature will leave an indelible imprint on world literature. In fact Penguin has come out with a dictionary of what may be termed as "Indlish" wherein it has incorporated some of the most colourful phrases of Indian English. Indian English comprises several dialects or varieties of English spoken primarily in India. Indian culture and the various

regional languages have all enriched Indian English and Literature and there is the need to encourage the study of this variant of English language as well as literature.

End Note :

- Annamalal, E. : *Managing Multilingualism in India: Political and Linguistic Manifestations*. Sage, New Delhi, 2001, p.35.
www.quotationspage.com/quote/3849.html
- Foley, Joseph.(ed) : *New Englishes: The Case of Singapore*. Singapore University Press, Singapore, 1988, p. xi.
- Kachru, Braj B. : *English as an Asian Language*.
- Rushdie, Salman. : *Imaginary Homelands*. Avon Books, New York, 1980, p. 64.
- Bao, Raja. : "Foreword", *Kanthapura*. Oxford University Press, New Delhi, 1974, p. V.
- Mishra, N. K. and Tripathy, Sabita : "A Study of Ethnicity in Mulk Raj Anand's *Two Leaves and a Bud*" in *A Critical Response to Indian English Literature*. Atlantic Publishers and Distributors, New Delhi, 2002, p. 56.
- Haq, Kaiser : Placing Ezekiel. The Daily Star Web Edition Vol. 4 Num237.archive.thedailystar.net/2004/01/24/01/4401242101107.htm.
<http://www.languageinindia.com/feb2004/nissim.html>
- Panamurti, K.S.(ed) : *Twenty-Five Indian Poets in English*. Macmillan India Limited, Madras, 1995, p. 179.
- Dominic, K. V. : "A Cow on the Lane." *Kerala Private College Teacher* 331 (January 2010): 31. Print.
- Honna, Nobuyuki. : "English as a Multicultural language in Asia and Intercultural Literacy". www.uri.edu/iaics/content/2003/14n2/06%20Nobuyuki%20Honna.pdf. P.77.

Norms, Estimates and Trends of Poverty in Assam: A Chronological Review

Paranan Konwar

1. Introduction

Defining a poverty line is the first step in estimating poverty. The poverty line serves as a cut-off line for separating the poor from the non-poor, given the size distribution of population by per capita consumer expenditure classes. Population with per capita consumer expenditure levels below the level defined by the poverty line is counted as poor. The head-count ratio is the ratio of the population below the poverty line to the total population (Planning Commission, 1993:10) and estimates of poverty have been made at National and State levels for the years

The Planning Commission as the Nodal agency in the Government of India for estimation of poverty has been estimating the number and percentage of poor at national and state levels. Since March 1997 it has been using the Methodology of Expert Group 1993 (Expert Group on Estimation of Proportion and Number of Poor) to estimate poverty. According to this method the estimates of poverty are made on the basis of the large sample survey data on household consumer expenditure conducted by the National Sample Survey Organization (NSSO) of the Ministry of Statistics and Programme Implementation after an interval of five years approximately. The Planning Commission has been estimating the incidence of poverty (since the 6th Five Year Plan). The poverty estimates for the year 1973-74, 1977-78, 1983, 1987-88 and 1993-94 has been released by the Government of India, Press Information Bureau on 11th March 1997. Subsequently, the poverty estimates for 1999-2000 were released by the Government of India, Press Information Bureau on 22nd February 2001. The poverty estimates for 2004-05 were released by the Government of

Research Scholar, Department of Economics, Assam University, Silchar

India, Press Information Bureau on 21st March 2007, while the poverty estimates for 2009-10 were released by the Government of India, Press Information Bureau on 19th March 2012 (Planning Commission, 2012).

The national poverty lines are worked out from the national level expenditure distribution obtained from the NSS data on consumer expenditure and the national level poverty ratio. The national level poverty ratio, on the other hand, is estimated as a weighted average of state specific poverty ratios.

More specifically the Poverty Line approach has been fruitfully used for:

- (i) Estimating the extent of poverty (in absolute numbers and in proportion), all India and State-wise for rural and urban at different points of time. Thus enabling single-point rural-urban and inter-state assessments and over time comparisons;
- (ii) Providing a quantitative framework for research on the magnitude, distribution, causation, consequences and other aspects of poverty;
- (iii) Designing and budgeting for targeted anti-poverty programmes and identifying poor household for the purposes of such programmes; and
- (iv) Evolving criteria for resource transfers from the Centre to the States (overall and programme specific) (Planning Commission, 1993:10-11).

The identification of poor constitutes a critical component of poverty alleviation since these are the families who are targeted for central and state assistance for income and employment generating and poverty programmes and also for social welfare programmes. The "universality" does not mean "uniformity": the PDS, for instance, could give universal or quasi-universal coverage, and yet give special entitlements to disadvantaged households (e.g. under the Antyodaya programme). The idea is to identify possible priority groups that would be entitled to social support (e.g. ration cards) as a matter of right, irrespective of other criteria, such as exclusion criteria or "scores". The notion of priority groups can be found in some of the Supreme Court orders issued by the Supreme Court in the "right to food case" (P. Uday Kumar vs. Union of India and others, Writ Petition [Civil] 196 of 2001). For instance, one of these orders states that six priority groups

are entitled to Antyodaya cards as a matter of right (Dreze and Khera, 2010).

The Ministry of Rural Development (MoRD) and the Ministry of Housing and Urban Poverty Alleviation (HUPA) are nodal agencies in the Government of India for identification of poor in rural and urban areas respectively. Before conducting the BPL census, a common methodology for identification of BPL rural households is designed in consultation with the Experts, Government officials managing the rural development programmes and the stakeholders.

The Ministry of Rural Development has been conducting below the poverty line (BPL) censuses through the State Governments and Union Territory administrations in 1992, 1997, 2002 and 2011 [known as Socio Economic Caste Census (SECC) 2011 that is currently underway] to identify households that were eligible for certain benefits. In 1992 households were identified as BPL directly based on the self reported income. In 1997 BPL households were identified based on consumption expenditure. In 2002 the focus 'was shifted from income or consumption to socio-economic indicators of well-being' (Saxena 2009, GOI 2006).

Since 1992, each time different methodology has been used, recognizing that the methodology used earlier was seriously flawed. Though the each method claims to be an improvement upon previous methods, yet, the empirical implications and precise justification of the latest methods are not clear. The emphasis of new proposal should be to focus on how a particular targeting method can be developed and justified, rather than to advocate any particular solution. Proposing new method is good; but simultaneously we should illustrate how to select a methodology to target multidimensionally poor households, and how to update that targeting exercise periodically. In practice, a method should be indeed simple, transparent, objective and verifiable.

An ideal approach needs to satisfy a range of criteria, of which two are pivotal: identification and implementation. Identification involves ensuring inclusion of the most deserving households in the BPL list. Implementation implies ensuring that the process of identification is done with as little cost – in terms of labour and time – as possible (Sharan, 2011:256).

The BPL census or the formation of BPL list is of enormous importance for both central and state governments. First, to identify

the rural households below the poverty line (BPL) who could be targeted under MoRD programmes. Second, to provide economic assets to BPL families so that they get an incremental income on a sustainable basis. Third, to give ration cards to beneficiaries who access the targeted public distribution system (TPDS) – which entitles them to a 35 kg ration of wheat or rice, depending upon the state. Fourth, for accessing free medicines, hospitalisation or medical investigations in government hospitals through BPL cards (Mehrotra and Mander, 2009:37).

At a fundamental level, Sen (1991) observes that identification requires value judgements regarding what poverty is. Value judgments are concretized in the choice of variables, weights and cutoff(s) (how much is enough). The identification of 'Who is Poor' is a central question in both targeting and measurement exercises. If the targeting exercise focuses on households, like BPL, then the exercise must identify each household in the population as eligible or not-eligible for a particular benefit. Key practical challenges in targeting methods are that poor people should be identified relatively accurately and the indicators for identifying the poor should be inexpensive to collect. The indicators should not create perverse incentives for the poor. To minimize corruption, the indicators should be easily verifiable, and the identification method should be simple and transparent (Alkire and Seth, 2012:1-8).

2. Objective

The aim of this paper is to show the norms, estimates and the trends of poverty in Assam as compared to India since 1973 onwards. Attempts have been made to review the chronological changes in poverty ratio, numbers of poor, MPI, incidence and depth of poverty in Assam using the different models and approaches of poverty and inequality.

3. Methodology

3.1 Data Sources

For definition and estimation of poverty, the recommendations of different Expert Groups are considered. These Expert Groups are the Working Group 1962, Task Force 1979 chaired by Alagh, Expert Group

1993 chaired by Lakdawala and Expert Group 2009 chaired by Tendulkar Poverty Estimates for 1999-2000 and 2004-05 by Planning Commission were also used. The data of the Ministry of Rural Development (MoRD) and the Ministry of Housing and Urban Poverty Alleviation (HUPA) were used for identification of BPL Households during the Five Year Plans of India.

3.2 Measures of Poverty

Indices for measurement of Absolute and Relative Poverty are as follows

1. Indices of Absolute Poverty

1.1 Headcount Measure: Headcount Measure, the proportion of people below the poverty line, is the most widely used and oldest measure of poverty. It is popularly known as Headcount Ratio (H) and symbolically expressed as

$$H = q/n$$

Where,

q=Numbers of persons/households below the poverty line

n=total number of persons/households

1.2 Poverty Gap Measure: The poverty Gap or Poverty-Income Deficit (g), the aggregate shortfall of income (y) of all the poor from the specified poverty line (Z), is another measure frequently used in poverty study. The measure is as follows

$$g_i = \pi - y_i$$

Where

π =Defined poverty line

y_i =Income of the *i*th poor and

g_i =The poverty gap

1.3 FGT Poverty Measures: The Foster, Greer and Thorbecke (FGT) class of poverty has become the most popular class of poverty indices in the last two decades used in both theoretical and empirical studies of poverty. Let, see mathematical expressions of the three poverty measures separately and for their decomposition by sector or more generally by group.

According to Foster et. Al. (1984), consider the poverty measure P defined by

$$P(y; z) = 1/nz^2 \sum g_i^2$$

The equation can be generalized to a class of poverty measures as follows

1.1 The Headcount Index: This index that measures the incidence of poverty is the proportion of the

$$P_\alpha (y; z) = 1/n \sum_{i=1}^q [g_i/Z]^\alpha$$

population whose per capita income is below the poverty line. When we substitute $\alpha=0$ in the general expression of the FGT indices, then the above equation renders to

Relative Poverty (Inequality) Measures

There are wide range of relative poverty (inequality) measures, such as, coefficient of variation, standard deviation of logarithms, Gini coefficient,

$$P_\alpha (y; z) = 1/n \sum_{i=1}^q [g_i/Z]^\alpha$$

Therefore, we have $g_i = z - y_i$

Where Z is the poverty line and y_i is the per capita income of the *i*th poor.

The equation can be expressible as

$$P_\alpha (y; z) = 1/n \sum_{i=1}^q [(Z - y_i/Z)^\alpha]$$

This equation renders the same concepts of headcount index as explained by Foster and A Sen.

The Poverty Gap Index: This index that measures the depth of poverty is superior to headcount index. It provides how far off households are from the poverty line. For poverty gap index, we setting $\alpha=1$, we get

$$P_1 (y; z) = 1/n \sum_{i=1}^q [(Z - y_i/Z)^1]$$

The poverty gap can be written as the product of the income gap ratio and the headcount index of poverty.

$$P_1 (y; z) = H \sum_{i=1}^q (Z - y_i) / Z \quad \text{Where, } y_i = 1/q \sum_{i=1}^q y_i$$

H= Headcount index

The Squared Poverty Gap: It is the measure of the severity of poverty. While the poverty gap takes into account the distance separating the poor from the poverty line, the squared poverty gap takes the square of that distance into account. It can be obtained by putting $\alpha=2$ in the above equation

$$P_2 (y; z) = 1/n \sum_{i=1}^q [(Z - y_i/Z)^2]$$

Theil's entropy measure, income shares by percentiles, deciles and quintiles, Dalton's measure and Atkinson's measure.

4. Results and Discussion

The poverty line was originally fixed in terms of income/food requirements in 1978. It was stipulated that the calorie standard for typical individual in rural areas were 2400 calorie and was 2100 calorie in urban areas. Then the cost of the grains (about 650 gms) that fulfilled this normative standard was calculated. This cost was the poverty line. In 1973, it was Rs. 49.63 per person per month for rural areas and Rs. 56.76 for urban areas. These figures increased to Rs 115.20 and Rs 162.16 in rural and urban areas respectively. Since then the Planning Commission calculates the poverty line every year adjusting for inflation. The state-specific poverty lines during 1973-1988 were as follows:

Table 1: State Specific Poverty Lines in Rural Areas (1973-74 to 1987-88) (Rs. Monthly Per Capita)

	1973-74	1977-78	1983-84	1987-88
Assam	49.82	60.29	98.32	127.44
India	49.63	56.84	89.50	115.20

Source: Planning Commission

Table 2: State Specific Poverty Lines in Urban Areas (1973-74 to 1987-88) (Rs. Monthly Per Capita)

	1973-74	1977-78	1983-84	1987-88
Assam	50.26	61.38	97.51	126.60
India	56.76	70.33	115.65	162.16

Source: Planning Commission

N.B.: The poverty line (implicit) at all-India level is worked out from the expenditure class-wise distribution of persons and the poverty ratio at all-India level. The poverty ratio at all-India level is obtained as weighted average of the state-wise poverty ratio.

A per Tendulkar Committee Poverty Lines for Assam were Rs 266.3 for rural areas and Rs 306.8 for urban areas with Poverty Head-Count Ratio 54.9% and 27.7% in rural and urban areas respectively. The figures increased in the subsequent years i.e. 1993-94, 2004-05 and 2009-10.

Table 3: Poverty Lines and Poverty Head Count Ratio for 1993-94 (Tendulkar Committee)

	Poverty Line (Rs)		Poverty Headcount Ratio (%)		
	Rural	Urban	Rural	Urban	Total
Assam	266.3	306.8	54.9	27.7	51.8
India	205.84	281.35	50.1	31.8	45.3

Source: Planning Commission, 2009:18

Table 4: Poverty Lines and Poverty Head Count Ratio for 2004-05 (Tendulkar Committee)

	Poverty Line (Rs)		Poverty Headcount Ratio (%)		
	Rural	Urban	Rural	Urban	Total
Assam	478.00	600.03	36.4	21.8	34.4
India	446.68	578.8	41.8	25.7	37.2

Source: Planning Commission, 2009:17

Table 5: State Specific Poverty Lines for 2009-10

	Monthly per capita (Rs) For 2009-10		Monthly per capita (Rs)* For 2011-12	
	Rural	Urban	Rural	Urban
Assam	691.7	871	828	1008
India	673.8	859.6	816	1000

Source: Planning Commission 2012; Planning Commission 22 July 2013

*Computed as per Tendulkar method on Mixed Reference Period (MRP)

Deaton and Dreze (2002) present a new series of consistent poverty estimates for the most recent quinquennial rounds (1987-88, 1993-94 and 1999-2000). Essentially, these involve four major departures from the official estimates. First, an attempt is made to 'adjust' the 55th-percentile estimates to achieve comparability with the earlier rounds. Second, we use improved price indexes to update the 'poverty line' over time, and to derive state-specific poverty lines from the all-India poverty line. Third, a similar procedure is used to derive an explicit estimate of the appropriate gap between rural and urban poverty lines (in contrast with the often implausible rural-urban gaps that are implicit in the official estimates). Fourth, in addition to corrected 'headcount ratios', we present estimates of a potentially more informative poverty indicator, the 'poverty-gap index'. Each of these departures calls for further discussion (Deaton and Dreze, 2002:3731).

Table 6: State-Specific Headcount Ratios (Per cent)

		Official Methodology			Adjusted Estimates		
		1987-88	1993-94	1999-00	1987-88	1993-94	1999-00
Rural	Assam	39.4	45.2	40.3	36.1	35.4	35.5
	India	39.4	37.1	26.8	39.0	33.0	26.3
Urban	Assam	11.3	7.9	7.5	13.6	13.0	11.8
	India	39.1	32.9	24.1	22.5	17.8	12.0

Source: Deaton and Dreze's estimates based on NSS unit record data from 43rd, 50th and 55th Rounds

Table 7: State-Specific Poverty-Gap Indexes

		Official Methodology			Adjusted Estimates		
		1987-88	1993-94	1999-00	1987-88	1993-94	1999-00
Rural	Assam	7.4	8.3	8.5	6.5	5.7	6.1
	India	9.4	8.4	5.2	9.2	7.0	5.2
Urban	Assam	1.5	0.9	1.5	2.0	2.0	1.9
	India	10.4	8.3	5.2	4.8	3.7	2.3

Source: Deaton and Dreze's estimates based on NSS unit record data from 43rd, 50th and 55th Rounds

The extent of poverty varies depending on the choice of poverty line. Estimates recently released by the planning commission on the basis of the Tendulkar poverty line indicate that the poverty headcount ratio (HCR) declined by 8%, 4.8% and 5.7% in rural, urban and all India, respectively between 2004-05 and 2009-10. Himanshu (2012) has questioned the comparability of the 2004-05 and 2009-10 consumer expenditure survey on the grounds that 2009-10 consumer schedules included expenditure of the government on the Mid-Day Meal Scheme (MDMS) as a part of household expenditure – this item of expenditure was not included in the previous quinquennial surveys. After excluding this item of expenditure from the total consumption expenditure of households, he has computed that the actual decline in poverty in this period was 6.63%, 4.3% and 5.7% in rural, urban and all India respectively.

Poverty estimates for 2009-10 using the earlier Lakdawala method stand at 24.2% in rural India and 23.5% in urban India (with free meals included) and 26.1% in rural India and 24% in urban India (excluding free meals). These estimates show a much smaller reduction from the corresponding 2004-05 estimates (EPW,2012:7-8). This is attributed to the fact that food prices rose much more than non-food prices and the Lakdawala food weights from 1973 are much higher than the Tendulkar weights based on present consumption patterns. Poverty estimates at the international poverty line (\$1.25 and \$2 a day) also reiterate the decline in poverty (Kapoor, 2013:58)

Table 8: Comparison of Decline in HCR according to Different Poverty Lines

Tendulkar Line			\$ 1.25 a Day (2005 PPP)			\$ 2 a Day (2005 PPP)		
Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total
30.1	31.8	45.3	52.4	40.7	49.4	84.5	71.3	81.1
31.8	35.7	37.2	43.8	36.16	41.6	78.7	65.0	74.8
31.8	30.9	29.8	34.2	28.98		72.5	56.7	
(13.25)	(21.5*)							

Source: Himanshu (2012) after excluding expenditure on MDMS
Planning Commission poverty data and World Bank POVCAL Net Database

The following tables show the decline in poverty based on the different poverty lines in rural and urban India separately. Two things stand out here: first, rural poverty reduction (except when we look at the \$ 2 a day poverty line) and is similar for both time periods-1993-94 to 2004-05 and 2004-05 to 2009-10; second, annual decline in HCR between 2004-05 and 2009-10 has been more than annual decline between 1993-94 and 2004-05. This holds true for all poverty lines. However, an annual decline in rural poverty of 1.64% and 0.92% in rural and urban India, respectively (these figures stand at 1.3% and 0.8% according to Himanshu's estimates after correcting for inclusion of expenditure on MDMS) is, indeed, disappointing given that the average economic growth rate of gross domestic product (GDP) during 2004-05 and 2009-10 was about 9% and that the growth rate exceeded 9% in three of the five years.

Table 9: Decline in Rural HCR(All India)(%)

Total Decline (1993-94 to 2004-05)	Total Decline (2004-05 to 2009-10)	Annual Decline (1993-94 to 2004-05)	Annual Decline (2004-05 to 2009-10)
8.1	8.2 (6.8*)	0.81	1.64(1.36*)
8.6	9.5	0.86	1.91
8.7	6.2	0.57	1.24

Source: Himanshu (2012)
Planning Commission poverty data and World Bank POVCAL Net Database

Table 10: Decline in Urban HCR(All India)(%)

Total Decline (1993-94 to 2004-05)	Total Decline (2004-05 to 2009-10)	Annual Decline (1993-94 to 2004-05)	Annual Decline (2004-05 to 2009-10)
1.1	1.6(1.1*)	0.63	0.92(0.8*)
1.1	7.21	0.46	1.45
1.1	8.28	0.63	1.65

Source: Himanshu (2012)
Planning Commission poverty data and World Bank POVCAL Net Database

It is assumed, implicitly, that a multi-dimensional measure of deprivation would provide similar levels of poverty caps to an expenditure based measure. Ideally such a comparison would use a national MPI, but to illustrate the issue, Alkire and Seth (2012) compare the expenditure-based poverty headcount ratios of the Tendulkar Committee (Tendulkar 2009) with state-wise headcount ratios of an international MPI that has been implemented for India and other countries (Alkire and Santos 2010). Nationally, 66.6% of the rural population is identified as poor according to the global MPI, while a person is identified as poor if he or she is deprived in at least one-third of the weighted indicators (often written as $k = 0.333$). In contrast, if they look at expenditure poverty from the nearest year, 41.8% of India's Rural Poverty Headcount: MPI with Varying Cut-offs and Tendulkar Estimations 2004-05 and 2009-10 (in %) the rural population was identified as poor by the Tendulkar Committee in 2004-05. They implement two new multidimensional poverty cut-offs – a cut-off of 40% (or $k = 0.4$), which generates a national rural multidimensional poverty headcount of 48% – closer to the Tendulkar rural poverty rates in 2004-05; and a cut-off of 25% (or $k = 0.25$), which corresponds to a national rural cap of around 75%. The objective of the first poverty cut-off ($k = 0.4$) is to compare the state-level multidimensional poverty caps with those that would be set by the Tendulkar method, and of the second poverty cut-off ($k = 0.25$) is to show how many people would be identified as poor across states if a higher rural poverty cut-off were selected (Alkire and Seth, 2012:11).

Table 11: India's Rural Poverty Headcount: MPI with Varying Cut-offs and Tendulkar Estimations 2004-05 and 2009-10 (in %)

	Official MPI Headcount (Rural) $k = 33\%$ (NFHS 2005-06)	MPI Headcount (Rural) if $k = 25\%$ (NFHS 2005-06)	MPI Headcount (Rural) $k = 40\%$ (NFHS 2005-06)	Tendulkar Rural Poverty Estimate (NSS 2004-05)	Tendulkar Poverty Estimate (NSS 2009-10)
Assam	67.2	77.5	50.2	36.4	39.9
India	66.6	75.7	48.0	41.8	33.8

Source: Alkire and Seth, 2013: 57

The Expert Group headed by Professor Suresh D. Tendulkar which submitted its report in December 2009 has computed the poverty lines at all India level as MPCE of Rs 447 for rural areas and Rs 579 for urban areas in 2004-05. After 2004-5, this survey has been conducted in 2009-10. The Planning Commission has updated the poverty lines and poverty ratios for the year 2009-10 as per the recommendations of the Tendulkar Committee using

round (2009-10) data from the Household Consumer Expenditure Survey. It has estimated the poverty lines at all India level as an MPCE of Rs 673 for rural areas and Rs 860 for urban areas in 2009-10. Based on these cut-offs, the percentage of people below the poverty line in the country has declined from 37.2 per cent in 2004-5 to 29.8 per cent in 2009-10. Even in absolute terms, the number of poor people has fallen by 52.4 million during this period. Thus, 48.1 million are rural poor and 4.3 million are urban poor. Thus, the poverty ratio has declined on an average by 1.5 percentage points per year between 2004-5 and 2009-10. The annual average rate of decline during the period 2004-5 to 2009-10 is twice the rate of decline during the period 1993-4 to 2004-5 (SCARJ, 2013:272).

As per Tendulkar Committee recommendations, the state wise urban poverty lines of 2004-05 are updated for 2009-10 based on price rise during the period using Fisher price indices. The state wise rural-urban price differential in 2009-10 has been applied on state specific urban poverty lines to get state specific rural poverty lines.

According to Planning Commission, the all-India HCR has declined from 37.2 percentage points from 37.2% in 2004-05 to 29.8% in 2009-10, with rural poverty declining by 8.0 percentage points from 41.8% to 33.8% and urban poverty declining by 4.8 percentage points from 25.7% to 20.9%. In states like Meghalaya, Manipur, Mizoram and Nagaland, poverty in 2009-10 has increased.

In rural areas, Scheduled Tribes exhibit the highest level of poverty (48.3%), followed by Scheduled Castes (SCs), (42.3%), and Other Backward Classes (OBCs) (31.9%), against 33.8% for all classes. In urban areas, SCs (34.1%) followed by STs (30.4%) and OBC (24.3%) against 20.9% for all classes.

The HCR of casual laborers in urban areas is very high in Bihar (80%), Assam (80%), Orissa (58.8%), Punjab (56.3%), Uttar Pradesh (67.6%) and West Bengal (53.7%).

Table 12: Number and Percentage of Population below poverty line by states - 2009-10 (Tendulkar Methodology)

State	Urban		Total	
	No. of persons (Lakhs)	Percentage of persons	No. of persons (Lakhs)	Percentage of persons
India	116.4	37.9	3546.8	29.8
Bihar	116.4	37.9	3546.8	29.8

Source: Planning Commission 2012

In the Press Note on Poverty Estimates, 2011-12 published in 22 July, 2012, the planning commission released the latest poverty estimates of India. It is observed that the percentage of persons below the Poverty Line in 2011-12 has been estimated as 25.7% in rural areas, 13.7% in urban areas and 21.92% for the country as a whole. The respective ratios for the rural and urban areas were 41.8% and 25.7% and 37.2% for the country as a whole in 2004-05. On the other hand, percentage of BPL in 2011-12 has been estimated as 33.89% in rural areas, 20.49% in urban areas and 31.98% as a whole for Assam.

Table 13: Number and Percentage of Population below poverty line by states – 2011-12
(Tendulkar Methodology)

	Rural		Urban		Total	
	Percentage of persons	No. of persons (Lakhs)	Percentage of persons	No. of persons (Lakhs)	Percentage of persons	No. of persons (Lakhs)
Assam	33.89	92.06	20.49	9.21	31.98	101.27
India	25.70	2166.58	13.70	531.25	21.92	2697.83

Source: Planning Commission, 22 July 2013

5. Summary and Conclusions

The debate on the concept and measurement of poverty has been continuing till today. There is neither unanimous methodology of estimation of poverty nor agreement on the indicators of deprivation in terms of multi-dimensional poverty. This results in variation in poverty estimates between scholars and governments. That is why a practical approach should be adopted from time to time with reference to (a) concepts (b) data (c) methodology. Humane criteria should be taken for fixing poverty line. It is realized that pragmatic policies are better than the formation of committee one after another to solve the problem of poverty. Similarly, the choice of a particular methodology (that include exclusion criteria, inclusion criteria, and/or a scoring method) matters to identify the households as living below the poverty line (BPL) to make them eligible for certain benefits. The criteria, on the other hand, require empirical scrutiny and justification. Multidimensional nature of poverty must be taken into consideration to identify the actual BPL household of Assam and India.

References

- Alkire, S and M E Santos (2010) : "Acute Multidimensional Poverty: A New Index for Developing Countries", *Working Paper No 38*, Oxford Poverty and Human Development Initiative, University of Oxford.
- Alkire, Sabina and Suman Seth (2012) : "Identifying BPL Households: A Comparison of Methods", *Working Paper No 54*, Oxford Poverty and Human Development Initiative, University of Oxford.
- Deaton, Angus and Jean Dreze (2002) : "Poverty and Inequality in India: A Re-Examination", *Economic & Political Weekly*, September 7, 3731
- EPW (2012) : "Planning Commission's Poverty Charade", *Economic & Political Weekly*, 7 April, 7-8
- Government of India (2006) : *Report of the XI plan Working Group on Poverty Elimination Programmes*. New Delhi: Planning Commission.
- Government of India (2013) : *Economic Survey 2012-13*. New Delhi: GOI
- Farooq, Radhicka (2013) : "Inequality Matters", *Economic & Political Weekly*, XLVII(2):58-59
- Ministry of Rural Development (2002) : *Report of The Expert Group on Identification of Households Below Poverty Line (BPL Census 2002)*. New Delhi: Government of India.
- Ministry of Rural Development (2011) : *Socio Economic and Caste Census 2011 in Rural India*. New Delhi: Government of India.
- Ministry of Rural Development (2012) : *Annual Report 2012-13*. New Delhi: Government of India.
- Planning Commission (1979) : *Report of The Task Force on Projections of Minimum Needs and Effective Consumption Demand*. Perspective Planning Division, Government of India, Planning Commission, New Delhi, January.
- Planning Commission (1993) : *Report of The Expert Group on Estimation of Proportion and Number of Poor*. Perspective Planning Division, Planning Commission, Government of India, New Delhi, July.

13. Planning Commission (2007) : "Poverty Estimates for 2004-05" Press Information Bureau, GoI, 21st March
14. Planning Commission (2009) : *Report of the Expert Group to Review the Methodology for Estimation of Poverty*. Government of India: Planning Commission. November, 2009
15. Planning Commission (2012) : "Poverty Estimates for 2009-10" Press Information Bureau, GoI, 19th March
16. Planning Commission (2013) : "Poverty Estimates for 2011-12" Press Information Bureau, GoI, 22 July
17. Right to Food Campaign Secretariat (2008) : *Supreme Court Order on the Right to Food: A Tool for Action*. New Delhi: Secretariat of the Right to Food Campaign.
18. Sexena, D C (2001) : "Poverty Estimates for 1999-2000", Planning Commission, GoI, New Delhi, pp.1-8.
19. Saxena, N. C. (2009) : *Report of the expert group to advise the Ministry of Rural Development on the methodology for conducting the below poverty line (BPL) census for 11th five-year plan*. New Delhi: Ministry of Rural Development, Government of India.
20. Tendulkar, S D (2009) : *Report of the Expert Group to Review the Methodology for Estimation of Poverty*, Planning Commission Government of India.

Teaching Technique in Higher Education with Special Reference to the Rural Colleges

-Pronita Kalita

Introduction :

In this age of globalization, in a technology driven society knowledge is the key differentiator and human resource development is the prominent determining factor for socio-economic growth. From the ancient Gurukul system to modern system of online education teaching has passed through a long process of evolution and improvement and in near future it will certainly witness more effective changes to cope with the changed circumstance of providing human resources equipped with much innovativeness, mental calibre and sustained approach. In ensuing ages the arduous task of teaching in this stage will be much challenging demanding better skills and up to date knowledge. And so it is call of the hour to ponder, to propagate the ideas about the teaching techniques in higher education and the labour of higher education must embrace the rural colleges, and the institutions lying in those parts of the country where modern science and technological marvels are still to register a formative process.

Objectives of the Study :

- (i) To study the different teaching techniques and its merits and demerits.
- (ii) To discuss about a few teaching techniques reasonably applicable in the rural Colleges.

Methodology :

In this study descriptive analysis is used and data are collected from secondary sources e.g. books, journals and source from net.

Discussion :

Higher education occupies a special position in the educational system of our nation because it is the apex of entire educational

Department of Education, Sonari College, Sonari

structure and thus influences all levels of education. Higher education is also called tertiary, third stage or post secondary education, normally taken to include undergraduate, vocational education and training imparted by colleges and universities. Generally colleges, polytechnics and technical institutions, colleges of health, agriculture, and nursing school form the cluster of higher education. In India education has the honour of having one of the developed and the largest higher education systems in the entire world. Higher education in India has evolved into distinct and divergent streams with each stream monitored by an authority body indirectly or directly controlled by Ministry of Human Resource Development. The aim of higher education is complete development of a human being. It aims to disseminate knowledge, to develop the capability to use ideas and information, to plan and manage their own learning, to develop the student's ability to test and generate ideas, to provide evidence, to facilitate the personal development of students. To realize these objectives of higher education in a commendable way, teaching methods play the most influential role. It is the acceptability and accountability of certain teaching methods in a particular teaching learning environment that determines the success graph of the institution or the educational system. The teaching methods must have innovativeness, applicability, transparency and be appealing to students and the community. However it is important to note that there are some basic differences between rural and urban area. A teacher must know and realize these basic dissimilarities. The teaching methods which seem so applicable and appreciating in an urban area may not draw equal acclaiming results in a rural area.

In our country the rural areas are still deprived of certain fundamental and technological facilities. Poverty, social and political segregation, superstitions, conventional or orthodox attitude are playing havoc in rural life. And this deplorable condition has been enhanced further by the indifference of the governing agencies, the deteriorating transport system, the inadequate supply of electricity, the insincerity of certain government officials, etc. But amidst all these difficulties the rural colleges are serving in the national interest by shaping human resources. These colleges, obviously, need to overcome lots of challenges whether it is infrastructural or academic or administrative. The curriculum also often doesn't address the need

of the rural life style. The biggest problem is of attitude and approach. The common attitude regarding rural environment is not so inspiring. The rural students as well as the teachers often suffer from a sense of lacking belief. The teacher seldom sees his teaching being rewarded as he wishes it to be. The students too, with their limited recourses and technological experiences, feel restrained and reluctant to think of a bigger way. But this attitude must be changed. The teacher should try to rejuvenate the self confidence of his pupils. The student must realize that human mind knows no barrier and if someone is eager enough to learn or wants to make a statement, he or she can do it by his or her determined endeavour even though the recourses are limited. The presence of computer and internet in rural colleges have already changed the atmosphere of learning in these colleges; now only proper utilization of these apparatus will lead the rural students en-route to greater success. The approach of the teachers and students should be much determined and optimistic. With appropriate teaching methods and positive approach and attitude the academic problems of rural colleges can be encountered. In India, teaching methods in higher education still follows the traditional pattern, comprised of Lecture, Demonstration, Group Discussion, Assignment, Seminar, Project work, etc. In very recent time only online education is stepping into certain urban higher educational institutes in India. But the picture in rural area is still traditional. However, as per subject a few other methods are used by the respective teachers sometimes. The students are more comfortable with lectures, but classroom questioning is greeted with mere silence. All these common teaching methods have some strengths or limitations. A brief study of these strengths and limitations would help us to think of an improvement in these methods.

Lecture - Lecture is an instructor-centred method which clarifies concepts to a large group in a short period of time. As a convenient method it requires great deal of preparation, support of audio-visual aids, proper examples and anecdotes for motivating the students.

1. Presents factual material in direct, logical manner.

2. Contains experience which inspires.

- Stimulates thinking to open discussion.
- Useful for large groups.

Limitations:

- Experts are not always good teacher.
- The audience – learners are passive.
- Learning is difficult to gauge.
- Communication in one way.

Discussion:

The method solicits and involves the students in contr... transmittal. It is mostly student centred and it helps to en... understanding of study materials. Discussion may be class discussion... small group discussion and discussion with lecture.

Strengths:

- Pools ideas and experiences from group.
- Effective after a presentation, film, or experience that to be analyzed.
- Allows everyone to participate in an active process.

Limitations:-

- No practical with more than 20 people.
- Few people can dominate.
- Others may not participate.
- It is time consuming.
- Can get off the track.

Guest Speaker:

Sometimes eminent scholars are invited into an institution... lecture on certain subject. The guest speaker can draw the student... attention and so it is very effective in motivating the students.

Strengths:

- Personalizes topic.
- Breaks down audience's stereotypes.

Limitations:

- May not be a good speaker.

Demonstration: - It is the technique which transmits the big picture to a relatively small group of students in a short period of time. It is particularly useful in teaching skills and is more teachers-centred.

Demonstration is more improvised with the use of various audio-visual... subjects, research papers, practical, field-tips, on the job training, simulated experiences, and videotapes are adaptations of demonstration.

Strengths:

1. Makes the topics more interesting.
1. Helps the students to acquire clear and comprehensive idea on the subject matter.
1. Students' participation is encouraged.
1. Imprints a strong impression in the mind.

Limitations:

1. It is not applicable in all environment or circumstance.
1. Often expensive.
1. Need space and planning.
1. Dependant on infrastructure facility.

Seminar:

Seminar is the systematic discussion on a given topic. In higher... it is very important to present seminar papers to satisfy the... of self analysis, field- study and to express new ideas and... motivations.

Strengths:

1. It provides wider space to develop investigation based knowledge.
1. Elaborate discussion brings out every aspect of a subject matter.
1. New ideas and facts come out from field study.
1. Scholars and students equally participate.
1. Better way of exchanging knowledge.

Limitations:

1. It is time consuming.
1. Sometimes too expensive.
1. Overemphasis in facts may lead to confusion.
1. Scope of study is not always wide, strictly pre-determined.

Assignment:

Assignment is a part of daily lesson-plan and important

form of short range planning.

Strengths:-

- Assignment provides orientation to the work.
- It helps create stimulation of the pupils towards related subjects.
- Assignment helps the teacher to assess the analytical capabilities of the student.
- Develops the student's capability to express his own observation and ideas.

Limitations:-

- It is not convenient to all the students and in all subjects.
- Evaluation must be arduous.
- Time-management in the class room creates difficulties.

The above discussion focuses only on a few methods of teaching. The shortcomings of these teaching techniques can be removed with a little modification. But the important matter is that teaching needs to acknowledge the novel and demanding concepts of the hi-tech world. In a highly advanced system of information technology with its button-generation, teaching cannot remain orthodox and rigid. So we must think of future and the improved teaching methods. However, in the present context also a definite evolution in the arena of teaching techniques can be noticed. Considerable research and investigation have been encouraged to find out more applicable and good result oriented techniques in this respect.

5.0 Teaching Techniques Reasonably Applicable for Rural College :

The success of an education system lies mostly in the teaching techniques which are used in a particular teaching learning environment. It helps at the growth of a rational relationship between the student and the teacher. The output of teaching is learning and facilitates the students with knowledge. And the teaching techniques themselves depend on the educational environment. The educational environment of rural areas is often affected by financial, infrastructural, transporting problems and social backwardness, orthodox sentiments, human thinking and a passive attitude to learning. The rural students

with their socio economic and communicative deficiencies need special attention and treatment. The teachers must identify the basic questions of the rural area and know the sentiments of the students. To counter the problems of drop out and disinterest the teaching methods should be changed from time to time or different methods should be introduced at different times. Sheer lecture may be monotonous, excessive questioning may be horrifying, regular discussion may fail to reach teaching objectives in time, but a deliberate mixing of these techniques will be more responsive to the test of the students. A few teaching techniques have been mentioned below that can be reasonably applicable in the rural colleges.

- Group working
- Discussion and debate
- Peer assessment
- Creative visualization
- Reflection
- Problem solving
- Action learning

Group working: - Forming several small units of the students, they can be engaged in different undertakings. The teacher may give different tasks to different groups, thereby encouraging them for team work. The small units can discuss among themselves before making their presentation. Moreover it will provide even the weaker students the scope to take part in the learning enterprises with less fear and hesitation. It will certainly be an interesting teaching-learning method for rural students.

Discussion and debate: - Discussion and debate may be both formal and informal. The formal discussion and debate will be supervised by the teacher and the informal will be carried out by the students at their own interest. The teacher's duty will cease with the choosing of the topics. This method will increase the student's reasoning ability and it is applicable to all subjects.

Peer assessment: - Peer assessment means to make assessment of an individual's performance by someone else of his or her one age. It is one of the best techniques to bring variation and freshness into the classroom. It will develop the student's capability of observation and

explanation. Moreover in assessing other one can be aware of his or her own mistakes.

Creative visualization: - Creative visualization is very important for the students of Arts and Literature. Creative visualization means to form pictures in the mind about the discussed topic. Through creative visualization any student can understand the topic easily. In rural colleges the teacher should try to increase the student's ability of creative visualization. He can, by his lecture and explanation draw the picture of a study matter in the student's mind.

Reflection: - Reflection promotes students to mediate on the study matters. The teacher giving the pupils time to reflect can help them to understand a topic by their own effort. It can infuse in the students a sense of responsibility and importance. Understanding the topic by their own reflection the students feel much confident.

Problem solving: - Problem solving is the task by which the students' curricular aptitude is monitored. It is an alternative to direct questioning. Problem solving task can be given to individuals or groups. It helps the students to learn firsthand knowledge on a subject matter and addresses the more practical aspect of learning.

Action learning: - Action learning is a sort of practical work. It is very demanding in science or vocational learning. But in other subjects also it can be used by able teachers who make learning an enjoyable matter.

6.0 Conclusion :

A lamp can never light another lamp unless it continues to burn its own flame

To develop the understanding level of the students teaching must be student oriented, and teaching methods should be introduced confronting the student society of the area. The rural students have the potential to do marvels, they simply need to be inspired and guided accordingly. The above mentioned teaching techniques are only a few techniques which can be applied in the rural colleges more effectively to draw the student's interest. These methods don't need much space or expense or infrastructure or technology. But in near future, the changed concept of learning and the impact of globalization are making definite change in the teaching methods. E- learning and technology

based learning need to be introduced in rural colleges also. Education, now a day, is career concerned and everywhere students are seeking professional courses. Professional courses must be introduced in rural colleges also to cope with the changed circumstances of the global economic needs. Rural students must not be deprived of quality education in the name of backwardness of the locality. It would be an unfortunately unsophisticated thinking not to promote the very latest and demanding educational structure in rural areas. Obviously, rural institutions have so many infrastructural and management deficiencies; but these can be countered. Fund should be released for reshaping the rural institutions, and deliberate action plane must be worked out for the improvement of rural educational scenario. Along with higher education, adequate initiatives are to be taken in the primary and secondary level also. It must be remembered that more than half of the student population of the country belongs to rural area and without their all-round development the objective of enriching human resource cannot be reached. Teacher must identify what the new generation, rural or urban, before him or her vying for, where his or her interest lies and accordingly the teaching methods should be designed.

References

1. Bourner Tom and Flowers Steve : *Teaching and Learning Methods in Higher Education: A Glimpse of the Future: Reflections on Higher Education: Vol 9, 1997.*
2. Fuchbar, S.K : *Methods and Techniques of Teaching: Sterling Publishers Pvt.Ltd. 2003.*
3. Dash, B.N : *Principles of Education and Education in The Emerging Indian Society : Ajanta Prakashan, 2001*

Ligand Free, Base Free Suzuki Cross Coupling Reactions in Basic Ionic Liquids

Milon Jyoti Koiri¹ & Diganta Sarmah²

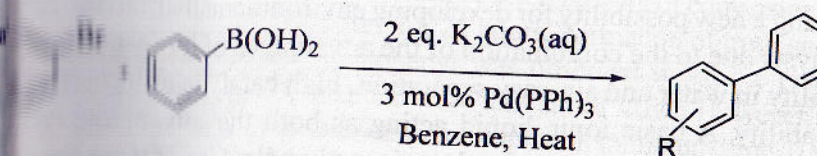
Introduction :

Due to the increase in environmental consciousness in chemical research and industry, the challenge for a sustainable environment calls for clean procedures that avoid the use of harmful organic solvents. The continuing depletion of natural resources and growing environmental awareness has necessitated changes in the practices of both the chemical industry and academia. One strategy that addresses these issues is the replacement of deleterious molecular solvents with environmentally more benign, reaction enhancing alternatives. Ionic liquids have received considerable attention due to their interesting chemical and physical properties, such as wide liquid range with melting point around room temperature, good stability in air and moisture, high stability including inorganic, organic, and even polymeric materials, and negligible vapour pressure. Their negligible vapour pressure, ease of handling and potential for recycling, circumvent many of the problems associated with volatile organic solvents. Furthermore, their high compatibility with transition metal catalysts and limited miscibility with common solvents enables easy products and catalyst separation with the retention of the stabilized catalyst in the ionic phase. Ionic liquids have been successfully employed as the media in a number of reactions.

Suzuki-Miyaura reaction is a palladium catalyzed cross coupling reaction between an organo boronic acid (and boronic ester) and the halide or a triflates is an extremely versatile methodology for the forming of carbon-carbon single bonds of biaryls. In Suzuki reaction the boronic acid must be activated with a base.

1. Department of Chemistry, Sonari College
2. Department of Chemistry, Dibrugarh University

between aryl boronic acid and a halide:

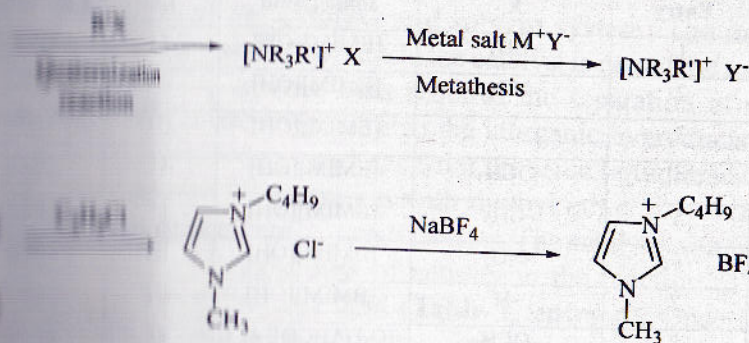

Scheme- 1

Palladium catalyzed cross-coupling between aryl boronic acids and aryl halides or aryl triflates has been shown to be a versatile method for the preparation of biaryls. However, the traditional reaction suffers from several drawbacks such as incorporation of the catalyst into the product, decomposition of the catalyst, and poor reagent solubility. In order to overcome these drawbacks, a study of the palladium-catalyzed Suzuki cross coupling reaction of aryl halides with arylboronic acids has been conducted in the room-temperature ionic liquid.

Experimental :

Procedure for the preparation of ionic liquids: The ionic liquids were synthesized according to the procedure given below. Generalized procedure to synthesize imidazolium based ionic liquids are as shown

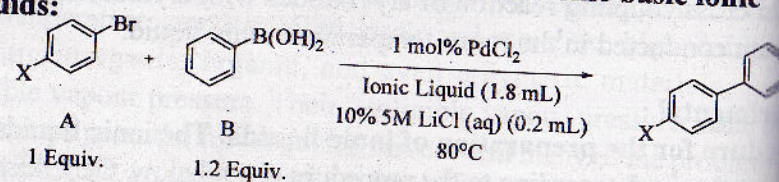
Scheme 1 Typical synthetic scheme of ionic liquids

Result and Discussions :

Basic ionic liquids (BILs) used in some base-catalyzed processes offering a new possibility for developing environmentally friendly base catalysts due to the combination of the advantages of inorganic base stability in water and air, easy separation, high catalytic efficiency and reusability. A basic ionic liquid acting as both the solvent and base would make the procedure much easier to handle. Use of these bases however, have numerous disadvantages such as waste production, corrosion and no catalyst recovery. The Suzuki coupling reaction suffers from a number of disadvantages such as use of ligands, large amount of bases used, high catalyst concentration etc.

In this solvent system, there is no need to use extra ligand base and solvent. Basic ionic liquids act as both solvent and base. It is one of the major advantages of this solvent system.

Table 1: Suzuki coupling reaction of different substituted bromobenzene with phenyl boronic acid in some basic ionic liquids:

Scheme- 3

Entry	X	Ionic liquid	Time	Conversion
1	-CH ₃	[EMIM][OH]	6 h	100%
2	-NO ₂	[EMIM][OH]	15 h	~40%
3	-H	[EMIM][OH]	12 h	~70%
4	-OCH ₃	[EMIM][OH]	6 h	100%
5	-CH ₃	[BMIM][OH]	6 h	~60%
6	-NO ₂	[BMIM][OH]	12 h	~30%
7	-H	[BMIM][OH]	12 h	~30%
8	-OCH ₃	[C ₄ DABCO][AC]	6 h	100%
9	-NO ₂	[C ₄ DABCO][AC]	6 h	~40%
10	-H	[C ₄ DABCO][AC]	12 h	~70%

* Observed by TLC

The most studied reaction was that of 1-methyl-4-bromobenzene and phenylboronic acid. The catalytic study showed that in the absence of aqueous solution of LiCl, there was no reaction or small amount of conversion even after stirring the reaction mixture for 24 hours. Formation of trace amount of the corresponding methylbiphenyl was observed when the reaction was performed in presence of heat and trace amount of water. However, with 10% LiCl (aq) solution, the reaction was complete in minimum time (6 hour) and an excellent yield of methylbiphenyl was obtained (100% conversion).

Applying the optimized conditions, we studied the Suzuki cross-coupling reaction of 1-methyl-4-bromobenzene with phenyl boronic acid, which furnished an excellent yield of methylbiphenyl in 6 h (Table 1, entry 10). The coupling reaction was examined with several substituted bromobenzene and phenyl boronic acid in the presence of catalyst (Table 1). Reaction between 1-methyl-4-bromobenzene and 1-methoxy-4-bromobenzene gives excellent conversion of products.

We conducted Suzuki cross-coupling reaction by using variety of substituted bromobenzene and phenyl boronic acid in three basic ionic liquids, [EMIM][OH], [BMIM][OH] and [C₄DABCO][Ac].

Significantly, from above results, we observed that basic ionic liquids were the efficient media to conduct Suzuki cross-coupling reaction with excellent conversion than neutral ionic liquids without using a base like K₂CO₃. **Role of LiCl and trace amount of water in ionic liquids:** LiCl added as an activator of PdCl₂. The state of a base will be altered by the presence of water in a basic ionic liquid. Water will be at least partly associated, producing OH⁻ in a basic ionic liquid.

Test of recyclability of the catalyst and solvent system: The ionic liquids have the potential ability to recycle the catalyst is one of the most attractive features of this system. This requires the separation of not only the binary reaction products but also the inorganic byproducts of the reaction. Isolation of binary products from the ionic liquid reaction mixture can be achieved by extraction with diethyl ether. Recovered catalytic solution permits repetitive catalytic runs. The catalytic solution was reused three times without loss of activity in the reaction of 4-methylbromobenzene with phenylboronic acid (Table 1, entry 4). Once the catalytic solution has been prepared in the first run, it can be re-used without further modification.

Conclusion : Suzuki coupling reactions of bromobenzenes can be performed in basic ionic liquids with increased reactivities and catalyst

stabilities, when compared to the same reactions in conventional molecular solvents. A successful Suzuki coupling reaction in the ionic liquids requires the prior initiation of the catalytic system in the ionic liquid to afford a catalytic solution. The generation of a successful catalytic solution was found to be highly dependent upon both the cation and the anion of the ionic liquid. Palladium (II) compounds can be used as sources of palladium for the catalyst, with the ionic liquid soluble palladium (II) salts being the preferred form. The problems such as catalyst loss into the products, catalyst decomposition and poor reagent solubilities might be resolved by the use of ionic liquids.

Suzuki cross coupling reactions can be successfully conducted in the basic ionic liquids, with a number of advantages: the reaction performed without ligands and bases, homo-coupled products can be eliminated, the reaction can be performed under air without loss of yield or catalyst decomposition. The procedures developed permit repetitive catalytic runs without loss of catalyst activity.

It is a highly efficient method for the synthesis of biaryls using a ligand-free, base-free Suzuki cross-coupling reaction.

References :

1. A. R. Hajipour, F. Rafiee : Basic Ionic liquids. A short Review, *J. Iran. Chem. Soc.*, 6, 2009, 647-678.
2. D. R. MacFarlane, J. M. Pringle, K. M. Johansson, S. A. Forsyth, M. Forsyth Lewis base ionic liquids, *Chem. Commun.*, 2006, 1905-1911.
3. C. J. Mathews, P. J. Smith, T. Welton : Palladium Catalyzed Suzuki Cross-Coupling Reactions in Ambient Temperature ionic Liquids, *Chem. Commun.*, 2000, 1249-1250.
4. L. Yin, J. Liebscher : Carbon-Carbon Coupling Reactions Catalyzed by heterogeneous palladium Catalysts, *Chem. Rev.*, 107, 2007, 133-173.
5. M. Petkovic, K. R. Seddon, L. P. N. Rebelo, C. S. Pereira : Ionic liquids: a pathway to environment acceptability, *Chem. Soc. Rev.*, 40, 2011, 1383-1403.
6. M. J. Earle, K. R. Seddon: Ionic Liquids: Green solvents for the future, *pure Appl. Chem.*, 72, 2000, 1391-1398.
7. R. Singh, M. Sharma, R. Mangain, D. S. Rawat : Ionic Liquid: A Versatile Medium for Palladium-Catalysed Reactions, *J. Braz. Chem. Soc.*, 19, 2008, 357-379.

Strives to develop Financial Health of Assam— A layman's diagnosis

Dilip Ranjan Baruah

Introduction:

Assam is a miniature of India if we consider the people living in this place. It is the State situated in the far east of India surrounded by foreign countries as well as sister States of north-east India. In spite of huge natural resources and attractive place of visitors, she is among the underdeveloped States of India which is sometimes included in the BIMARU States. As a part of Indian federation, the finance of the Government of Assam is governed by the provisions laid in the constitution of India. Indian Constitution has made specific provision for powers and functions of the State Governments. Accordingly, Government of Assam is given certain responsibilities to be performed as well as financial resources for materialising these activities.

Objective:

The objective of this paper is to examine the financial power of the Govt. of Assam with reference to different sources and to evaluate the strength and efficiency of the State's finance.

Methodology:

The analysis is made with descriptive method based on the secondary data available from different sources. With the help of this analysis attempt has been made to ascertain the performance of Govt. of Assam in raising financial resources and their spending.

A Brief Review of 90's decade:

During the 90's decade the fiscal health of the Assam Government was very critical. The imbalance between State's Income and Expenditure led to the financial crisis in the State. Such unprecedented

Associate Professor, Deptt. of Economics, Sonari College, Sonari

financial crisis started from the late 80's. Due to frequent, huge and prolonged overdrafts with the RBI, the RBI used to ban all transaction with the Govt. of Assam. The treasuries in the State were opened only for 3-4 days in a month. Govt. of Assam has failed to incur its regular expenditures including the payments of its regular employees. In view of such crisis, the central government also forced the State Government to curtail its expenditure in different heads, stop new employment, promotion etc. Government of Assam in its appeal to the Finance Commission stated the mismatch of responsibilities and resources as the main reason of such crisis. The economy of Assam bears some special problems which needs some extra financial provision for the State. Taking all these factors as true, it cannot be ignored that heavy increase of unproductive, unnecessary, avoidable expenditure was one important reason for the ill-health of State's Finance. Due to financial insufficiency and poor economic development, Assam demanded the recognition of Special Category State which was ultimately recognized in 1990. The fiscal health of Assam during 90's and early 20's can be ascertained from the following data.

Table-1

Revenue and Fiscal Deficits(in Rupees cores)

Year	Revenue Deficit	Fiscal Deficit
1990-91	138.65	562.37
1991-92	-269.54	254.73
1992-93	-162.30	208.11
1993-94	-80.64	317.84
1994-95	309.29	710.58
1995-96	200.02	652.20
1996-97	-284.51	73.78
1997-98	-287.10	142.09
1998-99	-90.22	338.16
1999-2000	1004.73	1605.82
2000-01	779.48	1539.36
2001-02	881.38	1448.14
2002-03	319.15	927.70
2003-04	684.69	1394.00
2004-05	291.87	2057.45

N.B.-the (-ve sign indicates surplus)

Source: Memorandum submitted by Assam Govt. to 13th Finance Commission

The data indicates that in most of years throughout the period, Assam has experienced Revenue Deficits. On the other hand the Fiscal Deficit of the State has reached an alarming position during the period.

Financial Reforms and achievements:

After declaration of Special Category State, the previous system of allocation of Plan Finance of 70% Loan and 30% Grant is replaced by 100% Loans and 90% Grants. Moreover, the Finance Commissions of India showed their liberal attitude in Tax Sharing and allocating Grants-in-aids. In view of the financial crisis, Central Government laid pressure upon the State Government to initiate fiscal reforms in the State. Accordingly, Assam Government adopted Medium Term Financial Reform Programme in March, 2003, implemented the Assam Governance and Public Resource Management Programme(a Comprehensive fiscal Restructuring Programme sponsored by Asian Development Bank and Govt. of India, resorted enactment and implementation of Assam Fiscal Responsibility and Budget Management Act, 2005. All these attempts resulted recovery in the financial health of the State gradually.

Recovering and Development:

The consistent and cohesive reformatory measures has resulted a remarkable recovery of the fiscal health of the State. Such remarkable change was noticed in the year 2005-06 when the revenue, primary and the fiscal deficits in the State was not only wiped out but also became positive. This surplus persisted from 2005-06 to 2008-09. But during 2009-10, there was a sudden fall in the three major indicators i.e., revenue, fiscal and primary deficit/surplus. The State Govt, stated that this was mainly due to abnormal increase of salary expenditure on account of implementation of revised scale of pay and pension of State Government employees from 2009-10. This is shown in Table-2.

Table-2

Revenue and Fiscal Deficits during FRBM period

(Rs. in crore)

Year	Revenue Deficit	Fiscal Deficit
2005-06	+1509.08	+355.71
2006-07	+2210.41	+711.37
2007-08	+2580.76	+790.09
2008-09	+3833.71	+1407
2009-10 R.E.	-5330.79	NA
2010-11 B.E.	-5960.09	NA

Source: Memorandum submitted by Assam Govt. to 13th Finance Commission & Economic Survey, Chapter IV- State Finance, Govt. of Assam, 2012

Considering the States demands of more resource transfer from the Central Government, a liberal system of devolution has been initiated since the formation of the 10th Finance Commission. As a result, during the tenures of 11th, 12th and 13th's Finance Commission the State's share of Central Taxes and Grants-in-Aids has increased considerably. Moreover, as a part of second generation economic reforms, Central Government initiated newer and newer Centrally Sponsored Schemes for the States for which State Governments are getting enormous fund for the execution of these schemes. Thus, Govt. of Assam is now receiving huge amount of fund for implementation of different schemes under NHRM, Rashtria Sarva Siksha Mission, Abhijan, Rural Development etc. The following data reflects State's Fiscal Strength during the recent years.

Table-3

REVENUE RECEIPTS

(Rupees in crore)

Year	Tax Revenue [A]	Non-Tax Revenue [B]	State's Own Resources [A+B]	Transfer from the Centre [C]	Total Revenue Receipts [A+B+C]	Percentage Share of the State to total Revenue Receipts	Percentage Share of the Centre to total Revenue Receipts
2006-06	3232.21	1459.28	4691.49	7353.90	12045.39	38.95	61.05
2006-07	3483.32	1859.27	5342.59	8324.36	13666.95	39.09	60.91
2007-08	3359.50	2134.59	5494.09	9830.84	15324.93	35.85	64.15
2008-09	4150.21	2271.90	6422.11	11654.93	18077.04	35.53	64.47
2009-10 (Pre-actual)	4986.71	2752.94	7739.65	12144.84	19884.49	38.92	61.08
2010-11 (B.E.)	6850.90	2782.05	9632.95	16775.98	26408.93	36.48	63.52
Annual Average Growth Rate(%)	10.99	15.83	12.58	14.35	13.68		

Source: Department of Finance (Economic Affairs), Government of Assam.

The above table indicates that total revenue receipts in the State have been increasing in recent years. But, the percentage of Centre's share in the total revenue is very high. Comparing to this State's own revenue is negligible. The Revenue Expenditure of the State is also increasing at the rate of 17.57 % during this period. The following Table indicates this.

Table-4
REVENUE EXPENDITURE

(Rupees in crore)

Items of Expenditure	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10 (Pre-Actual)	Growth Rate (%)
I. Plan expenditure	2129.01	1662.50	2067.38	3110.65	4168.91	21.78
(a) Of which salary and wages	237.86	200.21	172.62	256.68	297.59	7.21
II. Non-Plan expenditure	8407.29	9794.03	10676.78	11132.68	17063.29	16.69
(a) Of which- Election	43.48	48.66	13.32	79.21	44.91	5.67
(b) Interest payment	1510.12	1515.67	1512.24	1593.33	1832.58	4.47
(c) Salary and wages	3882.63	4484.19	5068.58	5583.70	7804.80	17.53
(d) Pension	1011.48	1177.86	1340.68	1437.37	1769.28	14.08
(e) Devolution to Local Bodies	10.89	7.80	8.94	147.51	549.89	193.00
Total Revenue Expenditure (I+II)	10536.30	11456.53	12744.16	14243.33	21232.20	17.67

Source: Department of Finance (Economic Affairs), Government of Assam

Corresponding to Revenue Receipts and Expenditure, the Capital Receipts and Expenditure in different heads in the State is increasing rapidly. The Capital Expenditure increases at a higher rate than the Capital Receipts. The following figures reflect this.

Table-5
Capital Receipts

(Rupees in crore)

Year	Market Loan	Institutional loan	NSSF Loan	Central Loan	State Provident Fund	Year end total Outstanding Debt	Debt-GSDP Ratio
2005-06	6704.52	375.11	4602.21	2875.02	3265.39	17822.25	30.82
2006-07	7296.53	417.74	4688.26	2775.31	3614.78	18792.62	29.17
2007-08	7841.09	511.80	4679.66	2708.44	3932.74	19673.73	27.47
2008-09	9855.85	645.26	4697.03	2639.56	4322.97	22160.67	27.95
2009-10 (Pre actual)	11261.30	690.92	4721.82	2346.38	4812.52	23832.94	27.08
2010-11 (Accounts)	8,000.0	1,698.2	10,598.8	156.2	9,531.8	23823	NA
2011-12 (RE)	35,093.8	3500.0	1,368.5	1,293.6	10,485.0	28447	NA
2012-13 (RE)	31,948.9	3500.0	10,000.0	1,415.9	11,533.5	30233	NA

Source: Department of Finance (Economic Affairs), Government of Assam.

The Capital Receipt comes through Borrowing. As a result, the necessity of paying Interest arises. Such interest is being paid from the Revenue Receipts. Accordingly, the economy has to bear much burden in varied ways. The burden of Interest payments are shown in the following Table.

Danger of Over Dose:

The above analysis reflects the Economy of Assam has been feeding an overdose of borrowing. According to the latest report, total borrowing of the Govt. of Assam reached Rupees 35,715.91 crores at the end of March, 2013. The composition of such borrowing is as follows.

loans from Centre — 2,144.44 cores
NABARD — 1,072.40 cores

LICI, GICI	10.20 cores
NSSF	6,819.91 cores

Due to such high dose of borrowing the per-capita debt burden upon the people of Assam is now Rupees 11,324.00. Govt. of Assam is taking resort of such Borrowing strategy for the development of the State. But, development of an Economy depends not only the size of expenditure but also the manner and efficiency of spending. According to the data available, Rupees 38,000 cores have remained unutilized in different Departments in the last four years. Interestingly, the different Departments do not submit reports to the Finance Department regarding such unutilisation. Another interesting feature is that, the concerned Departments do not release the funds for utilization in time. Contrary to this these funds are kept in the Banks for long period which generates Interest Income from these funds. The latest report submitted by CAGI to the State Assembly on MGNREGA reveals large scale corruption in the utilization of People's Money in the name of Development. The above analysis of fiscal strength reveals that the Govt. of Assam is taking resort of Central Fund and Borrowing for the sake of development. Such excessive dependence on others is not a sign of Good Health.

Suggestions:

No doubt, the economy of Assam bears some special problems like infrastructure bottlenecks, insurgency problems, flood problem, border disputes etc. for which the no one can deny the Central Financial Assistance to the State. But, the State Govt must try its best to generate its own Revenue. For this the Tax Administration system should be made stronger. The corruption at each level must be dealt with strong action. Govt. must ensure that the fund allotted for a particular scheme must be utilized in time. Moreover, the quality of works done under various development schemes must be supervised and monitored efficiently and heartily. Above all, Govt. must curtail its huge unproductive and luxurious expenditure on frequent Delhi as well as foreign tours of ministers, luxurious lifestyles, security convoys, laying foundation stones etc.

জাতীয় চেতনাৰ প্ৰেক্ষাপটত ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ভাষা-চিন্তা

ড° অনুৰাধা শৰ্মা

ভাষাৰ সৈতে জাতীয়তাৰ সম্পৰ্ক অবিচ্ছেদ্য, ভাষাক বাদ দি জাতীয়তাৰ কথা ভাবিব নোৱাৰি। সামাজিক প্ৰয়োজনৰ পৰা উদ্ভৱ এটা ভাষাই এটা জনসমষ্টিৰ আবেগ-অনুভূতি, পৰম্পৰা আৰু সংস্কৃতিক মূৰ্ত ৰূপ প্ৰদান কৰে। তদুপৰি ৰাজনৈতিক তথা সামাজিক আশা-আকাংক্ষা প্ৰতিফলিত কৰে আৰু সামূহিক জীৱনৰ মানসিক উৎকৰ্ষতাৰ মান নিৰূপণ কৰে। এই প্ৰেক্ষাপটতে সেই নিৰ্দিষ্ট ভাষাটো এটা বিশেষ জনসমষ্টিৰ আত্মপৰিচয়ৰ প্ৰতীক হৈ উঠে। সেয়েহে জাতীয়তাৰ বিকাশত ভাষাৰ ভূমিকাৰ কথা আধুনিক সমাজবিজ্ঞানীসকলেও স্বীকাৰ কৰিছে। সমাজ বিৱৰ্তনৰ পথত মানৱগোষ্ঠীসমূহৰ আৰ্থিক তথা সাংস্কৃতিক উত্তৰণৰ এটা নিৰ্দিষ্ট পৰ্যায়ত জাতিৰ ধাৰণাটো গঢ় লৈ উঠিছিল। জাতি সম্পৰ্কীয় প্ৰশ্নত স্থালিনে এক স্থায়ী সম্প্ৰদায়, এটা অঞ্চল, এক ভাষা আৰু একে ধৰণৰ মানসিকতা প্ৰকাশ কৰা এটা সাধাৰণ সংস্কৃতি আৰু অৰ্থনৈতিক কাঠামুৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ কৈছে, “জাতি হ'ল ঐতিহাসিকভাৱে বিকশিত এনে এটা স্থায়ী সম্প্ৰদায়, যাৰ ভাষা এক, বাসভূমি এক, অৰ্থনৈতিক জীৱন এক আৰু মানসিক গঠনো একেধৰণৰ আৰু এই মানসিক গঠন প্ৰকাশিত হয় এক সাধাৰণ সংস্কৃতিৰ মাজেৰে।” (১৯৮৮ : ১১) সেয়েহে জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত একেই চিন্তা আৰু একেই ভাষা সম্পন্ন লোকৰ সংহতিৰ বিষয়টো খুবেই প্ৰাসংগিক। অৰ্থাৎ জাতীয় পৰিমণ্ডলৰ আৱেষ্ণীৰ সাক্ষত থকা লোকসকল আৱৰি-সামৰি ৰখাৰ মহৎ দায়িত্ব ভাষাই পালন কৰে। সেয়ে জাতি গঠনৰ মতাদৰ্শগত কাম-কাজবোৰৰ এক অংগ হিচাপে এটা জাতীয় ভাষা নিৰ্মাণ কৰা হয়। John E. Joseph ৰ মতে— “A consistent theme within studies of national identity over the last four decades has been the central importance of language in its formation. As we shall see, a number of prominent historians, sociologists and political scientist have argued that the existence of a national language is the primary foundation upon which nationalist ideology is constructed. Others, however, have

ভাষা, আধুনিক ভাৰতীয় ভাষা বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

paid more serious attention to the evidence compiled by linguistic historians showing that national languages are not actually a given, but are themselves constructed as a part of the ideological work of nationalism.” (2004 : 94) এই মন্তব্যৰপৰা পৰিষ্কাৰ সিদ্ধান্ত পাব পাৰি (১) জাতীয় মতাদৰ্শৰ সিদ্ধান্তৰ বাবে জাতীয় ভাষাটোৱেই হ’ল প্ৰাথমিক ভিত্তি (২) জাতীয় ভাষা আৰোপ কৰা নহয়, বৰং জাতি গঠনৰ আদৰ্শাত্মক বাস্তৱতাৰ পৰাই আৰম্ভ হয় জাতীয় ভাষাৰ নিৰ্মাণ প্ৰক্ৰিয়া। জাতিটোক ধৰি ৰখাৰ এক শক্তিশালী বাস্তৱ হ’ল ভাষাৰ বাস্তৱ। সেয়ে ভাষা ভাবনাৰ সৈতে জাতীয় চেতনা সংপৃক্ত। এটা জাতিৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্ৰত জাতীয় চেতনা এক অনিবাৰ্য উপাদান আৰু ভাষাই সেই জাতীয় চেতনাক বহুদূৰ নিয়ন্ত্ৰিত কৰে।

ঔপনিবেশিক ভাৰতবৰ্ষৰ আমোলৰ অসমীয়া আৰু বাংলা সাহিত্যৰ দুজন কাণ্ডাৰী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ ভাষা চিন্তাত জাতীয় চেতনাৰ এটা বিশেষ ভূমিকা আছে। যি সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক প্ৰেক্ষাপটত তেওঁলোকৰ সৃষ্টিসত্তাৰে ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এক যুগান্তকাৰী ভূমিকা পালন কৰিছিল, সেই পটভূমিতে তেওঁলোকৰ সৃষ্টিশীল জীৱনৰ হাত ধৰি আগুৱাই আহিছিল জাতীয় পৰিচয় প্ৰতিষ্ঠাৰ এক প্ৰচেষ্টা। অসম আৰু বংগৰ সামাজিক-ৰাজনৈতিক প্ৰেক্ষাপটত ঐতিহাসিকভাৱে বিকশিত অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষাৰ ভিত্তিত গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া আৰু বাংলা জাতিৰ পৰিচিতিৰ জাগৰণেই আছিল এই দুইগৰাকী লেখকৰ ভাষা-ভাবনাৰ অন্তৰ্নিহিত চেতনা।

বাংলা সাহিত্যত ৰবীন্দ্ৰনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্যত লক্ষ্মীনাথ একো একোটা বিশেষ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিষ্ঠিত। ৰবীন্দ্ৰনাথ কবি হিচাপে সমগ্ৰ বিশ্বত সমাদৃত আৰু লক্ষ্মীনাথো তেওঁৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা, ব্যংগাত্মক ৰচনা সত্তাৰ তথা তাত্ত্বিক আলোচনাসমূহক লৈ অসমীয়া সাহিত্যত ৰসৰাজৰূপে খ্যাতিমান। অৱশ্যে মাত্ৰ কবি বুলিলে ৰবীন্দ্ৰনাথৰ বিৰাট আৰু বহুমুখী প্ৰতিভাৰ যথার্থ মূল্যায়ন নহয় আৰু ৰসৰাজ অভিধাটীৰেও অসমীয়া সাহিত্যৰ পিতৃ-পুৰুষ হিচাপে থকা লক্ষ্মীনাথৰ বিৰাট অৱদানক সীমিত কৰা হৈছে। তেওঁলোকৰ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰ ব্যাপক আৰু প্ৰসাৰিত। বৈচিত্ৰ্য আৰু বৈবিধ্যৰে সমৃদ্ধ। কিন্তু কোনো ক্ৰমে তেওঁলোক ভাষাবিজ্ঞানী বা ভাষাতাত্ত্বিক হিচাপে পৰিচিত নহয়, তথাপিও তেওঁলোকৰ বহুতো প্ৰবন্ধৰ মাজত ভাষা সম্পৰ্কে এক গভীৰ জিজ্ঞাসা ব্যক্ত হৈছে। আৰু সেই জিজ্ঞাসাৰ পৰা বহু সময়ত একোটি কালজয়ী সিদ্ধান্তও ওলাই আহিছে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে তাতেই আমি দেখিবলৈ পাইছোঁ জাতি সম্পৰ্কীয় আত্মচেতনাৰ অভিব্যক্তি।

ভাষা প্ৰসংগত ৰবীন্দ্ৰ নাথৰ ভাবনা সন্নিৱিষ্ট হৈছে চাৰিখন গ্ৰন্থত— ‘শব্দ তত্ত্ব’

‘শিক্ষা’, ‘বাংলা ভাষাৰ পৰিচয়’ আৰু ‘ছন্দ’। ইয়াৰ ভিতৰত কেৱল ‘বাংলা ভাষাৰ পৰিচয়’ শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনিয়ে সুপৰিকল্পিতভাৱে গ্ৰন্থ আকাৰে ৰচিত। বাকী তিনিখন গ্ৰন্থ সমজাতীয় প্ৰবন্ধৰ সংকলন মাত্ৰ। ‘শিক্ষা’ গ্ৰন্থত শিক্ষা পদ্ধতি বিষয়টিয়ে মূল প্ৰতিপাদ্য যদিও তাৰ মাজতে স্পষ্টভাৱে প্ৰকট হৈছে ভাষাৰ সামাজিক ভূমিকা, বিশেষকৈ মাতৃভাষা আৰু বিদেশী ভাষাৰ প্ৰয়োগ সম্পৰ্কীয় কেতবোৰ মৌলিক ধাৰণা।

ভাষা সম্পৰ্কে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ স্বতন্ত্র কোনো গ্ৰন্থ নাই। কিন্তু বিভিন্ন প্ৰবন্ধ, অভিভাষণ আৰু সম্পাদকীয়বোৰত তেওঁৰ ভাষা মনন অভিব্যক্ত হৈছে। ৰবীন্দ্ৰনাথৰ সাহিত্য ৰচনাৰ সময় আছিল প্ৰতিষ্ঠিত বাংলা সাহিত্যৰ উত্তৰণৰ সময়। অৰ্থাৎ ইতিপূৰ্বে আধুনিক বাংলা সাহিত্য সবলভাৱে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। সেয়েহে ৰবীন্দ্ৰনাথৰ সাহিত্যত সামগ্ৰিকভাৱে বাংলা সাহিত্যৰ উত্তৰণ আৰু বিশ্বমুখী চেতনাই ঠাই পাইছিল। কিন্তু বেজবৰুৱাৰ সময় আছিল আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ সূচনাকাল। সেয়েহে তেওঁৰ চিন্তাত আছিল আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য প্ৰতিষ্ঠাৰ সপোন আৰু সেইবাবেই তেওঁৰ ভূমিকা আছিল এজন পথ-প্ৰদৰ্শকৰ ভূমিকা। প্ৰতিষ্ঠামুখী সাহিত্যক আগুৱাই নিয়াৰ স্বার্থতে তেওঁ উচৰ্গা কৰিছিল তেওঁৰ সমস্ত সাহিত্য-প্ৰতিভা।

সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনৰ ফলত ঐতিহ্যমণ্ডিত আৰু সুপ্ৰতিষ্ঠিত অসমীয়া ভাষাৰ ওপৰত অভাবনীয় দুৰ্যোগ নামি আহিছিল। সেই দুৰ্যোগৰ পৰা মুক্তি পাবলৈ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যই কেইবাটাও দশক অতিক্ৰম কৰিবলগীয়া হৈছিল। এই ধৰণৰ এক সমস্যাবহুল ঐতিহাসিক প্ৰেক্ষাপটতে আৰম্ভ হৈছিল লক্ষ্মীনাথৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য প্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰাম। সেয়েহে তেওঁৰ ভাষা সম্পৰ্কীয় চিন্তন-মননত মূলতঃ অসমীয়া ভাষাকেন্দ্ৰিক জাতীয় চেতনাই স্থান পাইছে। আনহাতে ৰবীন্দ্ৰনাথৰ সাহিত্য ৰচনাৰ পৰিবেশ আছিল ভিন্ন। সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তিৰ প্ৰভাৱ আছে, কিন্তু ভাষাৰ ওপৰত তাৰ তেনে কোনো হেঁচা নাই। তদুপৰি তেওঁৰ সময় পৰ্যন্ত কলকাতা মহানগৰ ভাৰতীয় লেখকগৰণৰ কেন্দ্ৰভূমি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। অৰ্থাৎ তেওঁৰ পৰিবেশ আছিল আৰ্থিকভাৱে বহুত মুক্ত আৰু সমৃদ্ধ। সেয়েহে ৰবীন্দ্ৰনাথৰ ভাষা চিন্তা বিস্তাৰিত হৈছিল সামগ্ৰিক ভাৰতীয় চেতনাক লৈ আৰু সেই চিন্তা আগবাঢ়িছিল পাশ্চাত্য জ্ঞান-চৰ্চাৰ আধুনিক উপাদানসমূহক পদানুসৰণ নকৰাকৈ গঢ় লোৱা ভাৰতীয় চিন্তা-প্ৰসূত এক স্বতন্ত্র ধাৰা হিচাপে।

ঔপনিবেশিক শাসনৰ বিৰুদ্ধে জাতীয় জাগৰণৰ পটভূমিত ‘ভাষা-চেতনা’ সন্নিৱাৰ্ণভাৱে এক প্ৰয়োজনীয় বিষয়বস্তু হৈ পৰিছিল। জাতি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ বাবে নিজকে মানসিক দাসত্বৰ পৰা মুক্ত কৰি নিজৰ ভাবনাক শক্তিমন্ত কৰি তুলিব লাগিব আৰু সেই পথ প্ৰশস্ত কৰিব একমাত্ৰ মাতৃভাষাৰ চৰ্চাই — এইটোৱে আছিল

ববীন্দ্রনাথৰ ভাষা-ভাবনাত প্ৰতিফলিত জাতীয় চেতনাৰ মূল স্পিৰিট। তেওঁ ইংৰাজী শিক্ষাৰ বিৰোধী নাছিল, কিন্তু জাতীয় মানসিকতাক ঔপনিবেশিক দাসত্বৰ পৰা মুক্ত কৰাৰ বাবে যে জাতীয় চেতনা জাগ্ৰত কৰিব লাগিব সেইটো লৈ তেওঁ সদাসতৰ্ক আছিল। এই জাতীয় চেতনা নিহিত হৈ আছিল বাংলা ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিত। সেয়েহে তেওঁ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বাংলা ভাষাৰ সপক্ষে যুক্তি দাঙি ধৰিছিল। যিকোনো এখন সমাজৰ সাংস্কৃতিক মানসিকতা নিহিত থাকে তেওঁলোকৰ ভাষাটোৰ মাজত সেয়েহে সেই ভাষাত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ সমান্তৰালভাৱে শিশুৰ স্বাভাৱিক বিকাশে এক যথার্থ পৰিণতিৰ পিনে অগ্ৰসৰ হয়। পাহৰিলে নহ'ব যে তেওঁলোক হ'ল দেশৰ ভৱিষ্যত। বাংলা ভাষাৰ ভৱিষ্যতক সন্মুখত ৰাখিয়েই ববীন্দ্রনাথে অতি দূৰদৰ্শী দৃষ্টিৰে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বাংলা ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ বিষয়টো সবলভাৱে উত্থাপন কৰিছে। তেওঁ কৈছে — “কোনো শিক্ষাকে স্থায়ী কৰিতে হ'লে, ব্যাপক কৰিতে হ'লে তাহাকে চিৰপৰিচিত মাতৃভাষায় বিগলিত কৰিয়া দিতে হয়। যে ভাষা দেশেৰ সৰ্বত্ৰ প্ৰসাৰিত, অন্তঃপুৰেৰ অসূৰ্যস্পৰ্শা কক্ষণেও যাহাৰ নিষেধ নাই, যাহাতে সমস্ত জাতিৰ মনাসিক নিশ্বাস-প্ৰশ্বাস নিষ্পন্ন হইতিছে, শিক্ষাকে সেই ভাষাৰ মध्ये মিশ্ৰিত কৰিলে তবে যে সমস্ত জাতিৰ ৰক্তকে বিশুদ্ধ কৰিতে পাৰে, সমস্ত জাতিৰ জীৱন ক্ৰিয়াৰ সহিত তাহাৰ যোগ সাধন হয়। বুদ্ধ সেইজন্য পালিভাষায় ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰিয়েছেন, চৈতন্য বঙ্গ ভাষায় তাহাৰ প্ৰেমাৰ্বেগ সৰ্বসাধৰণেৰ অন্তৰে সঞ্চাৰিত কৰিয়া দিয়াছিলেন।” (২০০৩ : ৫৬২)

মাতৃভাষাৰ প্ৰসংগত বেজবৰুৱাৰ দৃষ্টিভংগীও আছিল অনুৰূপ। অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তম অধিবেশনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণত তেওঁ কৈছিল — “মাতৃভাষাৰ উন্নতিয়েই আমাৰ দেশৰ উন্নতি, আমাৰ স্বজাতিৰ উন্নতি। এই মাতৃভাষাৰ সেৱাই আমাৰ দেশৰ সেৱা। আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ আনন্দৰ বিজয় পতাকা — আমাৰ লুপ্ত গৌৰৱৰ পুনৰুত্থান আমাৰ জীৱন কৰ্তব্যৰ শিৰৰ মুকুট।” (২০১০ : ১৯৮) মাতৃভাষাৰ উন্নতিকৈ জাতীয় জীৱনৰ বিজয় পতাকা হিচাপে চিহ্নিত কৰি তেওঁ ভাষা আৰু জাতিৰ অনিবাৰ্য সম্পৰ্ককে দৃঢ়ভাৱে তুলি ধৰিছে।

ভাৰতীয় ভাষাসমূহ ভাৰতবৰ্ষৰ সামাজিক আৰু সাহিত্যিক পৰিমাণলৰ ভিতৰত দীৰ্ঘদিন ধৰি প্ৰতিষ্ঠিত আছিল যদিও ইংৰাজসকলৰ উপস্থিতিৰ পূৰ্বে জাতীয় ভাষাৰ কোনো ধাৰণা নাছিল। ইংৰাজী শিক্ষাই ভাৰতবৰ্ষৰ সামাজিক জীৱনত আধুনিক চিন্তাৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিছে, য'ৰ পৰা দৃষ্টি প্ৰসাৰিত কৰি নব্য শিক্ষিত মধ্যবিত্তই তেওঁলোকৰ ঐতিহ্য আৰু সাংস্কৃতিক চৰ্চাত সচেতনভাৱে আত্মনিয়োগ কৰিছিল। এফালে ঔপনিবেশিক প্ৰভাৱ আনফালে ইংৰাজী ভাষা-সাহিত্যৰ পঠন-পাঠনে এই নব্য শিক্ষিত শ্ৰেণীটোক তেওঁলোকৰ নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতি সম্পৰ্কে সজাগ কৰি তুলি এক নৱজাগৰণৰ সূচী

কৰিছিল। ঔপনিবেশিক প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখত থিয় হৈ নিজৰ ভাষা-সাহিত্য, সভ্যতা-সংস্কৃতিক ৰক্ষা কৰিবলৈ তেওঁলোক তৎপৰ হৈ উঠিছিল। বাংলা ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত এই প্ৰত্যাহ্বান আছিল ইংৰাজী ভাষাৰ পৰা। সেয়েহে ববীন্দ্রনাথে ঔপনিবেশিক শাসনৰ বিৰুদ্ধে জাতীয় জাগৰণৰ পটভূমিত ভাষা চেতনা এক অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় বিষয় বুলি অনুভৱ কৰিছিল। ‘ভাষা-বিচ্ছেদ’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধত তেওঁ লিখিছিল — “ইংৰেজি ভাষা কোনো উপায়েই আমাদেৰ দেশেৰ সাধৰণ ভাষা হইতে পাৰে না। কাৰণ, তাহা অত্যন্ত উৎকট বিদেশী। এবং যে সকল ভাষাৰ ভিত্তি বহু সহস্ৰ বৎসৰেৰ প্ৰাচীন ও মহৎ সংস্কৃত বাণীৰ মধ্যে নিহিত, এবং যে সকল ভাষা বহু সহস্ৰ বৎসৰেৰ পুৰাতন কাব্য দৰ্শন সমাজৰীতি ও ধৰ্মনীতি হইতে বিচিত্ৰ ৰস আকৰ্ষণ কৰিয়া লইয়া নৰনাৰীৰ হৃদয়কে বিবিধৰূপে সজল সফল শস্য শ্যামল কৰিয়া ৰাখিয়াছে, তাহা কখনোই মৰিবাৰ নহে।” (২০০৩ : ৬৫৩) এক বিশেষ ঐতিহাসিক আৰু সামাজিক প্ৰেক্ষাপটত গঢ় লৈ উঠা বাংলা ভাষাইহে কেবল এই জাতিৰ চিন্তা-চেতনাক সঠিক আৰু বলিষ্ঠভাৱে তুলি ধৰিব পাৰিব — ঔপনিবেশিকতাৰ আগ্ৰাসনত দুৰ্বলপ্ৰায় অৱস্থাত এই প্ৰয়োজন আছিল অসীম। বংগদেশৰ দেশী ভাষা বাংলাহে, ইংৰাজী নহয়। সেয়েহে কৰ্ষণ কৰি যদি সম্যক ফল লাভ কৰাৰ ইচ্ছা থাকে তেনেহ'লে বাংলাতেই কৰিব লাগিব, ইংৰাজীত নহয়। ববীন্দ্রনাথে তেওঁৰ ‘শিক্ষাৰ হেৰফেৰ’ প্ৰবন্ধৰ ‘অনুবৃত্তি’ শীৰ্ষক ৰচনাত অত্যন্ত যুক্তিসংগতভাৱে বিষয়টি উপস্থাপন কৰিছে — “আমৰা ঠিক সেই কথাটাই ভুলি না যে, আমৰাই বাৰংবাৰ বলিতেছি, এদেশে ধান জন্মে আৰ বিলাতে জন্মায় ওক। এখনকাৰ দেশী ভাষা বাংলা, ইংৰাজি নহে। যদি কৰ্ষণ কৰিয়া সম্যক ফললাভ কৰিবাৰ ইচ্ছে হয় তবে বাংলায় কৰিতে হইবে, নতুবা ঠিক ‘কালচাৰ’ হইবে না।” (২০০৩ : ৫৬৩)

অসমৰ প্ৰতিষ্ঠিত ভাষাতাত্ত্বিক পণ্ডিত বাণীকান্ত কাকতিয়েও তেওঁৰ ৰচনাত উল্লেখ কৰিছে “ভাষা চেতনা নাথাকিলে জাতীয় চেতনা নাথাকে।” (২০০৩ : ৩১৩) কাকতিৰ এই উক্তিৰে ভাষা চেতনাৰ লগতে জাতীয় চেতনাৰ সম্পৰ্কক স্পষ্টভাৱে তুলি ধৰিছে। ইয়াৰে মাজেৰে ভাষা আৰু জাতিৰ নিবিড় সম্পৰ্কৰ বিষয়টিৰেই প্ৰতিপাদিত হৈছে। ইয়াহে চেতনাৰ জাগৰণ তেতিয়াই প্ৰবল হৈ উঠে যেতিয়া ভাষা এক সংকটৰ মুখামুখি হয়। “সৰ্বত্ৰই ভাষা প্ৰেম মূলত বিৰোধ থেকে শক্তি পায়, প্ৰবলতৰ হয়ে উঠে।” (সৰকাৰ, ২০০৩ : ২১) বাংলা ভাষাৰ বিৰোধ আহিছিল ইংৰাজী ভাষাৰ পৰা। সেয়েহে ববীন্দ্রনাথে বাংলা ভাষাক ইংৰাজীৰ আক্ৰমণৰ পৰা মুক্ত কৰি শক্তিমত্ত কৰি তুলিব লাগিছিল। এটা বিদেশী ভাষাই কোনোধৰণেই ভাৰতীয় মানসিকতাক সম্পূৰ্ণভাৱে বিচলিত কৰিব নোৱাৰে। কাৰণ সংস্কৃত ভাষা-সাহিত্যৰ মাজেৰে প্ৰতিষ্ঠিত ভাৰতীয় জাতি আৰু সাহিত্যই এক নিৰ্দিষ্ট পৰিক্ৰমা অতিক্ৰম কৰি আধুনিক ভাৰতীয় ভাষাবোৰৰ

মাজেৰে বৰ্তমানৰ ৰূপ পৰিগ্রহ কৰিছে। সেয়েহে এই সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিক পূৰ্ণ ৰূপত প্ৰতিভাত কৰিবৰ বাবে ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ চৰ্চাত মনোনিৱেশ কৰিব লাগিব আৰু যিকোনো বিদেশী ভাষাৰ কবলৰ পৰা তাক মুক্ত কৰিব লাগিব।

জাতীয় ভাষা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ সন্ধিক্ষণত বাংলা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ সংকট আছিল ভিন্ন ৰূপৰ। উনবিংশ শতিকাৰ বিশেষ ৰাজনৈতিক উত্থান-পতন অৰ্থাৎ আহোম ৰাজশাসনৰ অৱসান, মানসেনাৰ আক্ৰমণ আৰু ঔপনিৱেশিক শাসনৰ আগ্ৰাসন আদিৰ প্ৰভাৱত অসমৰ সামাজিক জীৱনৰ যি পৰিবৰ্তন ঘটিছিল, সেই পৰিবৰ্তনে সৰ্বাঙ্গকভাৱে প্ৰভাৱিত কৰিছিল অসমীয়া ভাষাক। ১৮২৬ চনৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চৰ্তসাপেক্ষে অসমত ইংৰাজ শাসন প্ৰবৰ্তিত হৈছিল। তাৰ ঠিক দহ বছৰ পিছত অৰ্থাৎ ১৮৩৬ চনত অসমৰ স্কুল, আদালত আদিৰ পৰা অসমীয়া ভাষাক নিৰ্বাসন দিয়া হৈছিল। এডৱাৰ্ড গেইটে তেওঁৰ History of Assam গ্ৰন্থত এই সমস্যাক উত্থাপন কৰিছে এইধৰণে— "For more than ten years after the annexation Assamese was the language of the courts in the Brahmaputra vally proper, but it was then superseded by Bengali, which also became the medium of instruction in the school. The people protested loudly and often but, for a long time without any result,... It may be pointed out, however, that the possession or otherwise of a sepearte literature is generally regarded as one of the best tests to apply, and that, if this be taken as the criterion, Assamese is certainly entitled to rank as a separate language. Assamese is belived to have attained its present state of devolepment independently of Bengali; and it is the speech of a distinct nationality which has always strenously resisted the efforts which have made to foist Bengali on it." (1997 : 315) সুদীৰ্ঘ দিনৰ এটা লিখিত আৰু সাহিত্যিক পৰম্পৰাক লৈ সামাজিক জীৱনত সুপ্ৰতিষ্ঠিত এটি ভাষাক - একমাত্ৰ সাম্ৰাজ্যবাদী শসনতন্ত্ৰৰ সুবিধাৰ বাবে স্থানচ্যুত কৰাটো আছিল এক অত্যন্ত দুৰ্ভাগ্যজনক সিদ্ধান্ত। এই সিদ্ধান্তৰ ফলশ্ৰুতিতে অসমীয়া ভাষাই নানান সমস্যাৰ প্ৰত্যাহ্বান গ্ৰহণ কৰিব লগা হৈছিল। ভাষা সাহিত্যৰ চৰ্চাৰ পথ ৰুদ্ধ হৈছিল, এক ধৰণৰ ভাষিক হীনমন্যতা আৰম্ভ হৈছিল আৰু সামগ্ৰিকভাৱে অসমীয়া জাতি গঠনৰ ভেটিটোৱেই খৰক-বৰক হৈ পৰিছিল। ইংৰাজী শিক্ষা আৰু পাশ্চাত্য চিন্তাৰ প্ৰভাৱত ভাৰতবৰ্ষত যি নব্য চেতনাৰ সূচনা হৈছিল আৰু ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাসমূহত সেই চেতনাৰ প্ৰভাৱ সঞ্চাৰিত হৈছিল, সেই সমস্ত প্ৰক্ৰিয়াৰ পৰা অসমীয়া ভাষা বঞ্চিত হৈছিল ইংৰাজ অপশাসনৰ

বিভাজনমুখী ভাষানীতিৰ বাবে। এই প্ৰসংগত হেমাংগ বিশ্বাসে কৈছে "অসমীয়া জাতীয় সংহতি আৰু স্বাতন্ত্ৰ বিকাশৰ প্ৰথম পদক্ষেপতেই আহি পৰিল এক পৰ্বত প্ৰমান অন্তৰায়। শিক্ষা বিভাগত ইন্সপেক্টৰ ডব্লিউ ৰবিন্সন, অসমৰ ৰেভিনিউ কমিচনাৰ ফ্লাগ্গিস জেনকিন্স প্ৰমুখ্যে বৃটিছ সাম্ৰাজ্যবাদীসকলে অসমৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বাংলা ভাষাক জোৰ কৰি জাপি দিলে।" (বাস্তৱ নে বিভ্ৰম - ১৯৮৬, পৰিশিষ্ট-খ) এই প্ৰসংগত এইটোও লক্ষ্যণীয় যে ১৮৩৭ চনত ভাৰতবৰ্ষৰ সকলো স্থানীয় চৰকাৰে আইন ভাষাৰ বদলি মাতৃভাষা প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব বুলি এখন আইন বলবৎ হৈছিল। কিন্তু সাম্ৰাজ্যবাদীসকলে অসমৰ ক্ষেত্ৰত সেই আইন সম্পূৰ্ণভাৱে উলংঘা কৰিলে। সেই সময়ত অসমীয়া মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীটো এই ভাষিক দুৰ্যোগক লৈ প্ৰায় উদাসীন আছিল। অবশ্যে পৰৱৰ্তী সময়ত আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা প্ৰমুখ্যে শিক্ষিত অসমীয়া আৰু আমেৰিকান মিচনেৰীসকলৰ উদ্যোগত এক জাগৰণৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু এই যৌথ প্ৰচেষ্টাৰ ফলতেই ১৮৭৩ চনত অসমৰ স্কুল-আদালতত অসমীয়া ভাষা পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। তথাপি দীৰ্ঘকাল নিৰ্বাসিত এই ভাষাই স্বতন্ত্ৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত পৰৱৰ্তী দশকবোৰত নানান সমস্যাৰ প্ৰত্যাহ্বান গ্ৰহণ কৰিব লগা হৈছিল।

বৃটিছৰ ভাষানীতিৰ ফলত অসমীয়া ভাষাৰ লগত বাংলা ভাষাৰ সংঘাত আৰম্ভ হৈছিল। সেয়েহে পুনৰ্বাসনৰ পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া লেখকসকলে অসমীয়া ভাষাক বাংলা ভাষাৰ ছায়াবৃত্তৰ পৰা মুক্ত কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্যিকসকলে অসমীয়া মানুহৰ মনৰ হীনমন্যতা দূৰ কৰাৰ বাবে চেষ্টা কৰিবলগীয়া হৈছিল, তেওঁলোকৰ মনত মাতৃভাষা সম্পৰ্কে এক দৃঢ় মনোভাবৰ জন্ম দিয়াৰ বাবেও পুৰুষাৰ্থ কৰিবলগীয়া হৈছিল আৰু এই ধৰণৰ ভাষা-ভাবনাৰ বাবেই তেওঁলোকৰ অধিক সময় ব্যয় হৈছিল। লক্ষ্মীনাথৰ ভাষা-ভাবনাৰ মাজতো এনে ধৰণৰ প্ৰকাশ স্পষ্ট। "অসমীয়া ভাষা বঙলা ভাষাৰ পৰা ওলাইছে নে চীনা ভাষাৰ পৰা ওলাইছে, সেই কথা আমাক এতিয়া নালাগে যদিও আমি সুন্দৰকৈ জানো আৰু যদিও ভাষাবিদ পণ্ডিতসকলে সুন্দৰকৈ প্ৰমাণ কৰিছে যে বঙলা, উড়িয়া, হিন্দী আদি ভাষাৰ সৈতে তাৰ ভাই ভাই সম্বন্ধ। আমি দেখিছোঁ, আমি লাইছোঁ, আমি বুজিছোঁ অসমীয়া এটা ভিন্ন ভাষা। অসমীয়া আমাৰ মাতৃভাষা। মাতৃভাষাৰ উন্নতি আমাৰ সাধ্যমতে, অদম্য উৎসাহ, অশেষ যত্ন, অশেষ পৰিশ্ৰমেৰে আমি কৰি যাব লাগে। এয়েই আমাৰ কৰ্তব্য কাম।" (২০১০ : ৪০)

নিজৰ ভাষা সম্পৰ্কে মানুহৰ মনত এক স্বাভিমান জগাই তোলাৰ অমোঘ দায়িত্ব পালন কৰিছিল বেজবৰুৱাই। অসমীয়া ভাষাই যি ঐতিহাসিক প্ৰেক্ষাপটত স্থিতি লাভ কৰিছিল সেই ইতিহাসক সোঁৱৰাই দি আমাৰ জাতীয় প্ৰবাহৰ এক অবিচ্ছেদ্য অংগ হিচাপে ভাষাৰ বিষয়টোক তেওঁ তুলি ধৰিছিল : "পুৰণি কালত কামৰূপ বা অসম যেনে

প্রতাপী, সুসভ্য আৰু উন্নত আছিল, অসমৰ ভাষাও তেনে নাথাকিবৰ কাৰণ নাই, বৰং নথকাটোহে অসম্ভৱ। সেই কালৰ আৰু তাৰ অনেক আগৰ কালৰ পৰা প্ৰচলিত অসমীয়া জাতিৰ প্ৰবাহ অসমত যেনেকৈ আজিলৈকে চলি আহিছে, সেই কালৰ আৰু তাৰ আগৰ কালৰ পৰা প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰবাহে অসমত আজিলৈকে চলি আহিব লাগিছে।” (২০১০: ৩২)

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যত বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজেৰে আৰ্যমূলীয় ভাষাটিয়ে এটি স্বতন্ত্ৰ বিকাশ ধাৰাক অনুসৰণ কৰি আহি অসমীয়া ভাষা হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। এই ভাষাৰ বিকাশৰ ইতিহাস অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ সৈতে সংপৃক্ত। বেজবৰুৱাই সেয়েহে কৈছে যে “প্ৰাকৃতিক আৰু সামাজিক অৱস্থাহে অসমীয়া ভাষাৰ সৃষ্টিকৰ্তা। যিবোৰ কাৰণৰ নিমিত্তে পৃথিৱীৰ আন আন দেশতো ভাষাৰ সৃষ্টি হৈ আহিছে, সেইবোৰ কাৰণতে অসমতো অসমীয়া ভাষাৰ সৃষ্টি হ’ল। ... অসম এখন সুকীয়া স্বাধীন ৰাজ্য আছিল। অসমলৈ যোৱা আৰ্যবিলাকৰ ভিতৰত দূৰত্বৰ ব্যৱধান আৰু গমনা-গমনৰ অসুবিধা ঘটিল। কালক্ৰমত অসমবাসী আৰ্যৰ ভাষাই দেশী ভাষাৰ সৈতে সানমিহলি হৈ এটা নতুন আকৃতি ধাৰণ কৰিলে। সেই নতুন গঢ়ৰ আৰ্য ভাষাই অসমীয়া ভাষা।” (২০১০: ৫১৮)

ভাষা জাতি গঠনৰ এক শক্তিশালী উপাদান; ধৰ্ম, বৰ্ণ, গাৰ ৰং, মুখৰ গঠন, বাপ — এই সকলো পৰিচয়কে উপেক্ষা কৰি ভাষাই এক জাতীয়ত্বৰ ভাবনা গঢ়ি তুলিব পাৰে। ভাষাৰ এই দুৰন্ত শক্তিৰ কথা ৰবীন্দ্ৰনাথে গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল আৰু বাংলা ভাষাৰ ভিত্তিত এক শক্তিশালী বঙালী জাতি গঠনৰ প্ৰতি সচেতনভাৱে দৃষ্টি নিষ্ক্ষেপ কৰিছিল। বাংলা ভাষাৰ ভিত্তিতে যে বঙালী ভাষা গঠন হৈছে সেইটো তেওঁ স্পষ্ট কৰি দিছে “বাংলাদেশেৰ ইতিহাস খণ্ডতাৰ ইতিহাস। পূৰ্ববঙ্গ, পশ্চিমবঙ্গ, বাঢ়, বাৰেন্দ্ৰৰ ভাগ কেবল ভূগোলৰ ভাগ নয়; অন্তৰৰ ভাগও ছিল তাৰ সঙ্গ জড়িয়ে, সমাজেৰেও মিল ছিল না। তবু এৰ মध्ये যে ঐক্যৰ ধাৰা চলে এসেছে সে ভাষাৰ ঐক্য নিয়ে। এককাল আমাদেৰ যে বাঙালী বলা হয়েছে তাৰ সংজ্ঞা হচ্ছে, আমৰা বাংলা বলে থাকি।” (২০০৩: ৯৪৪)

ভাষিক বান্ধোন ধৰ্মতকৈও কিমান শক্তিশালী সেইটো পৰৱৰ্তী সময়ত পাকিস্তান বিভাজনৰ সময়ত পৰিষ্কাৰভাৱে প্ৰমাণিত হৈছে। অমৰ্ত্য সেনৰ ভাষাত — “ a Bangladeshi Muslim is not only a Muslim, but also a Bengali and a Bangladeshi, typically quite proud of the Bengali language, literature and music, not to mention the other identities he or she may have connected with class, gender, occupation, politics, aesthetic taste and so on. Bangladesh’s separation from Pakistan was not based on

religion at all, since a Muslime identity was shared by the bulk of the population in the two wings of undivided Pakistan. The separatist issue related to language, literature and politics. (2006 : 15)

অসমৰ বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ উম্মৈহতীয়া ভাষা হিচাপে গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া ভাষিক পৰিচয়ৰ ভিত্তিতে অসমীয়া জাতীয় পৰিচিতি নিৰ্মাণ হৈছে আৰু সেইটোৰ মূল বা বুনীয়াদ হৈছে শক্তিশালী ভাষিক বান্ধোন। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ মন্তব্যত সেই বিষয়টোক স্পষ্টভাৱে তুলি ধৰিছিল।

ৰবীন্দ্ৰনাথে তেওঁৰ ‘বিজ্ঞান সভা’ শীৰ্ষক ৰচনাত দেশী ভাষাত বিজ্ঞান চৰ্চা কৰাৰ সপক্ষে মত পোষণ কৰিছে: “স্বদেশে বিজ্ঞান প্ৰচাৰ কৰিবৰ দ্বিতীয় সদুপায় স্বদেশেৰ ভাষায় বিজ্ঞান প্ৰচাৰ কৰা। যতদিন পৰ্যন্ত না বাংলা ভাষায় বিজ্ঞানেৰ বই বাহিৰ হইতে থাকিবে, ততদিন পৰ্যন্ত বাংলাদেশেৰ মধ্যে বিজ্ঞানেৰ শিকড় প্ৰবেশ কৰতে পাৰিবে না। দেশেৰ প্ৰতিভাবান ব্যক্তিদিগকে ও সুযোগ্য অনুসন্ধিৎসু দিগকে বিজ্ঞানচৰ্চাৰ সুযোগ দান কৰা, ও দেশেৰ ভাষায় সৰ্বসাধৰণেৰ পক্ষে বিজ্ঞান সভাৰ এই দুটি মস্ত কাজ আছে।” (২০০৩: ৫৭৩) ইয়াত ভাষাক শক্তিশালী কৰাৰ প্ৰসংগত পোনপটীয়াভাৱে কোনো বক্তব্য নাই। তথাপি এইটো বিশেষভাৱে কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই যে এটা ভাষাত জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ চৰ্চা জাৰি থাকিলে ভাষাটো অনিবাৰ্যভাৱে শক্তিশালী হ’ব। বিজ্ঞান সভাত দিয়া এই পৰামৰ্শৰ মাজতো জাতীয় ভাষাক শক্তিশালী কৰি তোলাৰ প্ৰচেষ্টা বিদ্যমান। লক্ষ্যীনাথেও অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিৰ প্ৰসঙ্গত তেওঁৰ ‘অসমীয়া ভাষা’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধত কিছু পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে —

- (১) প্ৰাচীন গ্ৰন্থসমূহ চপাই সহজলভ্য কৰি তুলিব লাগিব।
- (২) অকল স্কুলৰ বাবে পুথি লিখিলে নহ’ব, স্কুলৰ পুথিয়ে ভাষাৰ উন্নতিৰ পক্ষে বিশেষ সহায়তা নকৰে।
- (৩) অকল বিদেশী গ্ৰন্থৰ অনুবাদেৰে নহ’ব। বিদেশী গ্ৰন্থৰ ভাল ভাববোৰ গ্ৰহণ কৰি নিজৰ তেজ-মগ্গহৰ সৈতে মিলাই নিজৰ ভাষাত সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব।
- (৪) এটা ভাষাৰ উন্নতিৰ বাবে কেৱল ব্যাকৰণ অভিধান অপৰিহাৰ্য নহয়। অভিধান লিখিবৰে ভাষাক অনুসৰণ কৰে; ভাষাই ব্যাকৰণ অভিধানৰ পদানুসৰণ নকৰে।
- (৫) বৰ্ণবিন্যাসৰ গোলমাল ভাষাৰ উন্নতিৰ অন্তৰায় নহয়। বহু উন্নত ভাষায়ো বৰ্ণবিন্যাসৰ সমস্যা আজিলৈকে সমাধান কৰিব পৰা নাই।
- (৬) শব্দই ভাষাক শক্তিশালী কৰে। কিন্তু প্ৰয়োজনত পোনে পোনে বিদেশী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰাটো উচিত নহয়।
- (৭) ভাষাৰ প্ৰতি অকৃত্ৰিম ভালপোৱা অবিহনে বাহ্যিক বাতাবৰণে ভাষাৰ উন্নতি

সাধিব নোৱাৰে।

(৮) অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি কৰিবলৈ সংবাদ-পত্ৰ আৰু উৎকৃষ্ট প্ৰবন্ধৰে সৈতে পূৰ্ণ মাহেকীয়া পত্ৰিকা বহুলভাৱে প্ৰকাশ কৰিব লাগিব।

(৯) সাধাৰণ লোকৰ বোধগম্য ৰসাল নাটক, উপন্যাস আৰু গল্পৰ কিতাপে ভাষাৰ উন্নতি সাধন কৰে।

(১০) অসমীয়া ভাষাত ভাল বক্তৃতা দিয়া, প্ৰবন্ধ লেখা-পঢ়া আৰু তৰ্ক কৰাৰ অভ্যাস নকৰিলে 'ভাষাৰ উন্নতি কৰাৰ' ধ্বনি দি একো লাভ নাই।

ইয়াৰ উপৰিও লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই অসম সাহিত্য সভাৰ অভিভাষণত জাতীয় সাহিত্যই জাতীয় ভাষাৰ মাজেৰে জাতীয় জীৱনৰ ধ্বনি-প্ৰতিধ্বনিক কিভাৱে পৰিচালিত কৰে সেই দিশবোৰো উপস্থাপন কৰিছে। "কোনো এটা জাতিৰ ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু ধৰ্মসম্বন্ধীয় সকলো কথাৰ ভূ সেই জাতিৰ সাহিত্যৰ ভিতৰেদি পোৱা যায়। যি দেশৰ জাতীয় জীৱন যিমান সৌষ্ঠৱপূৰ্ণ সেই দেশৰ সাহিত্যও সিমান সৌষ্ঠৱপূৰ্ণ। জীৱন্ত ভাষাই দেশৰ সকলো ভাষাৰ বাহন। সেই ভাষাত নানা বিষয়ে নানা পুথি ৰচিত হৈ জাতীয় অভাৱ মোচন আৰু জাতীয় ভাবৰ সম্প্ৰসাৰণ হয়। মুঠতে জাতীয় সাহিত্য জাতীয় জীৱনৰ এখন ডাঙৰ দাপোন মাথোন।" (২০১০: ১৮০) জাতীয় জীৱনৰ উন্নতিৰ সৈতে জাতীয় সাহিত্যৰ উন্নতি অঙ্গগীভাৱে জড়িত আৰু এই জাতীয় সাহিত্য নিৰ্মাণ হয় জাতীয় ভাষাটোক লৈ। জাতীয় ভাষা-সাহিত্য সম্বন্ধে বেজবৰুৱাৰ এই ধৰণৰ চিন্তাৰ মাজতো জাতীয় চেতনা প্ৰৱাহিত হৈ আছে।

ৰবীন্দ্ৰনাথ আৰু বেজবৰুৱা দুইজনৰে ভাষা সম্পৰ্কীয় ৰচনাত স্পষ্টভাৱে জাতীয় চেতনা প্ৰতিফলিত হৈছে। জাতিৰ সৈতে ভাষাৰ সম্পৰ্ক অবিচ্ছেদ্য। সেয়েহে ভাষা-ভাৱনাত প্ৰত্যক্ষ অথবা পৰোক্ষভাৱে জাতীয় চেতনা প্ৰবল হৈ উঠে। দুয়োজন লেখক সমকালৰ যদিও তেওঁলোক দুয়োজন ভাৰতবৰ্ষৰ দুটি ভিন্ন ভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাৰ লেখক। তেওঁলোকৰ ভাষিক-সামাজিক সাহিত্যৰ ৰূপো ভিন্ন আৰু তদানীন্তন সময়ত তেওঁলোকৰ ভাষাৰ সমস্যাও আছিল বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ। কিন্তু দুয়োজনৰে ভাষা-চিন্তাৰ মাজত প্ৰৱাহিত অন্তৰ্নিহিত চেতনা একে। নিজৰ ভাষাক ভালপোৱা, ৰক্ষা কৰা আৰু শক্তিশালী কৰি তোলাৰ সাংস্কৃতিক বোধ দুয়োজনৰ ভাষা-চিন্তাত স্পষ্ট। তেওঁলোকৰ ভাষা-চিন্তাৰ আন এক অন্তৰ্নিহিত কথা হ'ল ভাষাৰ দুৰন্ত শক্তি আৰু প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে থকা তেওঁলোকৰ উপলব্ধি। লক্ষ্যণীয় যে পৰৱৰ্তী সময়ত আধুনিক সমাজবিজ্ঞানীসকলে ভাষা সম্পৰ্কে কৰা এনে মন্তব্যবোৰৰ মৰ্মবিস্তক তেওঁলোকে অতি সঠিকভাৱে তেতিয়াই অনুভৱ কৰিছিল বাস্তৱৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা।

প্ৰেক্ষাপট আৰু অৱস্থাৰ ভিন্নতা সত্ত্বেও ৰবীন্দ্ৰনাথ আৰু বেজবৰুৱাৰ ভাষা-

সম্পৰ্কীয় ৰচনাত জাতীয় চেতনাৰ কেতবোৰ নিৰ্দিষ্ট বিন্দু প্ৰতিফলিত হৈছে। ভাষাৰ ভিত্তিত জাতীয় জীৱন কিদৰে শক্তিমত্ত কৰি তুলিব পাৰি সেই দিশটো দুয়োজনৰে চিন্তাত প্ৰতিফলিত হৈছে। ভাষা মাত্ৰ ভাব প্ৰকাশৰ মাধ্যম নহয়, মানুহৰ মাজৰ ভাবনাত্মক ঐক্যৰ এক যোগসূত্ৰ। সেয়েহে শক্তিশালী জাতীয় পৰিচিতিৰ বাবে বলিষ্ঠভাৱে চৰ্চা কৰি ভাষাটোক প্ৰতিষ্ঠা কৰা প্ৰয়োজন। সেই দিশটোৱেই দুয়োজনৰে ভাষা চিন্তাত সবলভাৱে উত্থাপিত হৈছে।

প্ৰসংগ গ্ৰন্থ :

অসমীয়া

নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পা.) : বাণীকান্ত ৰচনাৱলী (অসমীয়া খণ্ড); অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, প্ৰথম সংস্কৰণ, ৯৯।

বৰ্মন, শিৱনাথ;
চৌধুৰী প্ৰসেনজিৎ

: বাস্তৱ নে বিদ্ৰম (অসমত বঙলা ভাষা প্ৰবৰ্তনৰ ঐতিহাসিক উৎস অনুসন্ধান); ষ্টুডেন্ট্‌ছ এম্পোৰিয়াম, ডিব্ৰুগড়, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৬।

শইকীয়া, নগেন

: বেজবৰুৱা ৰচনাৱলী (পঞ্চম খণ্ড); বনলতা, গুৱাহাটী, ২০১০।

বাংলা

ঠাকুৰ, ৰবীন্দ্ৰনাথ

: প্ৰবন্ধ সমগ্ৰ (দ্বিতীয় খণ্ড); বিকাশ গ্ৰন্থ ভৱন; কলকতা, বিকাশ সংস্কৰণ, ২০০৩।

সৰকাৰ, পবিত্ৰ

: ভাষাপ্ৰেম ভাষা বিৰোধ; দে'জ পাবলিশিং, কলকতা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৩।

গুলিন, জে. ভি.

: মাৰ্কসবাদ ও জাতিসমস্যা (Marxism and National Question ৰ বাংলা অনুবাদ); ন্যাশনাল বুক এজেন্সি, কলকতা, পঞ্চম মুদ্ৰণ, ১৯৮৮।

ইংৰাজী

Gait, Adward

: A History of Assam : Lawyers Book Stall, Guwahati, Seventh Edition, 1997.

Joseph, John E.

: Language and Identity (National, Ethnic Religious); Palgrave mecmillan, New York, 2004.

Sen, Amartya

: Identity and Violence (the Illusion of Destiny); Allen Lane and Imprint of Penguin Books, 2006.

বৰ্ণ বিশ্লেষণ : এক চমু আভাস

পদ্মকুমারী গগৈ

১.০ প্ৰস্তাৱনা :

অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত ধ্বনি আৰু বৰ্ণ দুটা সুকীয়া ধাৰণা। সংস্কৃত ভাষাত ধ্বনি আৰু বৰ্ণৰ পাৰ্থক্য নাই। অসমীয়া ভাষাৰ মূল বৈদিক সংস্কৃত হ'লেও ই পালি প্ৰাকৃত অপভ্ৰংশৰ মাজেৰে পৰিবৰ্তিত হৈ ক্ৰমে সৰলৰপৰা সৰলতৰ হৈ আহিল। খৃষ্টীয় দশম শতিকামানত মাগধী প্ৰাকৃতৰ মাগধী অপভ্ৰংশৰপৰা উৎপত্তি হোৱা অসমীয়া ভাষাৰ গঠন সম্প্ৰতি আধুনিক। পৃথিবীৰ সকলো ভাষাৰে গঠনৰ ক্ষেত্ৰত একোটা প্ৰণালীবদ্ধ পদ্ধতি থাকে। এই গঠন পদ্ধতি তিনিপ্ৰকাৰৰ - ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু বাক্যগত। ধ্বনিগত গঠন পদ্ধতিয়ে ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ আৰু প্ৰয়োগৰ বৈশিষ্ট্য দাঙি ধৰে। ভাষাৰ ধ্বনি সম্পৰ্কীয় গঠন পদ্ধতিয়ে ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ আৰু প্ৰয়োগৰ বৈশিষ্ট্য দাঙি ধৰে। ভাষাৰ ধ্বনি সম্পৰ্কীয় বিজ্ঞানসন্মত আলোচনা কৰা হয় ধ্বনিবিজ্ঞানত (Phonetics)। পৃথিবীৰ সকলো ভাষাৰে ধ্বনিসমূহৰ উৎপাদন, উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহ বক্তাৰ মুখৰপৰা শ্ৰোতালৈ প্ৰেৰণ আৰু ধ্বনিসমূহ গ্ৰহণ সম্পৰ্কে ধ্বনিবিজ্ঞানত আলোচনা কৰা হয়। কোনো এটা নিৰ্দিষ্ট ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হয় বৰ্ণবিজ্ঞানত (Phonemics) ত। বৰ্ণবিজ্ঞানৰ প্ৰধান অধ্যয়নৰ বিষয় হৈছে বৰ্ণৰ সম্পৰ্কে বিস্তৃত অধ্যয়ন। বৰ্ণবিজ্ঞানত কোনোভাষাত উচ্চাৰিত হোৱা ধ্বনিসমূহক বিশিষ্ট আৰু অশিশিষ্ট চিনাক্ত কৰি বৰ্ণ আৰু উপধ্বনি নিৰ্ণয় কৰা হয়।

২.০ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য :

অসমীয়া ভাষাত ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয় কৰা বা বিশ্লেষণ কৰাৰ বিভিন্ন নিয়ম আছে। এই সম্পৰ্কে ইতিমধ্যে কিছু আলোচনা হৈছে যদিও অধ্যয়নৰ থল আছে। এই নিবন্ধটিত ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয়ৰ পদ্ধতি সম্পৰ্কে কিছু কথা সৰল ৰূপত দাঙি ধৰাই এই অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য।

৩.০ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :

বৰ্ণ বিশ্লেষণ : এক চমু আভাস' শীৰ্ষক নিবন্ধটি প্ৰস্তুত কৰোঁতে বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

৪.০ বিষয়বস্তু :

মানুহে কথা-বতৰা পাতোতে অনেক ধ্বনি উচ্চাৰণ কৰে। ধ্বনি উচ্চাৰণত এক প্ৰক্ৰিয়া জড়িত হৈ থাকে। ধ্বনি উচ্চাৰণ কৰোঁতে প্ৰথমে হাওঁফাওঁৰপৰা বায়ু বাহিৰলৈ ওলাই আহে নতুবা বায়ু শুহি লোৱা হয়। হাওঁফাওঁৰপৰা বায়ু বাহিৰলৈ উলিয়াই দিওঁতে বা ভিতৰলৈ শুহি লওঁতে বাগিদ্ৰিয়ৰ সঞ্চালনৰ জড়িয়তে যি নাদৰ সৃষ্টি হয়, তাকে ধ্বনি(Phone,Sound) বোলা হয়। মানুহে উচ্চাৰণ কৰা সকলোবোৰ ধ্বনি বক্তা আৰু শ্ৰোতাৰ কাণত নাদিত নহয়, কিছুমান ধ্বনিহে নাদিত হয়। এনেদৰে শ্ৰোতাৰ কাণত নাদিত নোহোৱা ধ্বনিবিলাকক অশিশিষ্ট ধ্বনি (Nondistinctive sound feature) বোলে আৰু যিবোৰ ধ্বনি শ্ৰোতাৰ কাণত নাদিত হয়, অৰ্থ পৃথক কৰিব পাৰে সেইবোৰ ধ্বনিক বিশিষ্ট ধ্বনি (distinctive sound feature) বা বৰ্ণ (Phoneme) বোলে। বৰ্ণ হৈছে সমজাতীয় ধ্বনি সমষ্টিৰ একক প্ৰতীক। সমজাতীয় মানে ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ স্থান, উচ্চাৰণৰ ধৰণ, ধ্বনি একে হ'ব লাগিব। উদাহৰণস্বৰূপে, অসমীয়া ভাষাত উচ্চাৰিত 'প' ধ্বনিটোৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য হৈছে - ই দ্বৈত, স্পৰ্শ, নিয়ত, অল্পপ্ৰাণ, অঘোষ ধ্বনি। এই 'প' ধ্বনি ব্যৱহাৰ হোৱা দুটা শব্দ হ'ল - 'পল'(পঅল) আৰু 'তপ'(তঅপ)। প্ৰথম শব্দটোত উচ্চাৰিত 'প'ৰ উচ্চাৰণ মুক্ত আৰু দ্বিতীয় শব্দটোত উচ্চাৰিত 'প'ৰ উচ্চাৰণ বদ্ধ। অৰ্থাৎ প্ৰথম 'প'ৰ উচ্চাৰণ কৰোঁতে হাওঁফাওঁৰ পৰা ওলাই অহা বায়ুপ্ৰবাহক দুয়োটা ঠেঠে খন্তেকৰ বাবে বন্ধ কৰি পুনৰ এৰি দিয়ে, গতিকে এই বায়ুপ্ৰবাহ মুক্ত। দ্বিতীয় শব্দত উচ্চাৰিত 'প'ৰ উচ্চাৰণ কৰোঁতে হাওঁফাওঁৰ পৰা ওলাই অহা বায়ুপ্ৰবাহক দুয়োটা ঠেঠে সম্পূৰ্ণৰূপে বন্ধ কৰি থয়। গতিকে এই বায়ুপ্ৰবাহ বদ্ধ। দুয়োটা 'প'ৰে উচ্চাৰণত সামান্য পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হৈছে। কিন্তু ধ্বনিদুটাৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য দুয়োটাৰে একে। গতিকে দুয়োটা 'প' (মুক্ত আৰু বদ্ধ)কে একেলগতে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। দুয়োটা 'প' ধ্বনিৰ সমষ্টিটো হ'ল 'প' বৰ্ণ। 'প' বৰ্ণটো উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰি, ই অমূৰ্ত। কিয়নো দুয়োটা মুক্ত আৰু বদ্ধ 'প'ক সমানে উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰি; পৃথক পৃথককৈ উচ্চাৰণ কৰিব পাৰি। গতিকে বৰ্ণ উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰি, ইয়াৰ অন্তৰ্গত ধ্বনিসমূহক উচ্চাৰণ কৰিব পাৰি। বৰ্ণৰ অন্তৰ্গত ধ্বনিসমূহক উপধ্বনি বোলা হয়। উল্লিখিত উদাহৰণটোত / প/ - বৰ্ণৰ অন্তৰ্গত দুটা উপধ্বনি হ'ল :

প (মুক্ত) আৰু প (বদ্ধ)। বৰ্ণৰ দৃশ্যমান ৰূপেই হ'ল আখৰ।

৪.০ ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয় কৰা পদ্ধতি :

ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয় বা বৰ্ণ বিশ্লেষণৰ কিছুমান নিয়ম আছে। এই ক্ষেত্ৰত ধ্বনিসমূহৰ প্ৰয়োগ বিশ্লেষণ কৰিব লাগিব। ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ বিশ্লেষণ হৈছে শব্দত ধ্বনিসমূহৰ অৱস্থান নিৰ্ণয়। ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ দুই প্ৰকাৰৰ -

3.1 প্রতীপ বা বিবোধী প্রয়োগ

3.2 অপ্রতীপ বা অবিবোধী প্রয়োগ

3.1 প্রতীপ বা বিবোধী প্রয়োগ :

ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয় কৰোঁতে প্ৰথমতে আলোচ্য ভাষাৰ সদৃশ ধ্বনিসমূহৰপৰা সদৃশযোৰ (minimal pair) বাচি ল'ব লাগে। সদৃশ ধ্বনিগোট (similar sound group) হ'ল বাগিন্দ্ৰিয়ৰ একে স্থানত উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহ আৰু উচ্চাৰণৰ ধৰণৰ মিল থকা একে ধ্বনিগুণযুক্ত সদৃশ ধ্বনিসমূহ। উদাহৰণস্বৰূপে, 'প', 'ফ', 'ব', 'ভ' বাগিন্দ্ৰিয়ৰ একেস্থানত উচ্চাৰিত ধ্বনি। ইহঁতৰ মাজত ধ্বনিগত সাদৃশ্য বেছি। এইকেইটা সদৃশ ধ্বনি। ইয়াৰে মাত্ৰ দুটা ধ্বনিগোটক সদৃশযোৰ বোলে। এতিয়া ইয়াত 'প' আৰু 'ফ' বা 'ব' আৰু 'ভ'-ৰ 'গোট'ই হ'ব সদৃশযোৰ। এই সদৃশযোৰ অৰ্থাৎ সদৃশ ধ্বনিদুটাৰ মাজত বিবোধ আছেনে নাই চাব লাগিব। বিবোধ মানে হ'ল আলোচ্য ধ্বনিদুটাৰ মাজত উচ্চাৰণৰ বৈপৰীত্য বা পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰা। ধ্বনিৰ একে পৰিবেশত ইহঁতক ব্যৱহাৰ কৰিলে শব্দৰ অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তন কৰিব পাৰে নে নোৱাৰে এইবিলাক কথা বিশ্লেষণ কৰিব লাগিব। ধ্বনিৰ পৰিবেশ হ'ল আলোচ্য ধ্বনিৰ পূৰ্ববৰ্তী আৰু পৰবৰ্তী ধ্বনি বা ধ্বনিসমষ্টি আৰু এইবোৰৰ লগত জড়িত সুৰ, শ্বাসঘাত ইত্যাদি। ধ্বনিৰ পৰিবেশ দুই প্ৰকাৰৰ - অভিন্ন আৰু সদৃশ। অভিন্ন পৰিবেশত আলোচ্য ধ্বনিৰ পূৰ্ববৰ্তী আৰু পৰবৰ্তী ধ্বনি সম্পূৰ্ণৰূপে একে। উদাহৰণস্বৰূপে, আ ত্ৰ অৰ(আতৰ) আৰু আ দ্ অৰ(আদৰ)-দুটা শব্দ লোৱা হ'ল। আলোচ্য বৰ্ণ দুটা হ'ল 'ত' আৰু 'দ'। ইহঁতৰ পৰিবেশ 'আ_অৰ'। দুয়োটা বৰ্ণৰে পৰিবেশ অভিন্ন। সদৃশ পৰিবেশত আলোচ্য ধ্বনিদুটাৰ পূৰ্ববৰ্তী আৰু পৰবৰ্তী ধ্বনিৰ সম্পূৰ্ণ মিল নাথাকে। উদাহৰণস্বৰূপে, আ ত্ৰ অৰ(আতৰ) আৰু স আ দ্ অৰ(সাদৰ)। ইয়াত 'ত'ৰ পৰিবেশ 'আ_অৰ' আৰু 'দ'ৰ পৰিবেশ 'স আ_অৰ'। দুয়োটাৰে পৰিবেশ অভিন্ন নহয়, কিন্তু যথেষ্ট সাদৃশ্য আছে। অৰ্থাৎ অতিৰিক্ত ধ্বনিয়ে (স) আলোচ্য ধ্বনিৰ ওপৰত কোনো প্ৰভাৱ পেলাব পৰা নাই। এনেপৰিবেশেই সদৃশ পৰিবেশ। ধ্বনিৰ একে পৰিবেশ (অভিন্নই হওঁক বা সদৃশেই হওঁক) অনুসৰি যদি আলোচ্য ধ্বনিকেইটা মাতৃভাষীৰ কাণত পৃথকৰূপত নাদিত হয়, শব্দৰ অৰ্থৰ পাৰ্থক্য আনিব পাৰে তেন্তে ইহঁতক সুকীয়া বৰ্ণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি। উদাহৰণস্বৰূপে, 'প' আৰু 'ফ' দুটা সুকীয়া বৰ্ণ হয়নে নহয় তাক পৰীক্ষা কৰিবৰ বাবে ধ্বনিৰ এটা পৰিবেশ লোৱা হ'ল - '_ অল'। এই '_ অল' পৰিবেশৰ আগত 'প' আৰু 'ফ' বৰ্ণদুটা আৰোপ কৰাত 'পল'(প অ ল) আৰু 'ফল'(ফ অ ল) দুটা শব্দৰ সৃষ্টি হৈছে। '_ অল' পৰিবেশত 'প' আৰু 'ফ' শ্ৰোতাৰ কাণত পৃথক ৰূপত নাদিত হৈছে আৰু শব্দদুটাৰ অৰ্থৰো পাৰ্থক্য ঘটিছে। গতিকে 'প' আৰু 'ফ' দুটা সুকীয়া বৰ্ণ। - এনেদৰে অভিন্ন বা সদৃশ পৰিবেশত ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ হ'লে তাক বিবোধী বা প্ৰতীপ প্ৰয়োগ বোলে।

৩.২ অপ্রতীপ বা অবিবোধী প্রয়োগ :

কেতিয়াবা অভিন্ন বা সদৃশ পৰিবেশত কিছুমান ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা নাযায়। তেনে ক্ষেত্ৰত ধ্বনিবোৰৰ প্ৰয়োগক অবিবোধী প্ৰয়োগ বোলা হয়। এনে প্ৰয়োগ দুই প্ৰকাৰৰ -

৩.২.১ পৰিপূৰক প্ৰয়োগ (Complementary distribution)

৩.২.২ অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ (Free variation)

৩.২.১ পৰিপূৰক প্ৰয়োগ :

ধ্বনিগত সাদৃশ্য থকা দুটা বা ততোধিক ধ্বনি একে পৰিবেশ বা একে অৱস্থানত প্ৰয়োগ নহয়। এটাৰপৰা আনটো সদায় আঁতৰি থাকে। ধ্বনিৰ এনে প্ৰয়োগকে পৰিপূৰক প্ৰয়োগ বোলে। ৩.১.১ ছেদত উল্লিখিত উদাহৰণ - 'প অ ল' আৰু 'ত অ প' শব্দত ব্যৱহাৰ কৰা দুয়োটা 'প', 'প্' (মুক্ত আৰু বন্ধ)ৰ কথা ক'ব পাৰি। ইহঁতৰ প্ৰয়োগ পৰিপূৰক, দুয়োটা 'প' একে স্থানতে ব্যৱহাৰ হ'ব নোৱাৰে।

৩.২.২ অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ :

কিছুমান ভাষাত ধ্বনিগত সাদৃশ্য থকা কোনো কোনো ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ সালসলনিকৈ হ'ব পাৰে। এনে সালসলনি আদি, মধ্য, অন্ত্য সকলো স্থানতে হ'ব পাৰে। এনেক্ষেত্ৰত ধ্বনিৰ সালসলনিৰ বাবে শব্দবোৰৰ অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তন নহয়। ধ্বনিৰ এনে প্ৰয়োগক অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ বোলা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে -

খুটা - খ উ ত আ ~ ষ উ ত আ

বিষয় - ব ই খ অ য ~ ব ই ষ অ য

অসুৰ - অ খ উ ৰ ~ অ' ষ উ ৰ

ইয়াত 'খ'ৰ ঠাইত 'ষ' আৰু 'ষ'ৰ ঠাইত 'খ' উচ্চাৰিত হ'লেও শব্দবোৰৰ অৰ্থৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নঘটে। এনেক্ষেত্ৰত 'খ' আৰু 'ষ' একেটা বৰ্ণৰে দুটা উপধ্বনি হ'ব পাৰে, কিয়নো ইহঁতৰ প্ৰয়োগ অয়ত বিকল্প।

১১.০ সামগ্ৰিক সিদ্ধান্ত :

ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ নিৰ্ণয় কৰোঁতে গ্ৰহণ কৰা পৰ্যায়কেইটা অতি চমুকৈ এনেধৰণে ক'ব পাৰি -

১১.১ আলোচ্য ভাষাটোৰ ধ্বনিসমূহক ধ্বনিগত সাদৃশ্যৰ ভিত্তিত সদৃশ ধ্বনিগোটত ভাগ কৰি ল'ব লাগে।

- ৪.২ সদৃশ ধ্বনিগোটৰপৰা দুটা দুটাকৈ ধ্বনিবোৰক সদৃশ যোৰত ভাগ কৰি ল'ব লাগে।
 ৪.৩ সদৃশ ধ্বনিগোটৰ অন্তৰ্গত ভিন ভিন গোট (সদৃশ যোৰ)ৰ ধ্বনিৰ লগত অভিন্ন পৰিবেশত বা সদৃশপৰিবেশত বিৰোধ পোৱা যায়। এনে বিৰোধৰ ভিত্তিত কেইটামান বিশিষ্ট ধ্বনি অৰ্থাৎ বৰ্ণ স্বীকৃতি দিয়া হয়। ধ্বনিৰ এনে প্ৰয়োগ হ'ল বিৰোধী বা প্ৰতীপ প্ৰয়োগ।
 ৪.৪ বিৰোধ নথকা কিছুমান ধ্বনিকো অবিৰোধী প্ৰয়োগ বিচাৰ কৰি বৰ্ণৰ মৰ্যাদা দিয়া হয়।

৫.০ উপসংহাৰ :

অসমীয়া ভাষাত ধ্বনিৰপৰা বৰ্ণ বিশ্লেষণ - সম্পৰ্কীয় বিষয়টো অতি বিস্তৃত। এই নিবন্ধটিত বৰ্ণ বিশ্লেষণ সম্পৰ্কে কিছু কথা আলোকপাত কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। এই সম্পৰ্কে গৱেষণাৰ থল আছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১। কোঁৱৰ, অপৰ্ণা : ভাষাবিজ্ঞান উপক্ৰমণিকা, বনলতা, ডিব্ৰুগড়, ১ম প্ৰকাশ, ছেপ্তেম্বৰ, ২০০২ চন।
 ২। গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ : অসমীয়া বৰ্ণ প্ৰকাশ, বীণা লাই ব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, নৱেম্বৰ, ২০০৭ চন।
 ৩। গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ : ধ্বনিবিজ্ঞানৰ ভূমিকা, বীণা লাই ব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, চতুৰ্থ সংস্কৰণ, ২০০০ চন।

প্ৰবন্ধ :

- ১। গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ : বৰ্ণ বিজ্ঞানৰ অৱতৰণিকা, ভাষাৰ তত্ত্ব-কথা, সম্পা. নাহেন্দ্ৰ পাদুন, বাণী মন্দিৰ, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৩

অসমীয়া গীতিসাহিত্যৰ ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰা

ড° বীতা দত্ত

১.০ অৱতৰণিকা :

সাহিত্যই লিখিত ৰূপ পোৱাৰ আগত আৰু পিছত অৰ্থাৎ বৰ্তমানলৈকে সৃষ্ট হৈ থকা গীত-মাত্ৰেৰে অসমীয়া লোকসাহিত্য চহকী। এইধৰণৰ গীত-মাত্ৰবোৰ পুৰুষানুক্ৰমে মুখে-মুখে চলিত হৈ আহোঁতে আহোঁতে বিভিন্ন পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ প্ৰভাৱত গীতবোৰৰ ভাষা কেতিয়াবা সলনি হৈছে বা কেতিয়াবা সাজ-সজ্জা নতুন হৈছে। পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে নামকৰণ কৰা এই 'গীতিযুগ'ৰ সময় প্ৰায় ছশৰ পৰা আঠশ অক্ষৰ ভিতৰত।^১

সি যি কি নহওক 'কাণেৰ ভেতৰ দিয়া মৰমে পশিল গো, আকুল কৰিল গো প্ৰাণ'— এয়া গীতৰ প্ৰকৃতি। সাগৰৰ উত্তাল টোৱে সাগৰৰ তীৰত প্ৰচণ্ড আঘাত কৰাৰ দৰে মানৱ প্ৰাণৰ গভীৰ আবেগ-ভাৱ-অনুভূতিয়েও বুকুত আঘাত কৰি প্ৰকাশৰ বাট বিচাৰে, এয়াও গীতৰ প্ৰকৃতি। "কথা যেতিয়া সুৰৰ লগত, সুৰ যেতিয়া কথাৰ লগত অন্তৰ্গত হয় আৰু ই এক বসোত্তীৰ্ণ কলাৰ ৰূপ ধাৰণ কৰে তাকেই হয়তো গীত বা গান বোলা হৈছে।" কবিতাই মগজু স্পৰ্শ কৰে যদি গীতে হৃদয়, ই ও গীতৰ প্ৰকৃতি।

২.০ বিষয়বস্তু (ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰা) :

১.০.১ অসমীয়া সংগীতৰ ইতিহাস আমি চৰ্যাপদৰ পৰা আৰম্ভ কৰিব পাৰোঁ। চৰ্যাপদ হৈছে প্ৰাচীন বৌদ্ধ সাহিত্য। চৰ্যাপদবোৰ গাবৰ বাবেই ৰচিত হৈছিল। সেয়ে গীতবোৰ ৰাগ-ৰাগিনীযুক্ত। ভাৱৰ গাভীৰ্য আৰু প্ৰকাশৰ তীব্ৰ গভীৰতা ইয়াৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। "মাত্ৰাবৃত্ত ছন্দত ৰচিত এই গীতবোৰত অন্ত্যানুপ্ৰাস (চৰণ বা পংক্তিবোৰৰ শেষ ধ্বনিৰ পাৰস্পৰিক মিল) এটা মনকৰিবলগীয়া বিশেষত্ব। পৰৱৰ্তী অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো ছন্দই অন্ত্যানুপ্ৰাসযুক্ত। প্ৰত্যেক গীতৰ শেষত ভণিতা আৰু ধুৰা আছে"।^২ খ্ৰীষ্টীয় দশম-একাদশ শতিকাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি চতুৰ্দশ শতিকালৈ চৰ্য্যগীতৰ একমাত্ৰ নিদৰ্শন 'চৰ্য্যচৰ্য-বিনিশ্চয়'। হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে সংকলন কৰা সংগ্ৰহ পুথিখনৰ নাম আছিল 'হাজাৰ বৎসৰেৰ পুৰাণ বাঙ্গালা ভাষায় বৌদ্ধ গান ও দোহা' (১৯২৬), সৰোহবজ্জৰ দোহাকোষ, কৃষ্ণচাৰ্যৰ দোহাকোষ, ডাকৰ্ণৰ আৰু চৰ্য্যচৰ্যবিনিশ্চয়। 'চৰ্য্যচৰ্যবিনিশ্চয়'ৰ প্ৰকৃত নাম আছিল

^১ বৰ্মী, অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়, সোণাৰি

‘চৰ্যাগীতিকোষ’। শশীভূষণ দাসগুপ্তই নেপালৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা তিনিশ গীতৰ ভিতৰৰ পৰা এশ গীত লৈ ‘নৰচৰ্যাপদ’ নামৰ এখন পুথি প্ৰকাশ কৰে, য’ত গায়নশৈলীৰ উল্লেখ পোৱা যায়। নলবাৰীৰ আশে-পাশে এনে বহু গীত সিঁচৰতি হৈ থকা বুলি জনা যায়।^৬

১.০.২ গায়নশৈলীৰ ফালৰ পৰা অসমীয়া সংগীতৰ ক্ৰমবিকাশৰ ইতিহাসত ‘ওজাপালি’ৰ স্থানহে প্ৰথম। ওজাপালি আৰু পাঁচালি গীত একে। “ওজাপালিৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা কৰা গীতক বিয়াহৰ গীত বোলা হয়। ওজাই কেইজনমান পালিৰ সহায়ত নৃত্য-গীত, হাতৰ-মুদ্ৰা আবৃত্তি আৰু অঙ্গী-ভঙ্গীৰ যোগেদি কাব্যবৰ্ণিত কাহিনী দৰ্শকৰ আগত ৰূপায়িত কৰে। পালি কেইজনে ভৰিৰে তাল ধৰে আৰু গীতৰ দোহৰা অংশ (refrain) মঞ্জীৰাসহ গাই যায়। পালি কেইজনৰ ভিতৰত যিজনে ওজাৰ লগত সংলাপ আদিৰে বৰ্ণনীয় বিষয় বসাল কৰি তোলে তেওঁক দাইনা (দক্ষিণ, সোঁ) পালি বোলা হয়। “ওজাপালিৰ গীত বৰ্ণনাত্মক আৰু ৰাগপ্ৰধান। পীতৰম্বৰ, সুকবি নাৰায়নদেৱৰ কাব্যত এনে ৰাগৰ উল্লেখ আছে। তলত দুৰ্গাবৰ কায়স্থৰ ‘গীতি-ৰামায়ণ’ৰ এটি গীতৰ উদাহৰণ দিয়া হ’ল—

ৰাগ - অহীৰ

“অ’ কি লখমন, নাই বৃধি সীতাক নাপায়া,

নয়নৰ লোহে মোৰ পক্ষক নেদেখোঁ হে

সন্তাপে পোৰয় মোৰ হিয়া” (অ.সা.স. ইতিবৃত্ত, পৃঃ ৯৯)

এই সময়ছোৱাৰ আনজন গীতিকাৰ আছিল সু-কবি নাৰায়নদেৱ। তেওঁৰ ‘পদ্মাপুৰাণ’ এখন গীতপ্ৰধান বৃহৎ গ্ৰন্থ, যাৰ গীতবোৰক গোৱালপৰীয়া সমাজে ‘সুকনাৰী’ গীত বোলে।

১.০.৩ বৰগীত :

অসমীয়া সংগীতৰ দ্বিতীয় ধাৰা হৈছে বৰগীত। বৰগীতবোৰো পৰিবেশনৰ উদ্দেশ্যে আগত ৰাখিয়েই সৃষ্ট হৈছিল। বৰগীতবোৰৰ শব্দবিন্যাস, সুৰ-সংযোজন মনকৰিবলগীয়া। অলংকাৰেৰে পৰিপূৰ্ণ এনে বহুত বৰগীতৰ পৰা দুটি উদাহৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ’ল—

(ক) “পাৰে পৰিহৰি, কৰোহোঁ কাতৰি
প্ৰাণ ৰাঘবি মোৰ”—

ইয়াত অনুপ্ৰাস অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ মনকৰিবলগীয়া। ওচৰা-ওচৰিকৈ ‘ৰ’ বৰ্ণৰ বাবে বাবে ব্যৱহাৰ এনে অলংকাৰৰ অন্যতম বিশেষত্ব। আন এটা উদাহৰণ—

(খ) “ঠাট প্ৰকট পটু কোটি কোটি কপি
গিৰি গৰ গৰ পদ ঘাৰে”—

শাৰীটোত অনুপ্ৰাস অলংকাৰৰ লগতে মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই গীতটি

বীৰসাত্মক। মহাপুৰুষজনাৰ প্ৰথমটি বৰগীত আছিল— “মন মেৰি ৰাম চৰণেহি লাগু” (১৪৯০ খ্ৰীষ্টাব্দ, প্ৰথম তীৰ্থ ভ্ৰমণৰ কাল)। প্ৰকাশৰ সংযম, শাস্ত্ৰীয় ৰাগৰ প্ৰয়োগ, আধ্যাত্মিক ভাৱৰ প্ৰাধান্য আৰু ভক্তি অনুভূতিৰ আন্তৰিকতা বৰগীতৰ অন্যান্য বৈশিষ্ট্য। নাটত ব্যৱহৃত গীতবোৰত ৰাগৰ লগতে তালৰো উল্লেখ দেখা যায়।

শঙ্কৰ-মাধৱৰ পৰৱৰ্তী কালত ৰচিত শ্ৰীধৰ কন্দলীৰ ‘কাণখোৱা’ এখন নিচুকনি গীতৰ আৰ্হিৰে বিষ্ণু অৱতাৰৰ লীলা প্ৰকাশক অন্যতম গ্ৰন্থ। য’ৰ পৰা ড° ভূপেন হাজৰিকাইও গাই গৈছে—

‘ঘুমটি য়োৱেৰে অৰে কানাই

হৰে কাণখোৱা আসে।

সকল শিশুৰ কাণ খাই খাই,

আসয় তোমাৰ পাশে’— ইত্যাদি।

“কাণখোৱা এফালে শিশুচৰিত্ৰৰ কৌতুক প্ৰিয়তাৰ বোলেৰে ৰঞ্জিত নিচুকনি গীত, আনফালে ভক্তহৃদয়স্পৰ্শী ভাৱবেগৰ মনোৰম সংমিশ্ৰণ...”^৭

১.০.৪ শঙ্কৰোত্তৰ কালত গোপাল আতাৰ তিনিখন অক্ষীয়া নাট পোৱা যায়— জন্মযাত্ৰা, নান্দোৎসৱ আৰু উদ্ধৱযান। তিনিওখন নাটৰ গীতবিলাক অতি মধুৰ। নাটকেইখনৰ বাহিৰেও গোপাল আতাই ভালেখিনি গীত আৰু ঘোষা ৰচনা কৰিছিল। উক্ত গীতখিনি যোৰহাটৰ শ্ৰী কুমুদ চন্দ্ৰ বৰুৱাই প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছিল।^৭ গীতবোৰ বৰগীতৰ আৰ্হিত ৰচনা কৰা হৈছিল। কালসংহতিৰ সত্ৰসমূহত এই গীতবোৰকো ‘বৰগীত’ বুলিছিল। মায়ামৰীয়া পছৰ প্ৰৱৰ্তক, ভবানীপুৰীয়া গোপাল আতাৰ প্ৰধান শিষ্য অধিকাৰদেৱেও ভক্তিভাৱৰ অপূৰ্ব সংযোগ ঘটাই নকুৰি গীত ৰচনা কৰিছিল বুলি সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত উল্লেখ আছে। তাৰে এটি নমুনা দাঙি ধৰা হ’ল—

গোপাল সোণাৰ প্ৰভু দেহ দৰ্শন।

মহন্তক নেদেখিলে নাৰহে জীৱন।।

(অ.সা.স. ইতিবৃত্ত, পৃঃ ১৭১)

গোপাল আতাৰ আন এজন শিষ্য ৰামানন্দ দ্বিজো ভালেমান গীত ৰচনা কৰিছিল, যেনে—

“পাহি যাদৱ, পাহি গোবিন্দ

মা কুৰু মাং পৰিত্যাগম্।

অনিমেঘ কালগ্ৰাসিত জনতাৰণ

কুৰু মম বিষয়বিবাগম্।।

(ৰামানন্দৰ গীত-৫৯)

ভবানীপুৰীয়া গোপাল আতাৰ দুহিতা পদ্মপ্ৰিয়াও এগৰাকী গীতিকাৰ আছিল।

সপ্তদশৰ শেষ আৰু অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত গীতৰ কেইখনমান উল্লেখযোগ্য সংগ্ৰহৰ নাম এইখিনিতে উল্লেখ কৰা হ'ল—

- ক) বিৰিঞ্চিকুমাৰ বৰুৱা সম্পাদিত 'শ্ৰীৰাম আৰু ৰামানন্দৰ গীত'
- খ) ৰাজীৱলোচন গোস্বামী সম্পাদিত 'গীতমন্দাকিনী'
- গ) কুমুদচন্দ্ৰ মহন্ত সম্পাদিত 'যদুমনিদেৱৰ গীতঘোষা'
- ঘ) কেশৱানন্দদেৱ গোস্বামীৰ 'শঙ্কৰবোন্তৰ গীত-সঙ্কলন'
- ঙ) সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ 'ভক্তিগীত পদ সংগ্ৰহন' ইত্যাদি।

১.০.৫ জিকিৰ আৰু জাৰী :

জিকিৰ হৈছে ইছলাম ধৰ্ম সম্বন্ধীয় অসমীয়া স্তুতি-গীত। জিকিৰ মানে আল্লাৰ নাম স্মৰণ কৰা। জিকিৰৰ শ্ৰেণী দুটা। এবিধ সহজ সৰল ইছলাম ধৰ্মৰ ৰীতি-নীতি সম্পৰ্কীয়, আনবিধ গূঢ়াৰ্থপূৰ্ণ। "জিকিৰৰ ভাষা ছন্দ, উপমা আৰু সুৰ অসমীয়া, অৱশ্যে ইছলাম ধৰ্ম সম্বন্ধীয় কিছু ফাৰ্ছী-আৰবী শব্দ ইয়াত সোমাইছে"।*

"জাৰী গীতবোৰ কৰুণ ৰসাত্মক, এই গীতবোৰত হাছন-ছছনৰ কাৰবালাত ঘট কৰুণ কাহিনী বৰ্ণিত হৈছে। ছাহমিলন আৰু আজান ফকীৰে সপ্তদশ শতিকাৰ শেষ ভাগত জিকিৰ ৰচনাৰ সূত্ৰপাত কৰে"।*

ইয়াৰ পৰৱৰ্তী কাল ছোৱাক মহেশ্বৰ নেওগদেৱে 'অৱসাদৰ যুগ' বুলি অভিহিত কৰিছে। এই সময়ছোৱাত বঙলা ভাষাতহে দুই-এটি গীত ৰচিত হৈছিল।

১.০.৬ 'অৰুণোদই'ৰ গীত :

'অৰুণোদই' যুগত অৱশ্যে অনেক স্তুতিগীতৰ জন্ম হৈছিল। ব্ৰহ্মন চাহাবে বাইবেলৰ কিছুমান স্তুতি (psalms) অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল। ইয়াৰ বাহিৰেও "ডেনফৰ্থ, ক্লাৰ্ক, ৱাৰ্ড আদিয়ে 'অৰুণোদই' সম্পাদনা কৰি সাহিত্যলৈ বৰঙণি যোগাই গৈছে। তেওঁলোকে বহুতো খ্ৰীষ্টধৰ্মীয় স্তুতি গীত ৰচনা কৰা দেখা যায়। এনে ৩৯ জন 'ধৰ্মৰগীত' (hymns) ৰচকৰ নাম তেওঁলোকৰ 'ধৰ্মৰগীত' (১৯২০, সপ্তম সংস্কৰণ) নামৰ সংকলনত পোৱা যায়"।*

১.০.৭ আধুনিক গীত :

প্ৰকাশৰ চন অনুসৰি ১৮৮৮ খৃঃত সত্যনাথ বৰাদেৱে লিখা গীতৰ পুথি 'গীতাৱলী'খনেই হ'ল অসমীয়া ভাষাত লিখা আধুনিক গীতৰ পুথিৰ প্ৰথম নিদৰ্শন। সেই সময়ৰ গীতৰ এটি শাৰী উদাহৰণ স্বৰূপে আগবঢ়োৱা হ'ল "আজি মজাচে পেটুৱা পেট ভৰি খা"— ইত্যাদি। অসমীয়া গীতৰ এই প্ৰথম পুথিখন ওলোৱাৰ পিছতে বৰপেটাৰ

ভকতৰাম চৌধুৰীয়ে 'প্ৰণয়গান', বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ 'বাঁহী' আৰু মঙ্গলদৈৰ দুৰ্ভা চন্দ্ৰ দাসৰ 'দুৰ্ভা প্ৰেমসংগীত' প্ৰকাশ পায় (গৰীয়সী, ডিচেম্বৰ, ২০০১)।

প্ৰাক্‌স্বাধীনতা কালছোৱাত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞিবৰুৱাই দুই-এটি গীত ৰচনা কৰিছিল তেওঁলোকৰ নাট্যকাহিনীৰ প্ৰয়োজনত। অসমীয়াৰ জাতীয় সংগীত 'অ' মোৰ আপোনাৰ দেশ' বেজবৰুৱাৰ গীতৰ উল্লেখযোগ্য উদাহৰণ। 'মোৰ একেটি সুৰত বাঁহীটি বন্ধা', 'সখীহে কি ক'মে দুখৰে কথা', 'আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া', 'প্ৰেম প্ৰেম বুলি', 'নিকুঞ্জলতা সপোন মগন' আদি বেজবৰুৱাৰ আন কেইটিমান জনপ্ৰিয় গীত। তাৰে ভিতৰত 'সোণ বৰণীয়া কেতেকী ধুনীয়া' গীতত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই সুৰ কৰিছিল। মুঠতে বেজবৰুৱাৰ গীতত স্বদেশপ্ৰেম, হাস্যৰস আৰু প্ৰেম— এই তিনিটা ধাৰা দেখা যায়। তেখেতৰ "কোনেনো বজাইছে বাঁহী সন্ধিয়া বেলিকা" ধৰণৰ গীতত পাৰ্থিৱ প্ৰেমৰ সহজাত আবেদন মনকৰিবলগীয়া। অৱশ্যে গীতটোৰ সুৰ-সংযোজন, ভাৰ-চিন্তাই আধুনিকতাৰ আগমনৰ কথা কেই সূচায়।

পদ্মনাথ গোহাঁঞিবৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'উষা' আলোচনীত 'গীতৰ শৰাই' নামৰ এটা গীতৰ শিতান পোৱা যায়। পদ্মধৰ চলিহাৰ গীতৰ পুথি 'ফুলনি' প্ৰকাশ হৈছিল ১৯১৫ চনত। অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীয়ে 'জয়দ্রথ বধ' নামৰ নাটক ৰচনা কৰি তাতেই প্ৰথম গীত ৰচনা কৰিছিল। স্বদেশপ্ৰেমৰ গীত হিচাপে অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ 'আজি বন্দো কি ছন্দেৰে' গীত চিৰকাল সমাদৃত। ১৯২১ চনত অসহযোগ আন্দোলনৰ ফলত জেলত থাকোঁতে তেওঁ বহুতো জাতীয়তাবাদী গীত ৰচনা কৰে। ইয়াৰেই ইংৰাজী ভাঙনি Songs of the Cell নামৰ গ্ৰন্থত গীতবোৰ প্ৰকাশ হয়। ১৯২৪ চনত প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বৰুৱাদেৱে কলিকতালৈ গৈ প্ৰথম অসমীয়া গীতৰ গ্ৰামফোন ৰেকৰ্ড কৰে। তেখেতে বাণীৱন্ধ কৰা চাৰিটি গীতৰ এটি গীত আছিল 'অসমা নিৰুপমা জননী'। এই গীতটোৰ কথা আছিল উমেশ চন্দ্ৰ চৌধুৰীৰ। তেখেতৰ 'আগত আজি তব অতিথি অভিনৱ, স্বাগত স্বাগত ভক্ত সমাগত আদি আছিল জাতীয় সম্পদ।

ইতিমধ্যে 'ফুলনি' প্ৰকাশ পাইছিল যদিও ১৯২১ চনত চলিহাদেৱৰ 'স্বৰাজ-সঙ্গীত' আৰু ১৯২৮ চনত 'গীতি-লহৰী'ৰ প্ৰকাশ পায়। 'গীতি-লহৰী'ত প্ৰকৃতিপ্ৰেম, আধ্যাত্মিক সুৰ আৰু জনজীৱনৰ প্ৰতি সহানুভূতিৰ সুৰ শুনিবলৈ পোৱা যায়। এই সময়ছোৱাতে বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ 'বাঁহী' আৰু 'প্ৰণয়সঙ্গীত', লক্ষ্মীৰাম বৰুৱাৰ 'সংগীতকোষ' আৰু 'সংগীতসাধনা' প্ৰকাশ পায়। অসমীয়া শব্দবোৰেৰেও, ক্লাচিকেল সংগীত যে গাব পাৰি বৰুৱাদেৱে তাৰেই বাট দৰ্শায়।

অসমৰ সংগীত জগতত পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ স্থানেই সুকীয়া— যাক পাৰ্বতি-সঙ্গীত বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে। তেওঁ নিজেও এগৰাকী সঙ্গীতজ্ঞ আছিল। যুক্তধ্বনি

ব্যৱহাৰ নকৰা কোমল, স্নিগ্ধ শব্দেৰে ভৰপূৰ তথা জগতৰ বস-ৰূপ-গন্ধ-স্পৰ্শ শব্দৰ ইন্দ্ৰিয়ানু-
গ্রাহ্যতাই বৰুৱাদেৱৰ গীতক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। তেওঁৰ সোণৰ সোলং (১৯৫৫),
ভজা টোকাৰিৰ সুৰ (১৯৫৯), গুণ-গুণনি (১৯৫৭), লুইতী (১৯৫৯), শুকুলা ডাৱৰ আৰু
কহুঁৱা ফুল (১৯৬৩)— সকলোতে ভালেমান বাচকবনীয়া গীত সন্নিবিষ্ট হৈ আছে।

বৰুৱাদেৱত পিছতে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ গীতত পোৱা গৈছে মধুৰ কথা আৰু সুৰ।
শব্দ, অৰ্থ, ব্যঞ্জনাৰ অপূৰ্ব সমন্বয়েৰে তেওঁৰ প্ৰায় তিনিশ গীতে অসমৰ সংগীত জগতত
সুকীয়া স্থান অধিকাৰ কৰি লৈছে।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ পিছতেই সংগীত জগতত সুকীয়া স্থান ল'বলৈ সক্ষম
হয় বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাদেৱে। এই তিনিওজনা অসমৰ জনতাৰ প্ৰাণৰো প্ৰাণৰ গীতিকাৰ,
সুৰকাৰ, কণ্ঠশিল্পী। ৰাভাদেৱৰ দুখন গীতৰ সংকলন হ'ল— 'মুক্তি দেউল' আৰু 'পৰজনমত
শুভ লগনত'।

লক্ষ্মীৰাম বৰুৱাৰ প্ৰিয়শিষ্য আছিল কীৰ্তিনাথ বৰদলৈ। বৰদলৈয়ে ১৯২৮ চনত
প্ৰকাশিত 'সুৰ পৰিচয়' নামৰ গ্ৰন্থৰ পৰা প্ৰায় বিশটা গীতলৈ আধুনিক গীতৰ স্বৰলিপি প্ৰস্তুত
কৰি সংৰক্ষিত কৰি থৈ গৈছে। সেই একে যুগেৰে পদ্মধৰ চলিহা, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা,
দেৱেশ্বৰ চলিহা, ৰাজেন্দ্ৰ নাথ বৰুৱা, ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, কীৰ্তিনাথ বৰদলৈ, বেণুধৰ ৰাজখোৱা
আদিৰ গীতত সুৰ সংযোজনা কৰি কীৰ্তিনাথ বৰদলৈয়ে নিজে স্বৰলিপি প্ৰস্তুত কৰি থৈ
যায়। "এইজনা গীতিকাৰৰ এটি অতি জনপ্ৰিয় গীত আছিল "জোনবাইৰ দেশতে সাজিম ঘৰ
এখনি" আৰু গীতটিত কণ্ঠদান কৰিছিল এগৰাকী খাছী গায়িকা ৰাণী খাৰলং পালে আৰু
গীতটিৰ সুৰ উদ্ধাৰ কৰিছিল লোকনাথ গোস্বামীদেৱে। ১৯৪৩ চনত আকাশবাণী কলিকতা
কেন্দ্ৰৰ পৰা প্ৰচাৰিত আধাঘণ্টীয়া অনুষ্ঠানত গীতটি প্ৰথম পৰিবেশন কৰিছিল হেমন্ত মুখাজীৰ
পত্নী বেলা মুখাজীয়ে। তেওঁক গীতটি শিকাইছিল দিলীপ শৰ্মাদেৱে আৰু শৰ্মাদেৱে কলিকতা
কেন্দ্ৰত নিজেও গীতটি পৰিবেশন কৰিছিল।"^{১৬}

পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱাদেৱেৰ প্ৰায় পূৰ্বৰ গীতিকাৰ উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰীয়েও (১৮৯৮-
১৯৫৩) দেৱধ্বনি, মন্দাকিনী, প্ৰতিধ্বনি আদি গীতৰ পুথি ৰচনা কৰিছিল। এই সংকলন
কেইখনত প্ৰায় তিনিশ গীত থকা বুলি জানিব পৰা যায়। বেণুধৰ ৰাজখোৱাদেৱে ইতিমধ্যে
ক্ৰমে ১৯০২ চনত 'অসমীয়া ভাই', ১৯০৬ চনত 'বাহী' আৰু ১৯১০ চনত 'সৰু ল'ৰাৰ
গান' নামৰ তিনিখন গীতৰ পুথি প্ৰকাশ কৰিছিল।

কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্যৰ 'বাউলী' প্ৰকাশ পায় ১৯৩০ চনত। তেখেতৰ 'বিলত
তিৰেবিৰাই পদুমৰ পাহি ঐ', 'তোমালৈ মোৰ মনতে পৰে' আদি গীত হাড়ে-হিমজুৰে
অসমীয়াৰ হৃদয় পৰশা গীত। যুদ্ধপূৰ্ব যুগতে প্ৰতিষ্ঠিত গীতিকাৰ মিত্ৰদেৱ মহন্তৰ 'গীতি
শতদল' প্ৰকাশ পায় ১৯৫৬ চনত। প্ৰায় শতাধিক গীতৰ সমষ্টি এই পুথিত

স্বদেশপ্ৰীতিমূলক, প্ৰাৰ্থনাসূচক আৰু ধেমেলীয়া গীতৰ সমাবেশ দেখা পোৱা যায়।
তেখেতৰ 'চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী' অসম সাহিত্য সভাৰ স্থায়ী আৰম্ভণী গীত।
হিন্দুস্থানী সঙ্গীতৰ ওজা কীৰ্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈৰ 'নামে মন্দাকিনী সৰগৰে পৰা আৰু
আই সোণৰ অসমহে' গীত দুটি মানুহৰ হৃদয়ৰ পৰা কদাপি মচিব নোৱাৰি।

কীৰ্তিনাথ বৰদলৈয়ে পুত্ৰ মুক্তিনাথ বৰদলৈৰ সহযোগত 'বাসন্তীৰ অভিষেক',
'সুৰ বিজয়', 'মেঘাৱলী' আদি নৃত্য-নাটিকা ৰচনা কৰিছিল। তাত দুয়োৰে সুৰ সংযোজনা
কৰা গীত আছিল ৫৪ টা। মুক্তিনাথ বৰদলৈয়ে একক ভাৱে ৰচনা কৰা 'ভক্ত প্ৰহ্লাদ' আৰু
'অৱলম্বন' নাটকৰ গীত আছিল মুঠ ১৬ টা— যিবিলাকৰ স্বৰলিপি পোৱা যায়। তেখেতৰ
তিনিখন গীতৰ পুথি হ'ল— গুঞ্জন (১৯৬০), কুমকুম (১৯৬৫) আৰু ফুলচন্দন (১৯৬৭)
চন। 'ভক্ত প্ৰহ্লাদ' আৰু 'অৱলম্বন' নাটকৰ বাকী ১২ টা গীতৰ স্বৰলিপি কৰি প্ৰকাশ কৰিছে
'শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীতৰ প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত কণ্ঠশিল্পী বৰপেটাৰ কবিদ্ৰ দাসে (ইংৰাজী বিষয়ৰ প্ৰবক্তা
আৰু সংগীতজ্ঞ)— 'নিতে নৱ অভিনৱছন্দে' নামকৰণেৰে"^{১৭} কলিকতাৰ অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰত
জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰি দেহেকেহে আত্মনিয়োগ কৰা আন এজন গীতিকাৰ হ'ল পুৰুষোত্তম
দাস। তেখেতৰ 'কাৰেঙৰ পদুলিত', 'বকুল ডালত পৰি', 'বানৰ জীয়ৰী কান্দে', 'এই মোৰ
কামৰূপ ধাম'— আদি গীত মনপৰশা। ইয়াৰোপৰিও 'শ্ৰীময়ী অসমৰ শীতল বুকুত উঠে'
গীতটি অসমৰ ৰঙালী বিহুৰ পতাকা সংগীত।

মুক্তিনাথ বৰদলৈৰ পিছতে গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, কণ্ঠশিল্পী পৃথিবীখ্যাত ড° ভূপেন
হাজৰিকাৰ নামেই ল'ব লাগিব। তেখেতৰ 'জিলিকাৰ লুইতৰে পাৰ' (১৯৬২), 'সংগ্ৰাম
লগ্নে আজি' (১৯৬২), 'আগলি বাঁহৰে লাহৰী গগণা' (১৯৬৪), 'বহিমান ব্ৰহ্মপুত্ৰ'
(১৯৮০) আদি গীতৰ পুথি প্ৰকাশ পায়। গুৱাহাটী আকাশবাণী কেন্দ্ৰই পোহৰলৈ অনা
আনকেইজনমান গায়ক তথা গীতিকাৰ হ'ল পুৰুষোত্তম দাস, ড° লক্ষ্মীৰা দাস, কমল
নাৰায়ণ চৌধুৰী, তফজ্জুল আলি, হেমন হাজৰিকা ইত্যাদি। পুৰুষোত্তম দাসৰ সুৰবাণী,
ত্ৰিবেণী (১৯৫০), শ্ৰীময়ী (১৯৬২) কেইখনমান উল্লেখযোগ্য গীতৰ পুথি। থলুৱা
লোকগীতৰ আৰ্হিত ৰচনা কৰা কমলনাৰায়ণ চৌধুৰীৰ 'গীতাৱলী' (১৯৫৬) অন্যতম
অৱদান। লক্ষ্মীৰা দাসৰ 'সুৰসেতু' (১৯৫৬), 'গীতালি' (১৯৬০), 'ময়ূৰপঙ্খী' (১৯৬৮)
আদি কেইখনমান উল্লেখযোগ্য গীতৰ পুথি।

১৯৫৫ চনত ডিব্ৰুগড়ৰ ডি.এইচ.এছ.কে. কলেজৰ অসমীয়া বিভাগৰ অধ্যাপক
হৈ থকাৰ কালছোৱাতে গীতিকাৰ তফজ্জুল আলিৰ মন্দাক্ৰান্তা (১৯৫৭), অঘৰী
ককাইদেউৰ গীত (১৯৫৯) অৰু অনুষ্টিপ (১৯৬২) প্ৰকাশ পায়। পঞ্চাছৰ দশকৰ তেখেতৰ
কেইটিমান জনপ্ৰিয় গীত আছিল 'মন্দাক্ৰান্তা মোৰ কবিতাৰ কোন তুমি মধুছন্দা', 'বহুদিন
বকুলৰ গোন্ধ পোৱা নাই', 'চম্পাৱতী তোমাৰ ঘাটত' ইত্যাদি।

কণ্ঠশিল্পী সুদক্ষিণা শৰ্মা, জয়ন্ত হাজৰিকা, দিলীপ চৌধুৰী, বিদীপ দত্ত, চাৰু গোঁহাই, ৰুবি সিন্ধা, মঞ্জুমালা শৰ্মা ফুকন, মীৰা চহৰীয়া, শান্তা উজীৰ, জে. পি. দাস, বৈকুণ্ঠ গগৈ আদিয়ে জনপ্ৰিয় কৰি তোলা আন এজন গীতিকাৰ আছিল দ্বিজেন্দ্ৰ মোহন শৰ্মা। তেখেতৰ 'মাহ হালধিৰে', 'টোপ টোপ ৰতাতলিত', 'বহাগ আহিল ঢোলৰ মাতত', 'তৰাৰ আখৰেৰে', 'ফুল ফুলক ৰ'দৰে ফুল' আদি গীতৰ জনপ্ৰিয়তা কেতিয়াও নুই কৰিব নোৱাৰি। তেখেতৰ দুখন গীতৰ পুথি আছিল— 'মোৰ গীত' আৰু 'অন্তৰংগ জোনাক'।

'কলংপৰীয়া গীত' (১৯৬৮)ৰ জন্মদাতা তথা লোকগীত সুৰীয়া গীতৰ জন্মদাতা ৰুদ্ৰ বৰুৱাৰ স্থান অসমৰ সংগীত জগতত সুকীয়া। ঠিক তেনেদৰে পৰাগ চলিহাদেৱৰ 'বনপোনাৰ মনগীত' থলুৱা সুৰৰ অন্যতম গীতৰ পুথি।

অন্যতম গীতিকাৰ "কেশৱ মহন্তৰ গীতত শোষিত-পতিতৰ প্ৰতি দৰদ, গ্ৰাম্য সৌন্দৰ্য আৰু ঐতিহ্যৰ প্ৰতি মোহ, দুষ্কৃতিৰ অৱসান, হৃদয়ৰ সূক্ষ্ম তন্ত্ৰীডাল কঁপাই যাব পৰা ভাবানুভূতিৰ প্ৰকাশ উপলব্ধি কৰা যায়" (অ.সা.স. ইতিবৃত্ত, পৃঃ ৪৯৬)। তেখেতৰ গীতৰ পুথি তিনিখন— 'ৰদ জিকিমিকি' (১৯৬০), 'কুঁৱলী আঁতৰি যা' (১৯৬৪) আৰু 'দিশ ধৰলী বৰণ' (১৯৭৯)।

আছুতীয়াকৈ গীতৰ পুথি প্ৰকাশ নেপালেও নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ নিজেও এগৰাকী সু-গায়িকা হোৱাৰ উপৰিও অলেখ গীত তেওঁ ৰচনা কৰি গৈছে— তাৰে বহু গীত জয়ন্ত হাজৰিকাই জনপ্ৰিয় কৰি থৈ গৈছে।

লীলা গগৈৰ 'গীত মালধ' (১৯৬৪), আলিমুন্নিছা পিয়াৰৰ 'সুৰ-নিজৰা' (১৯৫৬), ইন্দিৰা আলিৰ 'নিৰিবিলি' (১৯৭০), 'সুৰমিতা' (১৯৭৫), নগেন বৰাৰ 'গীতিগুঞ্জ' (১৯৬৩), হেমন্ত গোস্বামীৰ 'মনৰ কঙ্কৰাৰ খুলিলো' (১৯৭১), নবীনচন্দ্ৰ কাঠ হাজৰিকাৰ 'পখিলা পাখিৰ নাও'— অসমৰ গীতৰ জগতলৈ উল্লেখযোগ্য অৱদান।

অন্যান্য গীতিকাৰসকলৰ ভিতৰত নৱকান্ত বৰুৱা, সতীশ দাস, আনন্দী দাস, সূৰ্য বৰা, মুকুল বৰুৱা, বিৰিঞ্চি মেধি, শুনীন ৰাজখোৱা, শ্যামানন্দ বৈশ্য, কীৰ্তিকমল ভূঞা, পৰাগ ভট্টাচাৰ্য, হীৰেণ গোঁহাই আদিৰ নাম ল'ব লাগিব।

'সুগন্ধি পখিলা' খ্যাত কবি হীৰেণ ভট্টাচাৰ্যৰ বহুগীত জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে পুলক বেনাৰ্জী, লোকনাথ গোস্বামী, জুবিন গাৰ্গ আদি কণ্ঠশিল্পীয়ে। এই লেখাত জ্ঞাতে-অজ্ঞাতে অনেক গীতিকাৰৰ গীতৰ পুথি বা জনপ্ৰিয় গীত নিশ্চয় বাদ পৰি ৰৈছে— সদাশয় পাঠকে যেন সেইবিলাক আমাক আঙুলিয়াই দিয়ে।

৩.০ সামৰণি :

সাম্প্ৰতিক কালত গীতলৈ, সুৰলৈ ৰূপান্তৰ, সংমিশ্ৰণ আৰু সমন্বয় অহাটো

চকুত পৰা অন্যতম বিষয়। জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই 'ৰূপান্তৰেহে জগত ধুনীয়া কৰে' বুলি কৈ গৈছে। 'শুন শুন ৰে সুৰ' বৰগীতৰ সুৰৰ আধাৰত তেওঁ 'লুইতৰ পাৰে আমি ডেকা ল'ৰা', বিয়ানাৰ সুৰৰ আধাৰত 'গছে গছে পাতি দিলে' আদি গীতৰ মাজেৰে তেওঁ ৰূপান্তৰৰ উদাহৰণ দি গৈছে। বিয়ানাৰ সুৰত অৰ্চনা মহন্তই 'মেঘ মুক্তি' চলচ্চিত্ৰত গোৱা 'অ ফুলপাহ হালিছ' জালিছ' অন্যতম গীত। জুবিন গাৰ্গে নাগাৰা নামৰ সুৰত গাইছে— "সোণেৰে সজোৱা পঁজা জহি খহি যায়"— এয়া হৈছে ৰূপান্তৰ।

অসমীয়া গীতৰ সুৰত হিন্দী চলচ্চিত্ৰৰ গীতো সৃষ্টি হৈছে। "যোগেশ ভৰালীৰ 'ঘন বৰষুণ পিছল মাটি'— গীতটোৰ সুৰ বিখ্যাত সংগীত পৰিচালক নৌছাদে ১৯৫২ চনত মাদাৰ ইণ্ডিয়া চলচ্চিত্ৰৰ এটা গীতত প্ৰয়োগ কৰিছিল। বাপ্পী লাহিড়ীৰ সংগীত পৰিচালিত চাহেব চলচ্চিত্ৰৰ 'য়াৰ বিনা ছেইন কাঁহাৰে' গীতটো 'কানাই পাৰ কৰাহে' গীতৰ সুৰ শুনিবলৈ পোৱা যায়। জীত বোলছবিৰ হৰিহৰণে গোৱা 'হাম তুমছে না কুছ কেহ না পায়' গীতটোৰ সুৰৰ লগত যেন নীলিমা খাতুনৰ 'আজি মেঘৰ মাদল বাজিছে' গীতটি মিলি যায়। জয়ন্ত হাজৰিকাৰ 'কেতিয়াবা বেজাৰতে'ৰ সুৰ ৰাজেশ ৰোশনৰ জুৰ্ম বোলছবিৰ 'জব কোই বাত বিগৰ জায়ে'ৰ সুৰ যেন মিলি যায়।

লোকসংগীতৰ সুৰ আধুনিক গীতত তুলি ধৰাটো নিশ্চয় আশাব্যঞ্জক। কিন্তু অন্ধঅনুকৰণৰ আমি বিৰোধিতা কৰোঁ। অংগৰাগ মহন্তৰ ঐকান্তিক চেপ্টা এইখিনিতে শলাগিবলগীয়া। স্বকীয় সুৰ, স্বকীয় বাদ্যযন্ত্ৰৰ লগত পাশ্চাত্য বাদ্যযন্ত্ৰৰ অপূৰ্ব সংমিশ্ৰণত সৃষ্টি এইলানি গীতে সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে, তেওঁৰ 'বৈঠা মাৰো, বৈঠা মাৰো' গীতটি এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য।

দূৰদৰ্শনত, সাংবাদিক মৃগাল তালুকদাৰে পুৰণি বহুগীতৰ ৰচয়িতা, ৰচনাকাল, সুৰকাৰ, গায়ক, প্ৰথম বাণীবন্ধন, প্ৰচাৰৰ মাধ্যম— আদি উদ্ধাৰৰ বাবে লোৱা প্ৰচেষ্টা আমাৰ চকুত পৰিছে। আমি আশাবাদী যে আমাৰ এই সংগীতৰ ধাৰা যেন ক্ৰমাৎ উচ্চৰ পৰা উচ্চস্তৰলৈ ধাৰমান হয়। সংগীতৰ ধাৰা সম্পৰ্কত নিশ্চয় গৱেষণা হ'বলৈ বাকী আছে। শেষত তাৰেই দুটিমান বিষয় উল্লেখ কৰা হ'ল—

(ক) গীতিকাৰৰ পৰিচয় আৰু প্ৰকাশিত গীতৰ পুথি

(খ) গীতৰ পুথি প্ৰকাশ নোহোৱা গীতিকাৰ

(গ) থলুৱা কথাবে গীত লিখা গীতিকাৰ

(ঘ) গীতিকাৰ আৰু গায়কৰ সম্পৰ্ক

(ঙ) অসমীয়া গীতৰ জগতত নাৰীকণ্ঠ

(চ) নিজে গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, কণ্ঠশিল্পীৰ স্থানত থকা গীতিকাৰ

(ছ) থলুৱা বাদ্যযন্ত্ৰৰ প্ৰয়োগেৰে গীতৰ চৰ্চা কৰা কণ্ঠশিল্পী আৰু গীতিকাৰ— ইত্যাদি।

পাদটীকা

- ১। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃঃ ১৭
 ২। বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা : ফুলৰ এই মেলাতে, পৃঃ ৬, পাতনি
 ৩। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃঃ ৪১
 ৪। বৰা, দিলীপ : বক্তৃতা, পৰিশীলন পাঠ্যক্রম, গু. বি. বিদ্যালয়
 ৫। উল্লিখিত, : পৃঃ ৯৩
 ৬। নেওগ, মহেশ্বৰ : সঞ্চয়ন, পৃঃ ৬
 ৭। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃঃ ১৮৫
 ৮। বৰুৱা, শান্তনুকৌশিক : সাহিত্যৰ জ্ঞানকোষ, পৃঃ ২১৫
 ৯। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃঃ ২৩৬
 ১০। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃঃ ২৫৫
 ১১। বক্তৃতা, দিলীপ বৰা : পৰিশীলন পাঠ্যক্রম, গু. বি. বিদ্যালয়
 ১২। দৈনিক জনমভূমি : শনিবৰীয়া পৃষ্ঠা, ১১ মে', ২০১৩ চন

প্ৰসংগ পুথি

- ১। শর্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, সৌমাৰ প্ৰকাশ, শিলপুখুৰী, গুৱাহাটী, নৱম সংস্কৰণ, জুলাই, ২০০৯
 ২। বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা : ফুলৰ এই মেলাতে, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, জুন, ২০০২
 ৩। নেওগ, মহেশ্বৰ : সঞ্চয়ন, সাহিত্য অকাদেমি, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৭১
 ৪। বৰুৱা, শান্তনুকৌশিক : সাহিত্যৰ জ্ঞানকোষ

চৰ্যাপদ আৰু সমকালীন ভাষা সাহিত্য সংস্কৃতি

ৰেখামণি গগৈ

০.০০ অবতৰণিকা :

'চৰ্যাপদ' অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰাচীনতম লিখিত নিদৰ্শন। মূলতঃ চৰ্যাপদবোৰ তাত্ত্বিক বৌদ্ধধৰ্মৰ সহযজ্ঞ শাখাৰ ধৰ্মীয় সাধনমাৰ্গৰ গীত। হ'লেও এই চৰ্যাপদবোৰ অসম আৰু অসমীয়াৰ ঐতিহ্য বহন কৰা মাধ্যম। যাৰবাবে চৰ্যাপদক প্ৰত্ন অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম লিখিত নিদৰ্শন বুলিও কোৱা হয়। আমি জানো যে এটা ভাষাই সমকালৰ সংস্ৰাতিত প্ৰতিবিস্তিত কৰে, সংস্কৃতিত পৰিবৰ্তন আহিলে ভাষালৈও পৰিবৰ্তন অহা স্বাভাৱিক। সেয়ে কোৱা হয় ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ মাজত অভিন্ন সম্পৰ্ক আছে।

চৰ্যাপদবোৰ ৰচিত হয় খ্ৰীঃ অষ্টমৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ ভিতৰত। সেই সময়ত মহাযান বৌদ্ধধৰ্মৰ ভিত্তিত মগধ, বঙ্গ, কলিঙ্গ, কামৰূপ আৰু নেপাল তিব্বতত তাত্ত্বিক বৌদ্ধধৰ্ম নামে এক বিৰাট ধৰ্ম সম্প্ৰদায় গঢ়ি উঠিছিল। যাৰ ফলত তাত্ত্বিক বৌদ্ধধৰ্মৰ বেছিভাগ সিদ্ধাচাৰ্যই তত্ত্ব-কথা আৰু গীতপদৰ পুথি লিখিছিল। আৰু সেইবোৰ বেছিভাগ তিব্বতী ভাষালৈ অনূদিত হৈছিল। প্ৰথমে Brain Hodgson নামে এজন ইংৰাজে পোনপ্ৰথমে নেপালৰ পৰা কেইবাখনো তাত্ত্বিক বৌদ্ধধৰ্মৰ শাস্ত্ৰ উদ্ধাৰ কৰে। পৰৱৰ্তী কালত হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে ১৯০৭ চনত নেপালৰ ৰাজদৰবাৰৰ পৰা উদ্ধাৰ বাবে ক্ৰমে 'চৰ্য্যচৰ্য্য বিনিশ্চয়', সৰোজবজ্ৰৰ দোহাকোষ আৰু কৃষ্ণচাৰ্য্যৰ দোহাকোষ আৰু ভাকানৰ পুথিখনো মিলাই মুঠ চাৰিখন একেলগ কৰি সম্পাদন কৰি 'হাজাৰ বছৰৰ পুৰাণ বাঙ্গালা ভাষাৰ বৌদ্ধগান ও দোহা' বুলি নামাকৰণ কৰে। 'চৰ্য্য' নামটোও পোনপ্ৰথমে হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে প্ৰয়োগ কৰিছিল।

বৌদ্ধধৰ্মৰ অহিংসা বানী সৰোগত কৰা প্ৰাচীন কামৰূপৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক পৰিস্থিতি তথা বিবিধ তত্ত্ব আৰু তথ্য কেনেদৰে চৰ্যাপদবোৰত প্ৰতিফলিত হৈছে সেয়া আলোচনাৰ বিষয়। এই উদ্দেশ্যে 'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি' শীৰ্ষক আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰিবলৈ লোৱা হৈছে।

১.০০ প্ৰস্তাৱনা :

'সংস্কৃতি' এটা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰ বোৱতী সূৰ্তি। নৈৰ গতিয়েই সংস্কৃতিৰ

ৰেখামণি গগৈ, অংশকালীন প্ৰবক্তা, অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

গতি। সংস্কৃতিয়ে যথার্থতে এটা জাতিৰ সমগ্ৰ সৃষ্টি প্ৰতিভাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। হিন্দু ধৰ্মই যেনেকৈ ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ চিন্তাজগতত আলোড়ন তুলি পুনৰ নতুন সৃষ্টিৰ বাট কাটছিল। বৌদ্ধধৰ্মইয়ো ভাৰতত জন্মগ্ৰহণ কৰি সাহিত্য সংস্কৃতিৰ জগতলৈ প্ৰভুত বৰঙণি দি থৈ গৈছিল।

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যত বৌদ্ধধৰ্মই বিস্তৃতি লাভ কৰে অশোকৰ ৰাজত্ব কালত। সেই সময়ত হত্যা, হিংসা, ব্যভিচাৰ আদিয়ে কামৰূপৰ মানুহক জুৰুলা কৰিছিল। কামৰূপত বাস কৰা মঙ্গোলীয় লোকসকলৰ স্থানীয় বা নিজাধৰ্ম 'মেজিক' তথা তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ বৌদ্ধধৰ্মৰ ভিতৰলৈ অনুপ্ৰবেশ কৰে। এইদৰে মহাযান পন্থাত তন্ত্ৰযান, মন্ত্ৰযান, সহজযান, বজ্ৰযান আদি পন্থাবোৰ জন্মলাভ কৰে। ঘাইকৈ সহজযানৰ প্ৰভাৱ উত্তৰ বঙ্গ আৰু অসমত বেছি। পৰৱৰ্তীকালত এই সহজযান পন্থাৰ সিদ্ধাচাৰ্যসকলে বৌদ্ধদোহা বা বৌদ্ধগীত ৰচনা কৰে। এই বৌদ্ধ গীতবোৰেই 'চৰ্যাপদ' নাম পায়। চৰ্যাপদবোৰৰ ৰচনা কাল সম্পৰ্কে ভিন্নজনে ভিন্নমত প্ৰকাশ কৰিছে যদিও অষ্টম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ ভিতৰ ৰচনা কৰা কথাটোহে সৰ্বজনবিদিত। এই গীত-পদবোৰে প্ৰাচীন কামৰূপৰ বাবেবৰণীয়া থলুৱা সংস্কৃতিৰ বিবিধ উপাদান সম্পৰ্কীয় তত্ত্ব আৰু তথ্য বহন কৰিছে। গতিকে এই গীতপদবোৰ প্ৰাচীন কামৰূপৰ বাবেবৰণীয়া থলুৱা সংস্কৃতিৰ লগত সংমিশ্ৰিত অসমীয়া সমাজৰ এক প্ৰকাৰ জাতীয় গুৰুত্ব নিহিত হৈ আছে বুলি ক'ব পাৰি। সেয়ে এই আলোচনা পত্ৰ জৰিয়তে চৰ্যাকালীন সমাজৰ সংস্কৃতি পটভূমি আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হ'ল।

১.০২ বিষয়বস্তুৰ উদ্দেশ্য :

যিকোনো আলোচ্য বিষয় এটা মূল উদ্দেশ্য থকাৰ দৰে 'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি' শীৰ্ষক আলোচনাটিৰো এটা মূল উদ্দেশ্য আছে। সেইটো হ'ল বৌদ্ধধৰ্ম দৰ্শনৰ ভেটিত ৰচিত চৰ্যাপদবোৰৰ জৰিয়তে সেই সময়ৰ লোকসকলৰ ধৰ্মীয় পটভূমি, সাহিত্যৰাজি, অধ্যয়ণ কৰি চৰ্যাপদৰ দ্বাৰ্থবোধ মৰ্মবস্তুৰি পাঠ উদ্ধাৰ কৰা। ইয়াৰ জৰিয়তে চৰ্যাপদকালীন সমাজৰ লোকসংস্কৃতিৰ আলোচনা আৰু অসমীয়া লোকগীতত চৰ্যাপদৰ প্ৰভাৱ।

১.০২ বিষয়বস্তুৰ গুৰুত্ব :

অষ্টম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ ভিতৰত ৰচনা এই চৰ্যাপদবোৰ মহাযানী বৌদ্ধধৰ্মৰ অন্তৰ্গত তন্ত্ৰযান শাখাৰ শেহতীয়া পন্থা সহজযান মতাবলম্বী সিদ্ধাচাৰ্যসকলৰ ধৰ্ম-সাধনা আৰু সাহিত্য-চৰ্চাৰ প্ৰশস্ত নিদৰ্শন। চৰ্যাপদবোৰে যিহেতু প্ৰাচীন কামৰূপৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ভৌগলিক, সাংস্কৃতিক এই সকলোকেইটা দিশ দাঙি ধৰিছে। গতিকে চৰ্যাপদ আমাৰ ঐতিহ্যৰ অমূল্য সম্পদ। তদুপৰি চৰ্যাপদ ৰচিত হোৱা সময়ত

ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ শেষস্তৰ অপভ্ৰংশই সময়সূচী খৃঃ ষষ্ঠৰ পৰা দশম শতিকা মানত পৰা আঞ্চলিক ৰূপ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। এই আঞ্চলিক ৰূপ কেইটাই চৰ্যাপদক নিজৰ নিজৰ ভাষাৰ প্ৰত্ন ৰূপ বুলি প্ৰতিপন্ন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰে। গতিকে চৰ্যাপদবোৰ অসম তথা প্ৰাচীন কামৰূপৰ অসমীয়া ভাষাৰহে প্ৰত্নৰূপ সেই কথা প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ চৰ্যাপদৰ পাঠোদ্ধাৰ কৰা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। সাহিত্যত যিহেতু সমাজ প্ৰতিবিস্তিত হয়, সেয়ে 'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি' শীৰ্ষক আলোচনাটিৰ গুৰুত্ব আছে বুলি ক'ব পাৰি।

১.০৩ অধ্যয়ণৰ পৰিসৰঃ

'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি' শীৰ্ষক আলোচনা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে বিষয়বস্তুৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি পোনতে চৰ্যাপদকালীন সমাজৰ লোকসংস্কৃতিৰ ধাৰণা দিবলৈ যত্ন কৰা হ'ব। যাৰ কাৰণে চৰ্যাপদ কালীন লোকসমাজৰ সামাজিক আচৰণ তথা সেই সময়ৰ লোকসকলৰ চিন্তা-চৰ্চা, বিশ্বাস-পৰম্পৰা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, উৎসৱ-পাৰ্বণ, ধৰ্ম আদিৰ সম্পৰ্কে জ্ঞান লাভ কৰিব পৰা যাব।

১.০৪ অধ্যয়নৰ পদ্ধতিঃ

'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি'- শীৰ্ষক আলোচনা পত্ৰখনৰ বিষয়বস্তুলৈ দৃষ্টি ৰাখি বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি অনুসৰণ কৰা হ'ব।

২.০০ চৰ্যাকালীন সমাজৰ পৰিচয়ঃ

মানুহ স্বভাৱতে সামাজিক প্ৰাণী। সমাজ বুলিলে এখন নিৰ্দিষ্ট ঠাই য'ত দীৰ্ঘকালীন ভাৱে বসবাস কৰা বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ লোক, সিবিলাকৰ সাজ-পাৰ, ধৰ্ম-কৰ্ম, ৰীতি-নীতি, জীৱন-নিৰ্বাহৰ সমল, সাংস্কৃতিক ৰুচি আৰু মামসিক দৃষ্টি-ভঙ্গী আদি নানা কথা জড়িত হৈ থাকে। চৰ্যাপদৰ মাজেৰে প্ৰতিত হোৱা সমাজখনতো এইবোৰ কথা লক্ষ্য কৰা যায়। এইখন সমাজত ঘাইকৈ নিম্ন শ্ৰেণীৰ জনগোষ্ঠীয়ে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা চকুত পৰে।

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যতো খৃঃ ষষ্ঠ শতিকাৰ পৰা জাতিভেদ প্ৰথা থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। তদুপৰি ব্ৰাহ্মনৰ উপৰিও কায়স্থ, লেখক, দৈবজ্ঞ আদি জাতি বা সম্প্ৰদায় আছিল। ইয়াৰ পিছত পুৰণি কামৰূপ ৰাজ্যৰ সমাজত কেইবাটাও সম্প্ৰদায়ৰ নাম পাওঁ যেনে- ব্ৰাহ্মন, কায়স্থ, ক্ষত্ৰী, বৈশ্য, নটভাট, তেলী, তান্তী, ঠঠাৰি, সোণাৰি, কঁসাৰ (কহাঁৰ) লঙ্ঘাৰি, বণিয়া, চমাৰ, কমাৰ, সুতাৰ, ধোৱা আৰু কুস্তকাৰ (কুমাৰ)।

ষষ্ঠ শতিকাত বৌদ্ধধৰ্মৰ ফলত ভাৰতবৰ্ষৰ জাতি ভেদ প্ৰথাত কুঠাৰঘাত পৰে।

ফলস্বৰূপে কামৰূপতো ধৰ্মৰ গোড়ামি কমি ধৰ্ম-সাধনাৰ এনে এখন প্ৰশস্ত ক্ষেত্ৰ কামৰূপ পীঠতে সহজযানী সিদ্ধাচাৰ্য্যসকলে চৰ্যাগীতবোৰ ৰচনা কৰিছিল। সেয়ে চৰ্য্যাপদৰ জৰিয়তে তাহানিৰ কামৰূপত বাস কৰা ডোম, তাঁতী, যোগী, ব্যাধ, সূতাৰ, শৰৰ, চাঙাল, কাপালিক, ব্ৰাহ্মান, সোণাৰি, মুখী, নট, ডাট, কুমাৰ প্ৰভৃতি লোকক লগ পোৱা গৈছে।

চৰ্য্যাপদৰ সমাজখন সৰ্বসাধাৰণ লোকৰ সমাজৰ পৰা পৃথক আছিল। এইখন সমাজ সহজযান পন্থাৰ ধৰ্মীয় সমাজ, ইয়াত তাহানিৰ তথাকথিত নিম্ন শ্ৰেণীৰ লোকে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে। উচ্চ শ্ৰেণীৰ ব্ৰাহ্মানক ইয়াত ৰূপক হিচাপেহে উপস্থাপন কৰা হৈছে।

৩.০০ চৰ্য্যাকালীন সমাজৰ লোকসংস্কৃতি:

এখন সমাজৰ নতুবা এটা জাতিৰ সংস্কৃতি অধ্যয়ন কৰা তেতিয়াহে পৰিপূৰ্ণ হ'ব যেতিয়া লোকসমাজৰ লোকসংস্কৃতিৰ ধাৰণাটো স্পষ্ট হ'ব। সাধাৰণভাৱে চাবলৈ গ'লে লোকসমাজৰ সামাজিক আচৰণেই লোক সংস্কৃতি। অৰ্থাৎ লোকসংস্কৃতি লোকজীৱনৰ দলিল স্বৰূপ। কোনো এটা জাতিৰ চিন্তা-চৰ্চা, বিশ্বাস-পৰম্পৰা আদি সেই জাতিটোৰ লোকসংস্কৃতিৰ উপাদানসমূহৰ অধ্যয়নৰ জৰিয়তে জানিব পাৰি। সেয়ে আলোচনাৰ সুবিধাৰ বাবে চৰ্য্যাকালীন সমাজৰো সংস্কৃতিৰো আলোচনা কৰিবলৈ লোকসংস্কৃতিৰ বিভাগ বোৰৰ জৰিয়তে আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হ'ব।

৩.০১ মৌখিক সাহিত্য:

সাধাৰণতে মানুহৰ স্মৃতিৰ ওপৰত ভিত্তিকৰি আদিম যুগৰে পৰা নিৰক্ষৰ চহা সৰ্বসাধাৰণ লোকৰ দ্বাৰা মুখে মুখে যিবোৰ সাহিত্য প্ৰজলন হৈ আহিছে সেইবোৰেই লোকসাহিত্যৰ অন্তৰ্গত। লোকসাহিত্য মানুহৰ মুখে মুখে যুগ যুগ ধৰি চলি অহা বাবে ইয়াক মৌখিক সাহিত্যও বোলা হৈছে। চৰ্য্যাপদৰ টিকাকৰণৰ ড^o তাৰাপদ মুখোপাধ্যায় চাৰ্য্যাপদবোৰকো সাধাৰণতে 'গীত-পদ' ৰ ঠাইত কেৱল 'গীত' বুলি কোৱাই যুক্তি সংগত বুলি কৈছে। অসমীয়াত গীত আৰু পদ দুয়োটা শব্দই সমাৰ্থবাচক, অৱশ্যে গীত বুলি ক'লে পোনে-পোনেই লোকগীতৰ কথা আমাৰ মনলৈ আহে। তথাপি লোকগীত মানে আমি সাধাৰণতে লৌকিক গীতকহে বুজোঁ। গতিকে অসমীয়া চৰ্য্যাগীত বা চৰ্য্যাপদ একেই কথা। 'চৰ্য্য' শব্দটো এটি পৰিভাষিক শব্দ।

চৰ্য্যাগীতবোৰৰ দৈৰ্ঘ্য সাধাৰণতে দশ শাৰীৰ। আৰু এই গীতবোৰত আমাৰ পুৰণি কাব্য আৰু বৰগীতবোৰত থকাৰ দৰে ভনিতা আছে। যেনে-

- ১) ভনই লুই আম্হে ৰাণে দিঠা।
ধমণ চমন বেণি পাণ্ডি বইঠা।

- ২) ভুসুক ভণই মই বুঝিঅ মেলেঁ।

সহজানন্দ মহাসুহলীলেঁ (চৰ্য্য - ২৭)

অৰ্থাৎ 'মই ভুসুকপাদে (প্ৰজ্ঞা আৰু উপায়ৰ) মিলনৰ ফলত সহজানন্দ মহাসুখ কি বস্তু তাক (গুৰুৰ কৃপাত) বুজিব পাৰিছোঁ।

অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত অন্যান্য লোকগীতৰ লগতে 'দেহ-বিচাৰ গীত' বুলি একশ্ৰেণী গীতৰ প্ৰচলন আছে। এই দেহ-বিচাৰ গীতৰ ঐতিহাসিক উৎস ৮ম - ১২শ শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত চৰ্য্যাপদবোৰ বুলি ধাৰণা কৰা হয়। কাৰণ দুয়োবিধ গীতৰ বিষয়-বস্তু আৰু ভাৱ বস্তুৰ মাজত মিল থকা দেখা যায়। আনহাতে এই গীতবোৰক চৰ্য্যাগীত আৰু বৰগীতৰ সংযোগ সেতু বুলিও কব পাৰি। তদুপৰি দেহবিচাৰ গীতৰ ধৰ্মীয় পটভূমি অনুসৰি দ্বাদশ শতিকাৰ সমাপ্তিৰ লগে লগে কামৰূপ ৰাজ্যত শৈৱ আৰু সহজযান ধৰ্মৰ সামাজিক প্ৰভাৱ কমি আহে। দেহবিচাৰ গীতবোৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট ধৰ্মৰ মতবাদ বহন নকৰিলেও সেইবোৰ তত্ত্বমূলক গীত। শৰীৰ, সংসাৰ, জীৱাত্মা, পৰমাত্মা, গুৰু-ভকত সম্পৰ্কীয় দাৰ্শনিক কথাৰে সেইবোৰ পৰিপূৰ্ণ। গতিকে কব পাৰি দেহ-বিচাৰ গীত চৰ্য্যাপদৰ প্ৰভাৱৰ ফল সেয়া সহজে অনুমান কৰিব পাৰি। সেয়ে দেহবিচাৰ গীতৰ মাজতেই চৰ্য্যাপদৰ মৰ্মাৰ্থ বিচাৰি পাব পাৰি। যথা,

লুইপাদৰ প্ৰথম চৰ্য্যটি হ'ল-

'কাআ তৰুবৰ পঞ্চ বি ভাল।

চঞ্চল চীত্ৰ পইঠো ৰাল।

(পঞ্চ স্কন্ধ, দশ ইন্দ্ৰিয়, চিন্ত-বুদ্ধি-মন, জীৱ-দেহ আদিৰ তত্ত্ব দাঙি ধৰাৰ দৰে দেহ বিচাৰ গীততো ৰচকে তেনে তত্ত্বৰ আভাস দিছে।)

চৰ্য্যাপদৰ ভাৱ-বস্তু, প্ৰকাশ-ভঙ্গী আৰু ৰাগ-ৰাগিনীৰ লগত মিল থকা উল্টা-পুৰাণৰ গীত নামনি অসমৰ গ্ৰামাঞ্চলত বহল প্ৰচলন আছিল। কিছুমান দেহবিচাৰ গীত আৰু উল্টা-পুৰাণ^১ৰ গীত চৰ্য্যাগীতি প্ৰৱাহেৰেই মৰা-সুঁতি যেন হৈ আমাৰ গ্ৰাম্য সমাজত চলি আছে। যথা

দিহা - অ'মোৰ গুৰুদেউ ই কথা পৈতাব কুনে,

লাউ তল গৈলা শিল উপঙিলা

চামৰ নাও গৈলা তলে। মোৰ গুৰুদেউ.....

পদ - অ'হি এ, পৰ্বতাৰ উপাৰে কমলো ফুলিছে

কমালাৰ উপাৰে গাছ।

অ' গাছৰে উপাৰে কুৰুৱাৰে বাহা

কুৰুৱাৰ উপাৰে মাছ।। মোৰ গুৰুদেউ...

৩.০২ ভৌতিক সংস্কৃতি :

ভৌতিক সংস্কৃতি বুলিলে বিশেষকৈ আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ ব্যৱহৃত সামগ্ৰীসমূহকে বুজা যায়। লোকস্বপতিবিদ্যা, লোকবন্ধনপ্ৰণালী, লোকআভৰণ, লোকশিল্প, লোককলা ইত্যাদি ভৌতিক সংস্কৃতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত। সমাজত নাৰী পুৰুষে কেনেকৈ ঘৰ-দুৱাৰ নিৰ্মাণ কৰে, খাদ্য দ্ৰব্য ৰান্ধে, খেতি-বাতি কৰে, মাছ-কাছ পোহে, কেনেকৈ কাপোৰ তৈয়াৰ কৰে। সা-সৰঞ্জাম, বাচন-বৰ্তন প্ৰস্তুত কৰে ইত্যাদি চৰ্চাই ভৌতিক সংস্কৃতিৰ মূল বিষয়। চৰ্যাঁকালীন সমাজখনত ভৌতিক সংস্কৃতিৰে গুৰুত্ব অতি বেছি। চৰ্যাঁপদত বৰ্ণিত সমাজখন প্ৰধানকৈ কৃষিভিত্তিক গ্ৰামীন সমাজ। ই ৰাজ-ৰাজোৱান, ডা-ডাঙৰীয়াৰ নাগৰিক অৱস্থানৰ বাহিৰত। ধান খেতি সমাজত প্ৰধান জীৱিকা আছিল। মানুহৰ প্ৰধান আছিল ভাত। কিন্তু তাকো যথেষ্ট ৰূপে পোৱা নগৈছিল। এন্দুৰ নিগনিয়ৈ পথাৰৰ খেতি নষ্ট কৰিছিল। ফলত ভাতৰ আকাল হৈছিল। ৩৩ নং চৰ্যাঁটিত ইয়াৰ আভাস আছে এনেদৰে।

টালত মোৰ ঘৰ নাহি পড়বেহী।

হাড়ীত ভাত নাহি নিতি আৱেশী।।

তদুপৰি চৰ্যাঁপদ কালীন যুগতো বলথ গৰুৱে হাল বোৱা, গৰু বন্ধাৰ বাবে গোহালি ঘৰ সজা, খেতিৰ সজুলি নিৰ্মাণ কৰা, যেনে - নাঙলৰ ফাল, (চৰ্যাঁ - ৪) নখলি (খন্তি, লোহাৰ অস্ত্ৰ বিশেষে, চৰ্যাঁ-২০) সিটনী (পানী সিঁচা) কুঠাৰ, টাঙ্গী (বটালী বিশেষ) আদিৰ উল্লেখ চৰ্যাঁপদত পোৱা যায়। ইয়াৰউপৰিও ঘৰ দুৱাৰ সাজিবলৈ বাহঁৰ বাৰী পাতিছিল। তুলাৰ বাবে শিমলু গছ ৰুইছিল, কাপোৰ বোৱাৰ বাবে কপাহৰ খেতি কৰিছিল। বাদ্যযন্ত্ৰ বনাবলৈ আৰু আঞ্জা হিচাপে খাবলৈ লাউ পুলি বোৱাৰ ইঙ্গিতো কোনো কোনো চৰ্যাঁত পোৱা যায়। তদুপৰি পাৰিবাৰিক চিত্ৰ কিছুমানো দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনে - গাই গৰু পোহি, গাখীৰ খীৰোৱা, গাখীৰৰ পৰা মাখন-লৱন উলিওৱা ইত্যাদি। বিবিধ খাদ্য-বস্তু হিচাপে চৰ্যাঁত উল্লেখ কৰা নামবোৰ হ'ল - ভাত (চৰ্যাঁ -৩৩) হৰিণাৰ মাংস (চৰ্যাঁ - ৬) লাউ (চৰ্যাঁ-১৭) মদ (চৰ্যাঁ -৩৩) তেস্তালি (চৰ্যাঁ -২) ইত্যাদি।

পৰিয়ালত ব্যৱহৃত হাড়ী, চৰু, ঘটি, কলহ আদি মাটিৰে সঁজা বিবিধ বাচন-বৰ্তন, জুই, বিছনা-খাট, দাপোন, বস্ত্ৰ-অলংকাৰ, তাতঁশাল, তুলা ধুনা সজুলি আদি উল্লেখ কৰি চৰ্যাঁৰচক সকলে এটি গাঁৱলীয়া পৰিৱেশ দাঙি ধৰিছে, তেতিয়াৰ সমাজত যৌথ পৰিয়ালৰ ব্যৱস্থা আছিল, সেইকাৰণে ঘৰখন পিতৃ-মাতৃ, পুত্ৰ-বোৱাৰী, জী-পো, শশুৰ-শাশু, স্বামী-স্ত্ৰী, ননদ-খুলশালী আদিৰে ভৰি আছিল।

চৰ্যাঁ যুগীয় অসমীয়া সমাজৰ পাৰিবাৰিক জীৱনৰ চিত্ৰ এনেদৰে পোৱা যায় কুকুৰীপাদৰ ৰচিত ২ নং চৰ্যাঁগীতত -

আঙ্গন ঘৰপন সুন ভো বিআতী।

কানেট' চৌৰি নিল আধৰাতী।।

সুসুৰা নিদ গেল বহুড়ী জাগঅ,

কানেট চোৰে নিল কা গই মাগঅ।।

দিৱসই বহুড়ী কাড়ই ভৰে ভাঅ।

ৰাতি ভইলে কামৰ জাঅ।।

অৰ্থাৎ - ঘৰৰ বোৱাৰীয়ে ডিঙি- কানত সোণৰ অলংকাৰ পিন্ধি ৰাতি শুই আছিল। কিন্তু মাজৰাতি চোৰে সেইবোৰ লৈ গ'ল। পিছত বোৱাৰীয়ে সাৰ পাই দুখে-শোকে জৰ্জৰিত হৈ নিশা জাগি থাকিল.....।

এনেবোৰ চৰ্যাঁৰ দ্বাৰা চোৰ, ডকাইতৰ ভয়ত যে ঘৰত তলা লগোৱা ব্যৱস্থা আছিল সেইকথা প্ৰতিপন্ন হয়।

ইয়াৰোপৰি দূৰ-দূৰনিঁলে নাওৰে বেপাৰ কৰিবলৈ যোৱা কথাও চৰ্যাঁ পদৰ জৰিয়তে জানিব পাৰি। যথা, সৰহপাদৰ ৩৮ নং চৰ্যাঁ অনুসৰি,

নৌবাহী নৌকা টানঅ গুণে।

মেলি মেল সহজেঁ জাউ গ অনোঁ।।

বাটত ভাঅ খাণ্ট বি বলআ।

ভৰ উলোলে ষা বি বেলিআ।।

মুঠৰ ওপৰত বিভিন্ন কাৰণত নদীয়ে বেলেগ বেলেগ ঠাইৰ নানা শ্ৰেণীৰ মানুহৰ মাজত সংযোগ-সম্প্ৰীতি স্থাপন কৰে। বেপাৰ-বাণিজ্য কৰাৰ পৰা, জালুৱৈয়ে নদীত মাছ ধৰালৈকে সকলো দিশত নদীৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। সেয়েহে ক'ব পাৰি সাহিত্য-সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাৰ বিকাশত অসমৰ নদ-নদীয়ে বিশেষ ভূমিকা লৈ আহিছে।

৩.০৮ সামাজিক লোকপ্ৰথা বা লোকচাৰ :

সামাজিক লোকপ্ৰথা বা লোকাচাৰৰ পৰিসীমাত লোকবিশ্বাস, উৎসৱ-পাৰ্বন, খেল-ধেমালি, লোকঔষধ, লোকধৰ্ম ইত্যাদি অন্তৰ্ভুক্ত হয়। এতিয়া চৰ্যাঁপদকালীন সমাজখনৰ সামাজিক লোকপ্ৰথা বা লোকাচাৰ কেনেধৰণৰ আছিল কেনেধৰণৰ আছিল সেইকথা চৰ্যাঁপদসমূহৰ পৰা জানিব পৰা যাব। পোনতেই ক'ব পাৰি চৰ্যাঁ আধাৰিত ধৰ্ম-মতত নিষেধ অতি বেছি। সহজযান মতবাদ অনুযায়ী জগতৰ সকলো বস্তুৱেই মিছা আনকি নিৰ্বাণ লাভৰ কল্পনা কৰাও ভ্ৰান্তিমূলক।

সৰহপাদে লিখিছে-

অপণে ৰচি ৰচি ভৱ নিৰ্বাণ।

মিছেঁ লোঅ বন্ধাৰএ অপনা।।

অম্মে ন জনহু অচিন্ত জেই।

জাম মৰণ ভৱ কইসন হেই।।

অৰ্থাৎ মানুহে নিজেই জগত, নিৰ্বাণ আদি সম্পৰ্কে মিছা ধাৰণা কৰি লৈ সংসাৰ-বন্ধনত বান্ধ খাই আছে। তেওঁৰ মতে জন্ম যেনেকুৱা, মৰণো তেনেকুৱা। চৰ্যাপদৰ ৰচকসকল আধ্যাত্মিক চিন্তা-চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত যিমান গভীৰ, সামাজিক পৰিস্থিতি-পৰ্যবেক্ষণতো সিমানেই ব্যাপক। ভালেমান চৰ্যাপদও তুলা আৰু কপাহী সূতাৰে কাপোৰ বোৱাৰ ইঙ্গিত আছে। শান্তিপাদে ২৬ নং চৰ্যাত উল্লেখ কৰিছে, যথা,

তুলা ধুণি ধুণি আঁসুৰে আঁসু।

আঁসু ধুণি ধুণি নিৰৱৰ সেসু।।

ইয়াৰোপৰি আৰ্থিক দিশত এইখন সমাজ দুখীয়া হ'লেও মানুহবিলাকৰ একোটা আত্ম তুষ্টি ৰুচি আছিল। সিবিলাকে কেৱল অন্ন-সমস্যাতে ব্যস্ত নাথাকি আনন্দ বিনোদনতো মন দিছিল। ডোম, শৰৰ, চণ্ডাল প্ৰভৃতি নিম্ন বৰ্ণৰ ৰমণীবিলাক নৃত্য-গীতত পটু আছিল। তদুপৰি গান গোৱা, বীনা বজোৱা আৰু বাদ্য-যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰা বুলিও উল্লেখ আছে। সাধাৰণতে নাৰীয়ে নাচ-গান কৰিছিল আৰু পুৰুষে প্ৰয়োজনীয় বাদ্য সংগত কৰিছিল। মাজে মাজে বুদ্ধদেৱৰ জীৱন-কাহিনী সঞ্চলিত নাটকো কৰিছিল। তদুপৰি শৰ দাহৰ চিত্ৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। চাৰিডাল বাহঁৰ ওপৰত চৈঁচেলি পাৰি দি চিতা সজা হয়।

৩.০৪ লোক পৰিবেশ্য কলা :

লোক পৰিবেশ্য কলা বুলিলে সাধাৰণতে লোকসংগীত আৰু লোকনাট্যকে বুজা যায়। চৰ্যাকালীন সমাজতো এনে লোকপৰিবেশ্য কলাৰ ভিতৰত নাৰীয়ে নাচ-গান কৰা পুৰুষে বাদ্য বজোৱা ইত্যাদি দৃশ্য চৰ্যাপদৰ জৰিয়তে দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াৰোপৰি নাৰীৰ ভূমিকা পুৰুষতকৈ বেছি সক্ৰিয় ৰূপত দেখা যায়। গীতিকাৰ সকলে নাৰীক ৰূপক হিচাপে লৈ বিভিন্ন প্ৰসংগও উপস্থাপন কৰিছে। কেতিয়াবা নৃত্য পটীয়সী, ক'ৰবাত সুকণ্ঠী গায়িকা, নাওঁ চালিকা হিচাপে আৰু মদ বিক্ৰীকৰণী হিচাপে বোৱাৰী জীয়াৰী আৰু প্ৰেমীকা হিচাপে উপস্থাপন কৰিছে। নাৰীৰ আকৰ্ষনতে নৈষ্ঠিক ব্ৰাহ্মনো স্থলিত হৈছে আৰু কাপালিক যোগীও বিপথে গৈছে।

৪.০০ সামগ্ৰিক সিদ্ধান্ত :

'চৰ্যাপদৰ সমকালীন সংস্কৃতি' শীৰ্ষক বিষয়টো আলোচনা কৰি ধাৰণা হয় যে চৰ্যাপদ সমূহৰ মাজেৰে বিৰিঙি উঠা সমাজখন এখন শ্ৰীঃ অষ্টমৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ

সমাজ। এই সময়চোৱাত পাল আৰু শালস্তম্ভ বংশৰ ৰজাসকলে অসমত ৰাজত্ব কৰিছিল। পুৰণি কামৰূপ হাজো অঞ্চলক সামৰি সেই সময়ত তান্ত্ৰিক সাধনা চলিছিল বুলি জনা যায়। চৰ্যাকালীন সমাজখনত সমাজৰ নিম্নশ্ৰেণীৰ লোকসকলৰ চিত্ৰ অংকন কৰা হৈছে। এনে লোকৰ ভিতৰত তাঁতী, শৰৰ, কৈৱৰ্ত্ত, যোগী, কাপালিক, চাণ্ডাল আদি লোকৰ উল্লেখ পোৱা যায়। দুই এটি চৰ্যাত ব্ৰাহ্মণৰ উল্লেখো পোৱা গৈছে।

চৰ্যাকালীন সমাজখনত পুৰুষতকৈ মহিলাৰ সক্ৰিয়তা বেছি। মহিলাই ময়ূৰৰ পাখি খোপাত গুৰ্জি লৈছিল আৰু ডিঙিত গুঞ্জাৰ ফুলৰ মালা পিন্ধিছিল। দাপোনৰ ব্যৱহাৰ দেখা গৈছিল। কংকণ, কানফুলী, নেপুৰ প্ৰভৃতি সোণ-ৰূপৰ অলংকাৰ পৰিধান কৰে। তদুপৰি আৰ্থিক দিশত সমাজখন দুখীয়া যদিও তেওঁলোকৰ আত্ম তুষ্টি ৰুচি আছিল। তেওঁলোক অন্ন সমস্যাতে ব্যস্ত নাথাকি আনন্দ-বিনোদনত ভাগ লৈছিল। নৃত্য-গীতত পটু আছিল বাবে নাৰীয়ে নাচ-গান কৰিছিল আৰু পুৰুষে প্ৰয়োজনীয় বাদ্য সংগত কৰিছিল। আৰু নাটকো অভিনয় কৰিছিল।

ইয়াৰোপৰি চৰ্যাপদবোৰ সৈতে বৰ্ত্তমানৰ দিহানামৰ সৈতে আদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়। দিহানামৰ আধ্যাত্মিকতা চৰ্যাপদৰ আধ্যাত্মিকতা সমকক্ষ। সেয়ে দিহানামৰ পৰাও চৰ্যাপদৰ গুঢ়াৰ্থ বুজিব পৰা যাব।

তদুপৰি ভৌতিক সংস্কৃতিৰ অন্তৰ্গত সকলোবোৰ দিশ চৰ্যাপদৰ গাথাৰ মাজেদি পৰিস্ফুট হৈছে। বিশেষকৈ ধান খেতি কৰাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বলধ গৰুৰ যতন লোৱা, গোহালি ঘৰ সাজিবলৈ বাহঁগছৰ বাৰীপতা কাপোৰৰ বাবে কপাহৰ খেতি কৰা, বাদ্যযন্ত্ৰ সঁজা ইত্যাদি কামতো সিদ্ধহস্ত আছিল। লগতে পৰিয়ালত দৈনিক ব্যৱহাৰ্য বাচন-বৰ্তন কিছুমান মাটিৰে নিৰ্মাণ কৰি লোৱা, তাঁতশালাৰ ব্যৱস্থা থকা, এই সকলোবোৰ তথ্য চৰ্যাপদৰ জৰিয়তে আহৰণ কৰিব পৰা গৈছে। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে চৰ্যাপদবোৰ এক প্ৰকাৰৰ মাধ্যমস্বৰূপ পুৰণি কামৰূপৰ সংস্কৃতি সম্পৰ্কে অৱগত হ'বলৈ আৰু সেই সময়ৰ মানুহৰ আধ্যাত্মিক চিন্তা-চৰ্চা সম্পৰ্কে জ্ঞান লাভ কৰিবলৈ।

৫.০০ উপসংহাৰ :

বৌদ্ধ দৰ্শনৰ ভেটিত ৰচিত চৰ্যাপদবোৰৰ পাঠউদ্ধাৰ কৰি বহুতো তথ্য উদ্ধাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। চৰ্যাপদৰ সিদ্ধাচাৰ্য্য সকলৰ বেছিভাগ প্ৰাচীন কামৰূপৰ লোক আছিল। লুইপাদ, সবহপাদ, মীননাম, শৰৰপাদ, নাগাৰ্জুন বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য এওঁলোকৰ ৰচিত চৰ্য্যৰ ভাষা, শব্দ, শব্দ প্ৰয়োগৰ ঠাঁচ, ছন্দ-ৰীতি, ৰূপক-উপমাৰ ব্যৱহাৰ, নীতি-বাচনৰ প্ৰয়োগ, গীতৰ ৰাগ আৰু বৈয়াকৰণিক বৈশিষ্ট্যলৈ লক্ষ্য কৰি এওঁলোকক অসমীয়া সিদ্ধাচাৰ্য্য ক'ব পাৰি।

চৰ্যাপদকালীন প্ৰাচীন কামৰূপ সমাজ প্ৰাচীন কালৰ পৰা না না জাতি-উপজাতি আৰু সৰ্বধৰ্মৰ সমন্বয়-ক্ষেত্ৰ আছিল এই কথা সপ্তম শতিকাৰ চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেনচাঙৰ টোকা দশম শতিকাৰ 'কালিকা পুৰাণ', চতুৰ্দশ শতিকাৰ 'যোগিনী-তন্ত্ৰ ই এই কথাৰ সাক্ষ্য বহন কৰিছে। ধৰ্ম সাধনাৰ এনে প্ৰস্তু ক্ষেত্ৰ কামৰূপ-পীঠতে সহজযানী সিদ্ধাচাৰ্যসকলে চৰ্যাগীতবোৰ ৰচনা কৰিছিল। সেইকাৰণে আমি তাহানিৰ কামৰূপত বাস কৰা ডোম, তাঁতী, যোগী, ব্যাধ, সুতাৰ, ধনুকৰ, শৰৰ প্ৰভৃতি বৃত্তিধাৰী সম্প্ৰদায়ৰ লোকক চৰ্যাপদৰ জৰিয়তে লগপাওঁ। এই লোকসকলে আত্মতুষ্টিভাৱে উল্লিখিত বৃত্তিবোৰতো নিয়োজিত আছিল।

চৰ্যাপদ বৰ্ণিত সমাজখন প্ৰধানকৈ কৃষিভিত্তিক গ্ৰামীণ সমাজ আছিল বাবে বলধ গৰুৰে হাল বাই ধান খেতি কৰি জীৱিকা অৰ্জন কৰিছিল। গৰু বন্ধাৰ বাবে গোহালি, নতুবা আন আন লাগতিয়াল ঘৰ-দুৱাৰ বাঁহেৰে নিৰ্মাণ কৰিছিল। ৩ নং চৰ্যাত সৰহপাদে লিখিছে-
সৰহ ভনন্তি বৰ সুন গোহালী কি মো দুখ্য বলদেঁ।

একেলে জগ নাশিঅ বে বিহৰুঁ চ্ছদেঁ ॥

তদুপৰি বিয়াৰ চিত্ৰ অংকণতো চৰ্যাপদবোৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা বহন কৰিছে। বিয়াত কন্যাই পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ, অলংকাৰ-পাতি ইত্যাদিৰ প্ৰসাধন সামগ্ৰীৰ তথ্যও চৰ্যাপদৰ জৰিয়তে জানিব পাৰিছোঁ।

চৰ্যাকালীন সামাজখন নদীপ্ৰধান বুলিও ক'ব পাৰি। মুদৈয়ে নাওঁৰে বেহা-বেপাৰ কৰে, নাৰীয়াই যাত্ৰীক নদী পাৰ কৰি থয়, জালুৱৈয়ে নদীত মাছ ধৰে। সিবিলাকে মাছ ধৰা ব্যৱসায়ৰ উপৰিও যাত্ৰীক নাওঁৰে নদী পাৰ কৰি জীৱিকা উলিয়াইছিল। ৫,৮,১০,১৪ আৰু ৩৮ নং চৰ্যাত নদীৰ গুৰুত্ব, যাত্ৰীৰ অহা-যোৱা, নাওৰ প্ৰয়োজন আৰু নাৰীয়াৰ বৃত্তি সম্পৰ্কে বিবিধ চিত্ৰ লক্ষ্য কৰা যায়।

অৱশেষত ক'ব পাৰি চৰ্যাকালীন সমাজখনত গ্ৰামীণ আৰু নাগৰিক মানুহৰ মাজত পাৰ্থক্য অনেক। নগৰীয়া অচ্যৱন্ত উচ্চ শ্ৰেণীৰ লোকে তিনিমহলীয়া অট্টালিকাত থাকি বিলাস কৰিছে, আনহাতে গাৰলীয়া নিম্নশ্ৰেণীৰ দৰিদ্ৰই বাঁহৰ চেঁচেলিত শুই নিশা কটাইছে। সামাজিক অবিচাৰ, নাৰীকেন্দ্ৰীক ব্যাভিচাৰ, ধৰ্ম-ধাৰণাৰ অস্থিৰতা, দস্যু-ডকাইতৰ দৌৰাত্ম, সুৰাসক্তৰ উন্মত্ততা আদি ভালেমান খণ্ড-চিত্ৰ গীতবোৰৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছে।

চৰ্যাপদবোৰৰ সহজযান বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যসকলৰ দাৰ্শনিক তত্ত্ব বাহক গীত হ'লেও সেইবোৰৰ মাজেৰে পুৰ ভাৰতীয় সমাজৰ তথা প্ৰাচীন কামৰূপৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিবলৈ সক্ষম হৈছে। এখন সমাজৰ সমসাময়িক পৰিস্থিতি সেই যুগৰ সাহিত্যৰ জৰিয়তে প্ৰতিভাত হয়। গতিকে চৰ্যাপদবোৰও ঠিক তেনেধৰণৰ মাধ্যম বুলিও ক'ব পৰা যাব।

৫.০১ কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰঃ

অসমীয়া সাহিত্যৰ অতি মূল্যবান সম্পদ চৰ্যাপদ সমূহৰ বিষয়ে প্ৰণালীবদ্ধ অধ্যয়ণ আৰু বিশ্লেষণাত্মক আলোচনাৰ বাট মুকলি কৰি দিওঁতা আয়োজকমণ্ডলী ক্ৰমে, নাথ-যোগী উন্নয়ন পৰিষদ আৰু পদ্মশ্ৰী যুগৰ কিশোৰ চৌধুৰী চেৰিটেবল এডুকেশ্যন ট্ৰাষ্ট, তথা অসম সাহিত্য সভাৰ কেন্দ্ৰীয় অসম তত্ত্ব গৱেষণা সংস্থানৰ সমূহ কৰ্মকৰ্তালৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

৫.০২

ক) হাজৰিকা, পৰীক্ষিত	- 'চৰ্যাপদ'
খ) গগৈ, লীলা	- 'অসমৰ সংস্কৃতি'
গ) ঠাকুৰ, নগেন	- 'পালি-প্ৰাকৃত-অপভ্ৰংশ ভাষা আৰু সাহিত্য'

১. 'চৰ্যাপদ' - পৃঃ ৯২

(এক শ্ৰেণীৰ ৰসিক ভক্তিগীত)

মিচিং সমাজ, সমাজ-ব্যৱস্থা আৰু নাৰী

বঘুনাথ কাগ্যুং^১, জেলচিং য়েইন^২

১.০ অৱতৰণিকা :

১.১ অসমৰ উল্লেখযোগ্য নৃ-গোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত মিচিং জনগোষ্ঠীও অন্যতম। ঐশ্বৰ্যময় পৰম্পৰা, মহৎ ঐতিহ্য আৰু বৈচিত্ৰ্যময় তথা চহকী সংস্কৃতিৰ অধিকাৰী মিচিং জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে আহোম বুৰঞ্জীত পোন প্ৰথমে স্বৰ্গদেও প্ৰতাপ সিংহৰ (১৬০৩-১৬৪১) ৰাজত্বকালত পোৱা যায় বুলি কিছুমান পণ্ডিতে ক'ব খোজে যদিও তাৰ বহু বছৰ আগতেই স্বৰ্গদেউ চুহুংমুঙৰ (১৪৯৭-১৫৩৯) ৰাজত্বকালৰ বৰ্ণনা সম্বলিত আহোম বুৰঞ্জীতে মিচিং জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে উল্লেখ থকা দেখা যায়। উত্তৰ-পশ্চিম চীনৰ হোৱাংছ আৰু য়াং-চি-কিয়াং নদীৰ অৱবাহিকাই হ'ল চীন-তিব্বতীয় মঙ্গোলীয় প্ৰজাতিৰ অন্তৰ্গত মিচিং জনগোষ্ঠীৰ আদিম বাসস্থান আৰু তাৰ পৰা প্ৰব্ৰজন হৈ বাস কৰিবলৈ লয় পুৰণি অসমৰ আৰব (আদী) পৰ্বতত (বৰ্তমান অৰুণাচলত অন্তৰ্ভুক্ত)। অসমৰ ভৈয়ামৰ সমতল ভূমিলৈ নামি অহাৰ সঠিক সময় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা জটিল যদিও এই কথা ক'ব পৰা যায় যে ১২২৮ খৃঃৰ বহু আগৰ পৰাই অসমৰ ভৈয়াম অঞ্চলত মিচিংসকল বসবাস কৰিছিল; কাৰণ 'আহোমসকল অসমলৈ অহাৰ বহু পূৰ্বৰ পৰাই মিৰিসকল (ভৈয়ামৰ মিৰিসকল) ভৈয়ামৰ সভ্যতাৰ প্ৰভাৱত আছিল।"

১.২ মিচিং সমাজ প্ৰধানতঃ পিতৃ-প্ৰধান সমাজ। নৈ পাৰত থাকি ভাল পোৱা মিচিংসকলে চাংঘৰ সাজি বসবাস কৰে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ, সোৱণশিৰী, দিচাং, দিখৌ, ডিক্ৰং, জাঁজী আদি নৈৰ পাৰে পাৰে বসবাস কৰা মিচিংসকল কৃষিজীৱী লোক। মিচিং সমাজৰ মহিলাই পুৰুষৰ সমানে সমানে পৰিশ্ৰম কৰিব পাৰে। মিচিংসকলৰ কৃষিয়েই প্ৰধান জীৱিকা যদিও কৃষিয়েই তেওঁলোকৰ একমাত্ৰ জীৱিকা নহয়। অৰ্থনৈতিক স্বাৱলম্বিতাৰ

১. সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়, সোণাৰি

২. সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, উজনি মাজুলী খেৰকতীয়া মহাবিদ্যালয়, মাজুলী, যোৰহাট

কাৰণে তেওঁলোকে হাঁহ, পাৰ, কুকুৰা, গাহৰি, গৰু, মহ আদি ঘৰচীয়া জীৱ-জন্তু পোহ-পাল কৰে। ইয়াৰ উপৰিও কিছুমান দৰিদ্ৰ পৰিয়ালৰ লোকে আপং আদি বিক্ৰি কৰি টকা-পইচা উপাৰ্জন কৰে।

সমাজ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত পূৰ্বতে 'মিবু'ৰ (পুৰোহিত লোক) স্থান মিচিং সমাজত যথেষ্ট গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। কিন্তু সময় পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে 'মিবু'ৰ গুৰুত্ব কেৱল কিছুমান মাংগলিক অনুষ্ঠানৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ থাকিল। গাঁও পৰিচালনাৰ বাবে বিশেষ পদবীৰ ব্যৱস্থা আছে। সেই পদবীত উপযুক্ত ব্যক্তিক নিযুক্তি দি থয়। পদবীবোৰ হ'ল — গাঁওবুঢ়া, বৰা, শইকীয়া, টেকেলা, বাৰুগ, বৰাণী আদি। সমাজৰ যিকোনো আপদ-বিপদ বা বিচাৰ হ'লে সেইসকল লোকৰ নেতৃত্বত সম্পন্ন হয়।

মিচিংসকল প্ৰধানতঃ কৃষি প্ৰধান হোৱা হেতুকে তেওঁলোকৰ উৎসৱ-পাৰ্বনসমূহে বিশেষকৈ কৃষিৰ লগতে জড়িত। 'আলি-আঃয়ে-লুগাং' (বীজ সিঁচা উৎসৱ), পংৰাগ উৎসৱ আদি কৃষি কৰ্মৰ লগত জড়িত উৎসৱ। এই অনুষ্ঠানসমূহত নানা ধৰণৰ মাংগলিক কৰ্ম সম্পন্ন কৰাৰ লগতে ডেকা-গাভৰুৱে নানা নৃত্য-গীত পৰিৱেশন কৰে। মিচিং ডেকা গাভৰুৱে নৃত্য-গীতত এক অপৰূপ সৌন্দৰ্য আছে। এইবোৰ অনুষ্ঠানৰ যোগেদিয়ে ডেকা-গাভৰুৱে মনৰ মিলন হৈ ইজনে সিজনৰ জীৱন সংগী হোৱাৰ সপোন ৰচে।

১.৩ 'মিচিং সমাজ-ব্যৱস্থাত নাৰীৰ ভূমিকা'- এইয়াই এই অধ্যয়নৰ মূল বিষয় হ'ব। বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন পদ্ধতিক ইয়াত মূল অধ্যয়ন পদ্ধতি হিচাপে নিৰ্বাচন কৰা হৈছে। ক্ষেত্ৰ-অধ্যয়ন আৰু মিচিং লোক-জীৱন সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই অধ্যয়ন-কৰ্মটি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

২.০ মিচিং সমাজ, সমাজ-ব্যৱস্থা আৰু নাৰীৰঃ

২.১ মিচিং সমাজত নাৰীৰ অৱস্থান

'আমি যিটো অৰ্থত পৃথিৱীৰ বিভিন্ন স্থানত সিঁচৰতি হৈ থকা ভিন্ন জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণৰ মানুহৰ মাজত একেটিয়েই মাথোন মানুহৰ সত্তা বুলি কওঁ; সেই একে অৰ্থত ক'ব পাৰোঁ যে, দেশ-কাল যিয়েই নহওঁক নাৰী সকলোতে নাৰীয়েই। ফুলৰ দৰে কোমল হৈয়ো শিলৰ দৰে কঠিন হ'ব পৰাটো এই পৃথিৱীৰ নাৰীসত্তাৰ বহু লক্ষণৰ ভিতৰত এটা।"

তথাপি সময়, সমাজ আৰু সভ্যতা ভেদে নাৰীৰ সামাজিক স্থান আৰু মৰ্যাদাও ভিন্ন হোৱা দেখা যায়। অসমৰ ভিতৰতে এনেকুৱা সমাজ আছে যি সমাজত পৰিয়াল

পৰিচালনা, অৰ্থ-উপাৰ্জন কৰাৰ দৰে গধুৰ দায়িত্ব নাৰীয়েই বহন কৰে। আনহাতে এনেকুৱা সমাজে আছে যি অপৰিচিতজনৰ আগত নিজৰ মুখ উলিওৱাটো নাৰীৰ বাবে বেয়া বুলি গণ্য কৰে।

মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান সুকীয়া আৰু মৰ্যাদাপূৰ্ণ। সমাজ এখনত নাৰীৰ স্থান বহুক্ষেত্ৰত নিৰ্ভৰ কৰে সমাজখনৰ সমাজ ব্যৱস্থা আৰু সাংস্কৃতিক দিশৰ ওপৰত। মিচিং সমাজ ব্যৱস্থা আৰু সাংস্কৃতিক পৰিকাঠামো মূলতঃ নাৰী নিৰ্ভৰ আৰু নাৰী কেন্দ্ৰিক হোৱা কাৰণে মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান উচ্চ আৰু মৰ্যাদাপূৰ্ণ।

২.২ মিচিং সমাজত উত্তৰাধিকাৰীৰ দিশত নাৰী :

উত্তৰাধিকাৰী বুলি কলে পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ ওপৰত পুৰুষ-মহিলাৰ অধিকাৰৰ কথা কৈ বুজায়। মিচিং সমাজ ব্যৱস্থা মতে সাধাৰণতে পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ অধিকাৰী পুত্ৰহে, কন্যা নহয়। পিতৃ গৃহ এৰি বিবাহ পাশত আবদ্ধ হোৱাৰ পিছত উপহাৰ হিচাপে যিখিনি লাভ কৰে তাকে লৈ কন্যা সন্তুষ্ট হৈ থাকিব লগা হয়। অৱশ্যে কিছুমান পৰিস্থিতিত কন্যাই পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ গৰাকী হ'ব পাৰে। যদি কোনো কন্যাৰ সহোদৰ ভ্ৰাতৃ নাথাকে অথবা পিতৃৰ কোনো তুলনীয়া পুত্ৰ সন্তান নাথাকে তেনে অৱস্থাত কন্যা সন্তানটিয়ে পিতৃ সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব পাৰে। বিবাহ নোহোৱাকৈ ঘৰতে আৰিয়ে জীৱন কটোৱা কন্যাবো পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী থাকে। ইয়াৰ উপৰি বিবাহিতা নাৰীৰ স্বামী যদি মৃত্যু হয় তেন্তে স্বামী গৃহৰ পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ ওপৰত নাৰী গৰাকীৰ অধিকাৰ থাকে। ভাৰতীয় সমাজ ব্যৱস্থাটোৱে পুৰুষ-কেন্দ্ৰিক। মিচিং সমাজে ভাৰতীয় সমাজ ব্যৱস্থাত অন্যতম অংগ; সেয়ে ভাৰতীয় সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ মিচিং সমাজ ব্যৱস্থাত বিদ্যমান।

২.৩ মিচিং সমাজ -পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত নাৰী :

সমাজ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰীয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। মিচিং নাৰীয়ে প্ৰয়োজনত নিজৰ ঘৰখনকে পৰিচালনা নকৰে, সমাজখনো পৰিচালনা কৰাৰ গুৰু দায়িত্বও বহন কৰিব পাৰে। সম্প্ৰতি মিচিং নাৰীয়ে সামাজিক-সাংস্কৃতিক-ধৰ্মীয় উৎসৱ-অনুষ্ঠান-পাৰ্বন আদি সকলো দিশতে পুৰুষৰ সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰে। পুৰুষৰ দৰে মিচিং নাৰীৰ মাজতো নাৰী সমিতি গঠন কৰি তেওঁলোকৰ মাজত সমাজৰ শুভ-অশুভ দিশৰ মত-বিনিময় আৰু পৰ্যালোচনা কৰে। সাংস্কৃতিক দিশতো মিচিং মহিলাই

পুৰুষৰ সমানে আগবাঢ়ি আহিছে। বিহ অনুষ্ঠান সমূহতো মিচিং ডেকাৰ সমানে নাৰীসকলে দায়িত্ব পালন কৰে।

উৎসৱ-পাৰ্বন আদি অনুষ্ঠানসমূহ পৰিচালনা কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো মিচিং নাৰীৰ ভূমিকা অনস্বীকাৰ্য। 'পঃবাগ' উৎসৱ, 'আলিয়াই লুগাং'ৰ দৰে উৎসৱসমূহত পুৰুষৰ সমানে মহিলাৰ দায়িত্ব থাকে। মিচিং সমাজত সকলো উৎসৱ পৰিচালনা কৰে এখন সমিতি(কেবাং)ৰ দ্বাৰা। এই সমিতিখন উপযুক্ত ব্যক্তিক বিভিন্ন পদবীত মনোনীত কৰি নিৰ্দিষ্ট কালৰ বাবে গঠন কৰা হয়। অতীজত এই সমিতিৰ পদবীবোৰ হ'ল-

পুৰুষ পদবী	মহিলা পদবী
(১) মিগম্ বৰা	(১) বৰ পোৱাৰী
(২) উদৰ বৰা	(২) তিৰি বৰা
(৩) ডেকা বৰা	(৩) পাটগিৰি
(৪) তুলীয়া বৰা	(৪) বৰাণী
(৫) বাৰিক	(৫) উদানী
(৬) টেকেলা	

সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে এই সমিতিৰ পদবীবোৰৰ সংখ্যা কিছু সংকোচিত হ'ল। অঞ্চল ভেদে এই সমিতিৰ পদবীৰ সংখ্যক কিছু তাৰতম্য আছে যদিও তলৰ পদবীবোৰক লৈ কেবাং বা সমিতিখন এতিয়াও গঠন কৰা দেখা যায়-

পুৰুষ পদবী	মহিলা পদবী
উদাক	উদানী
বৰা	বৰ বৰাণী
শইকীয়া	সৰু বৰাণী
তুলীয়া বৰা	
টেকেলা	
বাৰিক	

ওপৰৰ তালিকা দুখনলৈ লক্ষ্য কৰিলেই দেখা পোৱা যায় যে পুৰুষৰ পদবীৰ সমানে নাৰীসকলকৰ পদবীৰ ব্যৱস্থা কৰা আছে। পাৰ্থক্য এইটোৱেই যে- পুৰুষ পদবীধাৰীসকলে পুৰুষসকলক পৰিচালনা কৰে আৰু নাৰী পদবীধাৰীসকলে নাৰীসকলক

পৰিচালনা কৰে। বৰং ক'ব পৰা যায় মিচিং সমাজৰ উৎসৱ-পাৰ্বন পৰিচালনাৰ প্ৰাণশক্তিয়ে হৈছে মিচিং নাৰীসকল।

মাংগলিক কৰ্মসমূহ পৰিচালনা কৰিবৰ বাবেও মিচিং সমাজত কিছুমান পদবী মনোনীত কৰা দেখা পোৱা যায়। মহিলা পদবীবোৰ হ'ল- উদাৰনী, ভকতনী, নামঘৰীয়ানী ইত্যাদি।

২.৪ মিচিং সমাজত নাৰীৰ সামাজিক পদমৰ্যাদা :

পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ যদিও মিচিং সমাজত নাৰীৰ সামাজিক স্থান অতি উচ্চতাপৰ। মিচিং সমাজৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানত পুৰুষৰ সমানে নাৰীয়েও স্থান লাভ কৰে। সমাজৰ কিছুমান নীতি-আদৰ্শ-দৰ্শন-কাৰ্যসূচীৰ ৰূপায়নৰ বেলিকা পুৰুষৰ সমানে মহিলাসকলেও অংশগ্ৰহণ কৰি পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়। সমাজৰ নীতি নিৰূপনৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষৰ সমানে নাৰীৰ অধিকাৰ থাকে। গাঁৱসমূহত সভা-সমিতি (কেবাং) অনুষ্ঠিত হ'লে নাৰীয়েও সভাপতিৰ আসন গ্ৰহণ কৰি সভা পৰিচালনা কৰে।

মিচিং ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান নামঘৰত নামঘৰীয়ানীৰ যি স্থান, নামঘৰীয়ানীৰো একে স্থান। নামঘৰত বিভিন্ন মাংগলিক কাৰ্য, নাম প্ৰসংগ আদিত নামঘৰীয়ানীৰ সমানে সমানে নামঘৰীয়ানীয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰে। ঠিক তেনেদৰে সকাম-নিকামতো ভকত অথবা সাতোলাৰ যি স্থান তাৰ সমানে সমানে ভকতনী অথবা সাতোলানীৰ একে স্থান। মিচিং সমাজত এনে কিছুমান সকাম আছে য'ত ভকতনীয়ে সকামৰ ভোগৰ সামগ্ৰী যোগাৰ নকৰিলে বা নাৰাঙ্কিলে কোনেও যোগাৰ কৰিব বা ৰাঙ্কিব নোৱাৰে। মুৰংঘৰ হ'ল মিচিংসকলৰ সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰস্থল। মুৰংঘৰ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং মহিলাই পুৰুষৰ সমানে অধিকাৰ লাভ কৰে। ইয়াৰ উপৰিও সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় উৎসৱ-পাৰ্বনসমূহতো নাৰীৰ সামাজিক স্থান পুৰুষৰ স'তে সমান। (এই সম্পৰ্কে পূৰ্বতে আলোচনা কৰি অহা হৈছে।)

২.৫ অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰীঃ

মিচিং সমাজত অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত নাৰীক পুৰুষৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল বুলি পোনপটীয়াকৈ ক'ব নোৱাৰি। "মিচিং জীয়াৰী-বোৱাৰী সকলো পুৰুষৰ দৰে কঠোৰ পৰিশ্ৰমী, আৰু ধৈৰ্যশীল প্ৰকৃতিৰ।" মিচিং সমাজৰ নাৰীয়ে যথেষ্ট পৰিশ্ৰম কৰিব পাৰে। ৰাতি পুৱা শুই উঠি ঢেকীত ধান বনা, ভাত ৰন্ধা, খৰি অনা, মাছ ধৰা, শাক-পাচলি যোগাৰ কৰা আদি সমস্ত কাম মহিলাই কৰে। মিচিং মহিলাই টকা-পইচা উপাৰ্জনৰ কাৰণে

হাঁহ, কুকুৰা, পাৰ, গাহৰি আদি পোহ-পাল কৰে। ছোৱালীবোৰ ডাঙৰ হোৱাৰ লগে লগে হাঁহ-কুকুৰা বিক্ৰি কৰি নিজৰ সাজ-পোচাক তৈয়াৰ কৰে। কিছুমান দৰিদ্ৰ পৰিয়ালৰ মহিলাই আপং আদি পানীয় দ্ৰব্য বিক্ৰি কৰি ঘৰৰ খা-খৰচ আৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ পঢ়াৰ খৰচ উলিয়াই। ইয়াৰ উপৰিও কিছুমান মহিলাই লোকৰ ঘৰত দাৱনি, ৰোৱনিৰ কাম কৰি নিজা পৰিয়াল পোহ-পাল দিয়ে। সম্প্ৰতি মিচিং নাৰী শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত পূৰ্বৰ তুলনাত বহু আগবাঢ়িল। ফলত নাৰীসকলে নিজে উপাৰ্জনৰ পথ হিচাপে ভিন্ন ক্ষেত্ৰ বাচি ললে। চৰকাৰী-বেচৰকাৰী খণ্ডত মিচিং নাৰীয়ে নিযুক্তি লাভ কৰি স্বাৱলম্বী হৈছে। মিচিং নাৰীয়ে আনকি বেপাৰ-বাণিজ্য আৰু ঠিকাদাৰৰ কামো কৰিবলৈ লৈছে। শিক্ষাৰ বিকাশে মিচিং নাৰীক অধিক স্বাৱলম্বী কৰি তুলিছে। সম্প্ৰতি অসম তথা ভাৰতবৰ্ষৰ হস্ত-তাঁত আৰু বস্ত্ৰৰ বজাৰত মিচিং বস্ত্ৰৰ এক সুনাম আছে। মিবু গালোক, লুগুৰ, এগে-গাচৰ(মেখেলা-চাদৰ), গালোক(চোলা) আদি সাজ-পোচাকৰ বিক্ৰী আৰু সমাদৰ দৈনিক যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছে। এই বস্ত্ৰবোৰ মিচিং নাৰীয়ে নিজে বয় বজাৰত বিক্ৰীৰ ব্যৱস্থা কৰে। কাপোৰ ব্যৱসায়ৰ যোগেদি নাৰীসকল স্বাৱলম্বী হোৱাই নহয় এখন ঘৰৰ উপাৰ্জনৰ মূল চালিকা শক্তি হিচাপেও প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে।

২.৬ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী :

ৰাজনীতি সম্প্ৰতি মানৱ সমাজৰ এক অবিচ্ছেদ্য অংগ হৈ পৰিছে। মিচিং নাৰীৰ সমাজতো ৰাজনীতিৰ প্ৰভাৱ সদূৰপ্ৰসাৰী। ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনত পুৰুষ সমাজে যিমান প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰিছে নাৰী সকলেও তাত পিছ পৰি থকা নাই। আজি পুৰুষৰ দৰে মিচিং নাৰীয়েও ৰাজনীতি ক্ষেত্ৰখনত সক্ৰিয় হৈ পৰিছে। নাৰীসকলে নাৰী সমিতি গঠন কৰি ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত বিচৰণ কৰিছে। সমাজখন ৰাজনৈতিভাৱে সচেতন কৰি তোলাত নাৰী সমিতিবিলাকৰ ভূমিকা প্ৰশংসনীয়। মিচিং নাৰীয়ে ৰাজনৈতিক কাৰ্যসূচী ৰূপায়ন কৰাৰ লগতে প্ৰত্যক্ষ নিৰ্বাচনতো নামি পৰিছে। ভাৰতীয় গণতন্ত্ৰৰ বিভিন্ন স্তৰৰ নিৰ্বাচনসমূহত মিচিং নাৰীৰ সদস্য সংখ্যা দিনক দিনে বৃদ্ধি পাব ধৰিছে। গাঁও পঞ্চায়ত, পৌৰসভা, বিধান সভা আৰু সংসদীয় নিৰ্বাচনত পুৰুষৰ সমানে মিচিং নাৰীয়ে প্ৰাৰ্থী প্ৰক্ষেপ কৰিবলৈ লৈছে। ৰাজনৈতিক দলৰ যোগেদি সমাজত সজাগতা সৃষ্টিৰ লগতে অ-ৰাজনৈতিক কিছুমান নাৰী সংগঠনৰ যোগেদিও মিচিং নাৰীয়ে মিচিং সমাজত সামাজিক সজাগতা আৰু ৰাজনৈতিক সজাগতা সৃষ্টি কৰি আহিছে। তাকাম মিচিং মিমী কাঁবাং

(সদৌ মিচিং মহিলা সমিতি)ৰ যোগেদি মিচিং নাৰীয়ে মিচিং সমাজখন বহু পৰিমাণে ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিকভাৱে সচেতন কৰি তুলিছে।

২.৭ খেতি-বাতিৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী :

খেতি-বাতিৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষৰ তুলনাত মিচিং নাৰীৰ ভূমিকা বেছি বুলি ক'লেও ভুল কোৱা নহ'ব। মিচিং সমাজত পুৰুষসকলে হাল বোৱা আৰু ডাঙৰি অনাৰ বাহিৰে খেতিৰ প্ৰায়বোৰ কাম মহিলাই কৰে। কঠিয়া সিঁচা, কঠিয়া তোলা, আলি বন্ধা, ভুই ৰোৱাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ধান কটালৈকে সকলো কাম মহিলাই সম্পন্ন কৰে। মিচিং সমাজৰ নাৰীয়ে প্ৰয়োজনত ডাঙৰি কঢ়িওৱা, পুত্ৰ সন্তান নথকা ঘৰৰ ছোৱালীয়ে হাল বোৱা কামো কৰিব পাৰে। নৈ পাৰত বসবাস কৰা মিচিং লোকসকলে চাপৰিৰ হাবি-বন-গছ কাটি নতুন নতুন মাটি মুকলি কৰি খেতি কৰে। সেই নতুন মাটি মুকলি কৰিবলৈ যাওঁতে পুৰুষসকলে যিমান দা-কোৰ চলাব লগা হয় মহিলাসকলেও তাৰ সমানে চলায়। মৰণা মৰা, উঁৰালত ধান খুন্দা ইত্যাদি কাম মিচিং সমাজত নাৰীয়েই কৰে। মুঠতে মিচিং নাৰীৰ নেৰানেপেৰা প্ৰচেষ্টাতহে পথাৰৰ ধান উঁৰালত সোমায়হি।

২.৮ বয়ন শিল্পৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী :

'মিচিং নাৰীৰ নাম ঘৰুৱা শিল্পত।'^৪ বয়ন শিল্প বা সাজপাৰ তৈয়াৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী অতিকৈ পাৰ্গত। মিচিং মহিলাই মাতৃ গৰ্ভৰ পৰাই শিপিনি হৈ আহে বুলি ক'ব পৰা যায়। মিচিং মহিলাই নানান ৰং বিৰঙৰ ফুল, ছবি আঁকি চাদৰ-মেখেলা প্ৰস্তুত কৰে। তেওঁলোকে নিজে তৈয়াৰ কৰা মেখেলা-চাদৰক সাজ-পাৰ হিচাপে পৰিধান কৰে। মিচিং শিপিনিয়ে তৈয়াৰ কৰা সাজ-পাৰ আজি অসম তথা ভাৰতবৰ্ষতে সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

মিচিং মহিলাই সাধাৰণতে পৰম্পৰাগত সাজ-পাৰ পৰিধান কৰে। কিন্তু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে যিকোনো সাজ-পাৰ পৰিধানৰ ক্ষেত্ৰতো কোনো বাধা নাই। তেওঁলোকে নিজৰ সুবিধা অনুসৰি যিকোনো সাজ-পোচাক পৰিধান কৰিব পাৰে। সম্প্ৰতি মিচিং নাৰী সময়ৰ লগত খোজ মিলাই নানা আধুনিক সাজ-পোচাক পৰিধান কৰা দেখা যায়। বিবাহিতা মহিলাই সাজ-পোচাকৰ ক্ষেত্ৰত কিছু সীমাবদ্ধতা বজাই ৰাখিলেও, অবিবাহিত মহিলাই সকলো ধৰণৰ সাজ-পোচাক পৰিধান কৰিব পাৰে। মিচিং মহিলাই যিকোনো পোছাক পৰিধান কৰাত বাধা নাই; সমাজে মাত্ৰ এটা দিশতে চকু দিয়ে, সেয়া হ'ল- মহিলাগৰাকীয়ে পৰিশীলিত ৰূপত সাজ-পাৰ পৰিধান কৰিছেনে নাই ?

২.৯ বাদ্য পৰিবেশনৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী :

কিছুমান সমাজত মহিলাই বাদ্য পৰিবেশন কৰাত বাধা আছে যদিও মিচিং সমাজত তেনে কোনো বাধা নাই। মিচিং সমাজৰ নাৰীয়ে ঢোল, তাল, পেঁপা, গগনা আদি সকলো বাদ্য বজাব পাৰে। তেওঁলোকে উৎসৱে-পাৰ্বনে নহ'লেও বিয়া-সবাহত ঢোল-তাল বজাই নাচ-গান কৰে। মিচিং সমাজৰ নাৰী টকা (বাঁহেৰে বনোৱা বাদ্য) নৃত্যতো অতি পাৰ্গত। ল'ৰা-ছোৱালীৰ বিয়াৰ পিছত শৰাই^৫ ভাঙি মানুহৰ ঘৰে ঘৰে পুৰুষ মহিলাই টকা নৃত্য কৰে। এনেবোৰ মুহূৰ্তত মহিলাসকলে নিজে টকা বজায়। টকা নিৰ্মাণ আৰু ব্যৱহাৰ - দুয়োটা দিশতে মিচিং মহিলা পাৰ্গত। মিচিং সমাজত বাদ্য নিৰ্মাণ আৰু ব্যৱহাৰত মহিলাৰ কোনো বাধা নাই; সেয়ে মিচিং নাৰী মিচিং সংস্কৃতিৰ অবিচ্ছেদ্য অংগত পৰিণত হৈছে।

২.১০ খেল-ধেমালিৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী :

খেলা-ধূলাৰ ক্ষেত্ৰতো মিচিং নাৰীৰ কোনো ধৰণৰ বাধা আৰোপ নাথাকে। পুৰুষৰ সমানে খোজ মিলাব নোৱাৰিলেও মিচিং সমাজৰ নাৰীয়ে সকলো ধৰণৰ খেল খেলিব পাৰে। মিচিং সমাজত বিভিন্ন ধৰণৰ পৰম্পৰাগত খেল-ধেমালি প্ৰাচীন কালৰে পৰা প্ৰচলিত হৈ আছে। মিচিং সমাজত পৰম্পৰাগতভাৱে খেলি অহা খেল-ধেমালিসমূহৰ ভিতৰত টেকেলী ভঙা খেল, লুকা-ভাকু খেলা খেল, কাবাদি খেল, ৰচি টনা-টনি কৰা খেল, ৰিং খেলা খেল, জাপ মৰা খেল, চেং গুটি খেলা খেল ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য। মিচিং মহিলাই এই খেলবোৰ প্ৰাচীন কালৰে পৰাই পুৰুষৰ সমানে সমানে খেলি আহিছে। সম্প্ৰতি আধুনিক শৈলীৰ খেল - ফুটবল, ভলীবল, ক্ৰিকেট, বেডমিণ্টন, কাৰাটে-কুস্তু, কেৰম আদি খেলটো মিচিং নাৰীয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰা দেখা যায়। এনেদৰে খেলা-ধূলা কৰি বহুতো মিচিং নাৰীয়ে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠা আৰু চৰকাৰী-বেচৰকাৰী খণ্ডত সংস্থাপন লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

৩.০০ উপসংহাৰ

- ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা নিম্ন-লেখিত সিদ্ধান্তসমূহত উপনীত হ'ব পৰা যায়-
- ক) মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান উচ্চ আৰু মৰ্যাদাপূৰ্ণ।
 - খ) মিচিং সমাজ ব্যৱস্থা মতে সাধাৰণতে পৈত্ৰিক সম্পত্তিৰ অধিকাৰী পুত্ৰ যদিও সহোদৰ ভাতৃ নাথাকিলে, আৰিয়ে জীৱনক আঁকোৱালী ল'বলগীয়া হ'লে এই অধিকাৰ কন্যাৰ থাকে। স্বামীৰ মৃত্যু হ'লেও স্বামীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ পত্নীৰ হৈ পৰে।
 - গ) সমাজ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰীয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে।
 - ঘ) সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় উৎসৱ-পাৰ্বনসমূহতো নাৰীৰ স্থান পুৰুষৰ স'তে সমান।
 - ঙ) অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী স্ব-নিৰ্ভৰশীল। এখন ঘৰৰ উপাৰ্জনৰ মূল চালিকা শক্তি হিচাপে নাৰীৰ উপস্থিতি দেখা পোৱা যায়।।

- চ) ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনত পুৰুষৰ সমানে নাৰীয়েও আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লভিছে। মিচিং নাৰীয়ে মিচিং সমাজখন বহু পৰিমাণে ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিকভাৱে সচেতন কৰি তুলিবলৈ সক্ষম হৈছে।
 ছ) খেতি-বাতিৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষৰ সমানে মিচিং নাৰীয়ে ভূমিকা পালন কৰে।
 জ) বয়ন শিল্প বা সাজপাৰ তৈয়াৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰী অতি আগবঢ়ুৱা।
 ঝ) টকা নিৰ্মাণ আৰু ব্যৱহাৰ - দুয়োটা দিশতে মিচিং মহিলা পাৰ্গত।

পাদ-টীকা

১. Devi, Mrs. Lakshmi (1968) : Ahom-Tribal Relations (2nd ed., 1992), p. 198
 ২. টাইদ, টাবু : 'মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান', মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য, সম্পা, ভৃগুমুনি কাগ্যুং, সংশোধিত সংস্কৰণ, ১৯৮৯, পৃঃ ২৪৫
 ৩. কাগ্যুং, ভৃগুমুনি : 'মিচিং গাভৰুৰ স্বাৱলম্বীতা' (যথাঃ), উল্লিখিত, পৃঃ ২৬৬
 ৪. পামেগাম, নন্দেশ্বৰ : 'মিচিং সমাজত নাৰীৰ ভূমিকা', উল্লিখিত, পৃঃ ২৫১
 ৫. মিচিং সমাজত কোনো পুৰুষে গন্ধৰ্ব পদ্ধতিৰে বিয়া কৰাৰ পিছত দুয়োখন সমাজে সামাজিক স্বীকৃতি দিয়া বিবাহ-কেন্দ্ৰিক প্ৰথাকে তেওঁলোকে 'শৰাই' বুলি কয়।

প্ৰস্থ পঞ্জী :

১. কাগ্যুং, ভৃগুমুনি (সম্পাঃ) : মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য, ভৃগুমুনি কাগ্যুং, উৰুখা পঁজা, বিৰুবাৰী, গোপীনাথ নগৰ, গুৱাহাটী-১৬, সংশোধিত/পৰিৱৰ্তিত সংস্কৰণ, ১৯৮৯
 ২. কাগ্যুং, ভৃগুমুনি (সংঃ) : অসমৰ জনজাতি গীতি-সংকলন, পাঠশালা সাহিত্য সভা, পাঠশালা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১১ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৮৭
 ৩. কোম্বাং, ডিৰাম : চেনাঙই বাকৰা, পঞ্চৱতী (মদি) শৰ্মা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৫

৪. দলে, বসন্ত কুমাৰ : মিচিং সমাজ-সংস্কৃতিৰ সমীক্ষা, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১, প্ৰথম প্ৰকাশ, জানুৱাৰী, ২০০৮
 ৫. পামেগাম, তৰুণচন্দ্ৰ : তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম ৰচনাৱলী, (প্ৰথম খণ্ড), (সং-সম্পাঃ ভৃগুমুনি কাগ্যুং), অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট-১, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৯
 ৬. পামেগাম, তৰুণচন্দ্ৰ : তৰুণ চন্দ্ৰ পামেগাম ৰচনাৱলী (দ্বিতীয় ভাগ), (সং-সম্পাঃ ভৃগুমুনি কাগ্যুং), অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট - ১, ১৮ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০০৫
 ৭. পাদুন, নাহেন্দ্ৰ : অসমীয়া সংস্কৃতিৰ জনজাতীয় বৰঙণি, নাহেন্দ্ৰ পাদুন, পুৰণা আমোলাপট্টি, শিৱসাগৰ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৮
 ৮. পাদুন, নাহেন্দ্ৰ : মিচিং লোকগীত (প্ৰথম ভাগ), মিচিং আগম কীবাং, খেমাৰ্জি, প্ৰথম প্ৰকাশ, জানুৱাৰী, ২০০৫

কোৱান্টাম বিপ্লৱ - ধাৰণাৰ পৰা প্ৰযুক্তিলৈ

ড° ৰাণা কোঁৱৰ

অৱতৰণিকা :

যিকোনো পৰিঘটনাৰ তাত্ত্বিক বিশ্লেষণৰ অবিহনে বিজ্ঞান সম্পূৰ্ণ নহয়। কোৱান্টাম বলবিদ্যা সম্পূৰ্ণ তত্ত্বৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত যদিও ইয়াৰ প্ৰায়োগিক দিশ অতি সৰল। জন ডেকাৰ্টেৰ Cogito, ergo, Sum - এই সংশয়বাদ দৰ্শনৰ ভাবধাৰাৰে পৰিচালিত যদিও এই তত্ত্বই বাস্তৱ জগতৰ প্ৰতিটো ঘটনাৰে বিজ্ঞানসন্মত ব্যাখ্যা দাঙি ধৰি বিভিন্ন প্ৰযুক্তিগত গৱেষণাৰ পথ মুকলি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। বিন্দুতে সিঞ্চৰ সন্ধান দিয়া এই দৰ্শনৰ ব্যাখ্যাসমূহ কিন্তু বিক্ষিপ্ত নহয়। সেয়ে বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে আৱিষ্কাৰ হোৱা এই তত্ত্বৰ মাজৰ তত্ত্বসমূহৰ ক্ৰমাগত বিশ্লেষণ নহ'লে ইয়াৰ অধ্যয়নে বিকৃত ৰূপ লোৱাৰ সম্ভাৱনা অতি প্ৰবল। আলোচনাটি এই তত্ত্বৰ ক্ৰমবিকাশৰ লগত জড়িত পৰিঘটনাসমূহৰ জনপ্ৰিয় ব্যাখ্যা আগবঢ়াই তত্ত্বটোক সামগ্ৰিক ৰূপত বোধগম্য কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :

তত্ত্বটোৰ মূল (Fundamental) গ্ৰন্থৰ আধাৰত এই আলোচনাটি যুগুত কৰা হৈছে।

বিষয়বস্তুৰ আলোচনা :

কৃষ্ণকায় বিকিৰণৰ ব্যাখ্যা উচ্চ আৰু নিম্ন উভয় কম্পনাংকত কৰিবলৈ গৈ ১৯০০ চনত মেক্স প্লাংকে পদাৰ্থ আৰু বিকিৰণৰ মাজত শক্তিৰ বিনিময়ৰ পৰিমাণ উলিয়াবলৈ সক্ষম হ'ল। আইনষ্টাইনে ১৯০৫ চনত পোহৰৰ কোৱান্টাইজেছন ধাৰণাৰ জৰিয়তে আলোক-বিদ্যুত পৰিঘটনাৰ তাত্ত্বিক বিশ্লেষণ আগবঢ়ালে। এই দুয়োটা ঐতিহাসিক ঘটনাই কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ অগ্ৰগতিৰ মূল ভিত্তি। পৰিস্ফালক তথ্যৰ বা ফলাফলৰ ব্যাখ্যাৰ উপৰিও কোৱান্টাম বলবিদ্যাই বহুতো মৌলিক সমস্যাৰো সমাধান সূত্ৰ আৱিষ্কাৰ কৰিলে। উদাহৰণ স্বৰূপে নীল ব'ৰে ১৯১৩ চনত পৰমাণুৰ কোৱান্টাম

সহযোগী অধ্যাপক, ৰাসায়ন বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়, সোণাৰি

আৰ্হিৰ দ্বাৰা পৰমাণৱিক গেছৰ বৰ্ণালী আৰু পদাৰ্থৰ স্থায়িত্ব ব্যাখ্যা কৰিলে। কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ অৱিহনে ৰাডাৰফৰ্ডৰ আৰ্হিৰ পৰমাণুৰে শক্তি বিকিৰণ কৰি ধ্বংস হ'লহেঁতেন^১।

কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ প্ৰথম বোধগম্য ধাৰণাটো হাইজেনবাৰ্গ আৰু শ্ৰডিঞ্জাৰৰ ১৯২৫ চনৰ নীতি দুটাৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত হৈছিল। শ্ৰডিঞ্জাৰৰ সমীকৰণে পদাৰ্থৰ কণিকা আৰু তৰংগ এই দুয়োটা ধৰ্ম (দ্বৈত ধৰ্ম) আছে বুলি প্ৰতিপন্ন কৰিছিল। এই দ্বৈত ধৰ্ম পোন প্ৰথমে লুই ডি ব্ৰয়ে ১৯২৪ চনত আৱিষ্কাৰ কৰিছিল যদিও ধ্ৰুপদী বলবিদ্যাৰ জৰিয়তে ইয়াক বুজিব পৰা নগৈছিল। কোৱান্টাম বলবিদ্যা আৱিষ্কাৰৰ প্ৰায় দুই দশকৰ ভিতৰত অনুবীক্ষণিক পৰ্য্যায়ত ৰাসায়নিক বান্ধনি, পদাৰ্থৰ বৈদ্যুতিক তথা তাপীয় ধৰ্মসমূহৰ সঠিক ব্যাখ্যা সম্ভৱপৰ হ'ল। পদাৰ্থৰ অতি পৰিবাহিতা, ঘনীভূত অৱস্থা আদি অতি বিশিষ্ট ধৰ্মও কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ আওতাত অধ্যয়ন কৰিব পৰা হ'ল। অৱশ্যে ১৯৫০ চনলৈকে কোৱান্টাম বলবিদ্যা বিজ্ঞানী সকলৰ মননশীলতাৰেহে খোৰাক আছিল; প্ৰাত্যহিক জীৱনত ই প্ৰভাৱ পেলোৱা নাছিল।

সৰ্বসাধাৰণ অৱগত নহ'লেও কিন্তু আজিৰ প্ৰযুক্তিজগতৰ অগ্ৰগতিৰ মূল প্ৰাথমিক সজুলি হ'ল কোৱান্টাম বলবিদ্যা। বিদ্যুত প্ৰবাহত কোৱান্টাম ধাৰণা প্ৰয়োগ কৰিয়েই ১৯৪৮ চনত বিজ্ঞানীসকলে ট্ৰেন্জিষ্টৰ আৱিষ্কাৰ কৰিছিল^২। ইয়াৰ পিছৰ পৰ্য্যায়ত আৱিষ্কাৰ হোৱা একত্ৰিত বিদ্যুত বৰ্তনী (Integrated circuit) প্ৰযুক্তিৰ এক উল্লেখনীয় পদক্ষেপ^৩। ট্ৰেন্জিষ্টৰৰ জৰিয়তে মানৱ সমাজ আজিৰ তথ্য প্ৰযুক্তিৰ যুগত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ দ্বিতীয়টো প্ৰযুক্তিগত উদ্ভাৱন হ'ল লেজাৰ^৪। ১৯৫০ দশকটোৰ শেষৰ ফাললৈ আৱিষ্কৃত হোৱা লেজাৰৰ ব্যৱহাৰ আমি সকলো ক্ষেত্ৰতে দেখিবলৈ পাইছো, যেনে- ছিডি ৰিডাৰ, ছিডি প্লেয়াৰ, চিকিৎসাৰ বিভিন্ন সজুলি আদি। দূৰসংযোগ (Tele communication) অত লেজাৰৰ ব্যৱহাৰ তথ্য প্ৰযুক্তিৰ ক্ষেত্ৰত এক উল্লেখনীয় পদক্ষেপ। ইয়াৰ দ্বাৰা মহাসাগৰেদি মাত্ৰ এডাল অপ্টিকেল ফাইবাৰ বা সূতাৰ মাজেদি প্ৰতি চেকেণ্ডত টেৰাবিট পৰিমাণত (অৰ্থাৎ নিযুত নিযুত পৰিমাণত) তথ্য সৰবৰাহ কৰিব পৰা হৈছে।

পৰমাণু-ফটনৰ মাজৰ আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত কৰা কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ তাত্ত্বিক অধ্যয়নেও অৱশেষত ব্যৱহাৰোপযোগী পৰ্য্যায় পাইছেগৈ। উদাহৰণস্বৰূপে ১৯৯৭ চনত পৰমাণুৰ লেজাৰ শীতলীকৰণ আৰু ধাৰণ (Laser cooling and trapping of atoms) ৰ বাবে S. Chu, C. Tannoudji আৰু W. D. Phillips নামৰ তিনিজন বিজ্ঞানীক ন'বেল বঁটা দিয়া হ'ল। এওঁলোকৰ এনে মৌলিক গৱেষণাৰ দ্বাৰা উদ্ভাৱিত শীতল পৰমাণু ঘড়ীয়ে ৩০ নিযুত বছৰৰ ১ চেকেণ্ড পৰ্য্যন্তলৈ সঠিক সময়ৰ জোখ দিব পৰা হ'ল। পৰমাণু ঘড়ী বৰ্তমান গোলকীয় স্থান মাপন পদ্ধতিত (Global Positioning System), সাধাৰণ

আপেক্ষিকতাবাদৰ পৰীক্ষাত তথা মৌলিক ও ভৌতিক ধ্ৰুবকৰ পৰিবৰ্তন নিৰূপণ আদিত ব্যৱহাৰ হৈ আছে।

ধ্ৰুপদী বলবিদ্যাৰ বহুতো মৌলিক ধাৰণা সংশোধন কৰি কোৱান্টাম বলবিদ্যাক গঠন কৰিব লগীয়া হৈছিল। উদাহৰণ স্বৰূপে কণিকা-তৰংগ দ্বৈত ধৰ্মৰ কোৱান্টাম ব্যাখ্যা দিবৰ বাবে ধ্ৰুপদী প্ৰক্ষেপ-পথৰ নতুন ধাৰণাৰ অৱতাৰণা কৰিব লগা হৈছিল। এনে ধাৰণা অনুযায়ী পৰাবৰ্তন (Interference) আদি পৰিঘটনাত কণিকা এটাই একে সময়তে কেইবাটাও পথ অনুসৰণ কৰিব পাৰে। এই নতুন ধাৰণা হাইজেনবাৰ্গৰ অনিশ্চয়তা নীতিৰে সংজ্ঞাবদ্ধ হ'ল। কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ সকলোবোৰ সংশোধিত ধাৰণা কিন্তু আইনষ্টাইন, ডি ব্ৰই আদি বিজ্ঞানীয়ে সম্পূৰ্ণৰূপে মানি লব পৰা নাছিল। এনে পৰিস্থিতিৰ ফলশ্ৰুতিত EPR (Einstein, Podolsky, Rosen) বিতৰ্কৰ সূত্রপাত ঘটে। ১৯৩৫ চনত আইনষ্টাইন, পড'লস্কি আৰু ৰ'জেনে তেওঁলোকৰ প্ৰথমখন EPR গৱেষণাপত্ৰত—“Can Quantum Mechanical description of physical reality be considered complete?” বুলি প্ৰশ্নৰ অৱতাৰণা কৰি কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ সম্পূৰ্ণতাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ সন্দেহ ব্যক্ত কৰিছিল^৬। তেওঁলোকে গৱেষণা পত্ৰখনত যুক্তি দৰ্শাইছিল যে দ্বি-কণিকাবিশিষ্ট কোৱান্টাম তন্ত্ৰ এটাত কণিকা দুটা অসীম দূৰত্বলৈ আঁতৰাই নিয়াৰ পাছতো সিহঁতৰ মাজত অৱস্থান আৰু গতিবেগ সাপেক্ষে এক সবল আন্তঃসম্বন্ধ (Correlation) থাকি যায়। তেওঁলোকে দেখুৱাইছিল যে অৱস্থান নিৰ্ণয়ৰ ফলত পোৱা মানসমূহ মূলবিন্দুৰ দুয়োদিশত সমমিত। একেদৰে গতিবেগ নিৰ্ণয় কৰিলে দুয়ো কণিকাৰ ক্ষেত্ৰত বিপৰীত মান পোৱা যায়। গতিকে দেখা যায় যে এটা কণিকাৰ ক্ষেত্ৰত কৰা জোখ-মাখৰ জৰিয়তে আনটো কণিকাৰ অৱস্থান আৰু গতিবেগ নিশ্চিত ভাৱে জানিব পৰা যায়। কাৰণ প্ৰথম কণিকাৰ ওপৰত কৰা পৰীক্ষাই দূৰৈত থকা দ্বিতীয় কণিকাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ নেপেলায়। অৰ্থাৎ পৰীক্ষাৰ আগমুহূৰ্তত নিশ্চয় দ্বিতীয় কণিকাটোৰ অৱস্থান আৰু গতিবেগৰ নিশ্চিত মান থাকিব। যিহেতু কোৱান্টাম ধাৰণা অনুযায়ী (হাইজেনবাৰ্গৰ অনিশ্চয়তা সূত্র) একে সময়তে এটা কণিকাৰ অৱস্থান আৰু গতিবেগ শুদ্ধকৈ নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰি সেয়ে আইনষ্টাইন আৰু তেওঁৰ সহযোগীবৃন্দই মত আগবঢ়ালে যে কোৱান্টাম তন্ত্ৰ সকলো পৰিঘটনা সাঙুৰিব পৰাকৈ স্ব-সম্পূৰ্ণ নহয়। কিন্তু নীল ব'ৰে ইয়াৰ বিপৰীতে যুক্তি দৰ্শালে যে কোৱান্টাম ধাৰণাত দুটা বস্তু অসীম দূৰত্বত থাকিলেও সিহঁতৰ ধৰ্ম স্বকীয়ৰূপত নাথাকে^৭। পিছত শ্ৰেডিঞ্জাৰে “Quantum Entanglement” নামৰ নতুন ধাৰণাৰে এই বিতৰ্কৰ অধ্যয় সামৰিলে^৮।

কিন্তু ১৯৬৪ চনত পুনৰ জন বেল নামৰ বিজ্ঞানী এজনে Hidden Variable^৯ নামৰ এক চলকৰ ধাৰণাৰে উপৰোক্ত বিষয়ৰ নাটকীয় পৰিবৰ্তন ঘটালে। বেলে প্ৰদৰ্শন

কৰি দেখুৱালে যে আমি সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰি অহা স্থান সময় (Space-time) অত আৱদ্ধ (Localised) আৰু কাৰণ (Causality) ৰ দ্বাৰা সংজ্ঞাবদ্ধ বাস্তৱতাৰ দ্বাৰা এই আন্তঃসংযোগ (Entanglement) ক উপলব্ধি কৰিব পৰা নাযায়।

এই একেটা ধাৰণাকে কিন্তু আইনষ্টাইন, পড'লস্কি আৰু ৰ'জেনে (EPR) স্থানিক ভৌতিক বাস্তৱতা (Local Physical Reality) ৰ ভিত্তিত আগবঢ়াইছিল (EPR Paradox)। এই দুই পৰস্পৰ বিৰোধী প্ৰক্ৰিয়াই স্বাভাৱিকতেই বিজ্ঞানীসকলক বিমোৰত পেলাইছিল। কোৱান্টাম আন্তঃসংযোগ (Quantum Entanglement) ধাৰণাৰ সফল প্ৰযুক্তিগত প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ হ'ল কোৱান্টাম ক্ৰিপ্ট'গ্ৰাফি^{১০} আৰু কোৱান্টাম গণনা^{১১}। ক্ৰিপ্ট'গ্ৰাফি হ'ল তৃতীয় পক্ষৰ অগোচৰে প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় পক্ষৰ মাজত গোপন তথ্যৰ সৰবৰাহৰ পদ্ধতি। কিন্তু তৃতীয় পক্ষৰ গণিত তথা কম্পিউটাৰ সজুলিৰ মানদণ্ড উন্নত হলে এই তথ্যৰ গোপনীয়তা ভংগ হোৱাৰ আশংকা থাকে। কিন্তু কোৱান্টাম ক্ৰিপ্ট'গ্ৰাফিত EPR যুটিৰ প্ৰয়োগেৰে প্ৰেৰক আৰু গ্ৰাহকৰ মাজত সৰবৰাহ হোৱা তথ্যৰ গোপনীয়তা নিশ্চিতকৰণ কৰিব পৰা যায়। সাধাৰণ কম্পিউটাৰ গণনা পদ্ধতিত ইলেকট্ৰনীয় লজিক গেটৰ (Logic gate) কাৰ্য্য ০ আৰু ১ এই দুটা বিট (Bit) ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। আনহাতে কোৱান্টাম কম্পিউটাৰ গণনাত কোৱান্টাম বিটক দুটা সমাৰোপিত অৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰয়োগ কৰিব পৰা যায়। এই ক্ষেত্ৰত কোৱান্টাম লজিক গেটে দুটা কোৱান্টাম বিটক লৈ এক আন্তঃসংযোজিত অৱস্থা (Entangled state) উৎপন্ন কৰিব পাৰে। এনে সংযোজিত অৱস্থাত কোৱান্টাম গণনা পদ্ধতিত অবিশ্বাস্যভাৱে দ্ৰুততৰ তথা জটিল গণনা সম্ভৱ হৈ উঠিল।

১৯৭০ চন মানৰ পৰা কোৱান্টাম পদাৰ্থবিদ্যাত অন্য এক ধাৰণাই গা কৰি উঠিছিল— সেয়া হ'ল একক বস্তুৰ (Single object) ব্যাখ্যা। তেতিয়ালৈকে কোৱান্টাম বলবিদ্যাই সৰহ সংখ্যক বস্তুৰ (Large Ensemble) ধৰ্ম (যেনে পাৰমাণৱিক বাষ্পৰ স্ফুৰদিশ্ৰী) পৰিসংখ্যাৰ প্ৰয়োগেৰে ব্যাখ্যা কৰিছিল। এই বিষয় সমূহে আইনষ্টাইন আৰু ব'ৰৰ মাজত যুক্তি তৰ্কৰ সূচনা কৰিছিল যদিও এনে তৰ্কবাদে ফটন, ইলেকট্ৰন, আয়ন, পৰমাণু আদি সূক্ষ্ম কণিকাৰ পৰীক্ষামূলক পৃথকিকৰণ তথা পৰ্যবেক্ষণ সম্ভৱপৰ কৰি তুলিছিল। ইয়াৰ জৰিয়তে কোৱান্টাম জাঁপ (Quantum Jump) আদিৰ দৰে একক বস্তুৰ কোৱান্টাম গতিবলবিজ্ঞানৰ প্ৰতি পদাৰ্থবিদসকল আকৰ্ষিত হ'বলৈ ধৰিলে। একক আয়নৰ স্ফুৰদিশ্ৰী বিকিৰণত কোৱান্টাম জাঁপ পৰীক্ষামূলক ভাৱে উপলব্ধ হ'ল। কোৱান্টাম জাঁপৰ পৰীক্ষামূলক প্ৰমাণে মৌলিক কণিকাসমূহৰ অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত “Quantum Montecarlo Wave Function” আদি নতুন তাত্ত্বিক পদ্ধতিৰ আৱিষ্কাৰৰ বাট মুকলি কৰিলে। পিছৰ পৰ্যায়ত Nanofabrication ৰ বিকাশৰ লগে লগে পদাৰ্থবিদসকলে বহুতো এনে পৰীক্ষা

তত্ত্ব (যেনে B. E. Condensates) সাজিবলৈ সক্ষম হ'ল যাৰ দ্বাৰা কোৱান্টাম জগতখনে ডাঙৰ তত্ত্ব বা বস্তুকো সাঙুৰিব পৰা হ'ল।

শেষত দেখা যায় যে ধাৰণাৰ পৰা বৰ্তমানৰ প্ৰযুক্তিলৈকে কোৱান্টাম বলবিদ্যা বহু বিতৰ্কৰ মাজেৰে পাৰ হৈ গৈছে। তথাপিও মানৱ জাতিৰ প্ৰগতিত কোৱান্টাম বলবিদ্যাৰ প্ৰভুত বৰঙণিৰ বাবে বিজ্ঞানী সকলে এই তাত্ত্বিক বিতৰ্কসমূহ কেৱল বিদ্যায়তনিক দৃষ্টিভংগীৰেহে বিবেচনা কৰি ইয়াৰ নান্দনিক সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি কৰি আহিছে। অনিশ্চয়তাৰ জৰিয়তে বাস্তৱতাৰ নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰা কোৱান্টাম বলবিদ্যা প্ৰকৃততেই এক বিৰল দৰ্শন।

পাদ-টীকা :

1. Bell J.S. : "Speakable and Unsayable in Quantum Mechanics", Cambridge University Press, N.Y., (2008), p.xx.
2. J. Bardeen & W. H. Brattain : "The transistor, a semi-conductor triode", Phys. Rev., 74 (1948), p.230.
3. : Kilby, J.S., www.nobel.se/physics/laureates/2000/.
4. Prokhorov, A.M. : "Quantum Electronics", Nobel Lectures, Physics, Elsevier (1964), p.1963-1970.
5. Einstein, A., Podolsky, B., Rosen, R. : Phys. Rev. 47 (1935) p.777
6. Bohr, N. : Phys. Rev. 48 (1935) p.696.
7. Schrodinger, E. : Proc.Camb.Phil.Soc. 31 (1935) 555.
8. Bell, J. : Rev. Mod. Phys. 38 (1966) p.447.
9. Ekert, A.K. : Phys. Rev. Lett. 67 (1991) 661.
10. Shor, P.W. : Proc. of 35th Annual Symposium on Foundation of Computer Science, IEEE Comput. Soc. Press, Los Alamitos (1994) pp. 124-34.

